

Ústav informácií a prognóz školstva
Odbor vysokých škôl

**Sociálne postavenie študentov denného štúdia vysokých škôl
na Slovensku v kontexte návrhu zákona
o študentských pôžičkách z roku 2003**

komparatívna analýza
1. časť

**Prieskum o názoroch študentov stredných škôl na návrh zmien
vo vysokoškolskom vzdelávaní (zavedenie školného a súčasne
zmena systému sociálnej podpory)**
2. časť

Riešiteľ: RNDr. Mária Šulanová

Bratislava

december 2005

Obsah

Sociálne postavenie študentov denného štúdia vysokých škôl na Slovensku v kontexte neschváleného návrhu zákona o študentských pôžičkách z roku 2003 – komparatívna analýza

1. časť

1.1.	Úvod	4
1.2.	Metodika	4
1.3.	Výsledky prieskumu	5
1.3.1.	Sociálny status rodín s vysokoškolským(i) študentom(i)	5
1.3.2.	Finančná situácia študentov	10
1.3.2.1.	Výdavky študentov	10
1.3.2.2.	Finančná pomoc študentom od ich rodičov, ostatných príbuzných a z verejných financií	13
1.3.2.3.	Ako študenti hodnotia svoju finančnú situáciu z hľadiska uspokojenia svojich potrieb	16
1.3.3.	Práca popri štúdiu	17
1.3.3.1.	Časový rozsah práce	17
1.3.3.2.	Zárobok študentov z práce popri štúdiu	18
1.3.3.3.	Miera zhody oblasti práce so študovaným odborom	19
1.3.3.4.	Potreba získania financií vlastnou prácou popri štúdiu	20
1.3.3.5.	Práca počas prázdnin	22
1.3.3.6.	Študenti, ktorí počas semestra nepracujú	23
1.3.4.	Názory študentov na návrh zavedenia školného a zmien v systéme sociálnych štipendií a študentských pôžičiek	25
1.3.5.	Aké finančné zdroje by študenti pravdepodobne používali, keby bolo zavedené školné	29
1.3.6.	Ako sú študenti spokojní so súčasnou kvalitou vzdelávania na vysokých školách	32
1.3.7.	Ako by sa podľa študentov vyvíjala situácia na vysokých školách, ak by bol schválený návrh zákona o študentských pôžičkách z roku 2003	34
1.3.8.	Pravdepodobný dopad navrhnutého systému sociálnych štipendií na finančnú situáciu študentov	42
1.3.9.	Ako by sa podľa študentov zmenila ich celková situácia, ak by boli zavedené zmeny v systéme štipendií, pôžičiek a zároveň by bolo zavedené školné	43
1.3.10.	Plány a očakávania študentov ohľadne ich profesijného uplatnenia v budúcnosti	45
1.4.	Porovnanie výsledkov prieskumu za roky 2002 až 2005	47

Prieskum o názoroch študentov stredných škôl na návrh zmien vo vysokoškolskom vzdelávaní (zavedenie školného, zmena systému sociálnej podpory)

2. časť

2.1.	Metodika	55
2.2.	Výsledky prieskumu	56
2.2.1.	Sociálny status rodín so stredoškolským(i) študentom(i)	56
2.2.2.	Zámer študentov strednej školy uchádzať sa o štúdium na vysokej škole	57

2.2.3. Názory študentov na vládny návrh zákona, týkajúci sa zavedenia školného a zmien v systéme sociálnych štipendií a študentských pôžičiek	59
2.3. Porovnanie výsledkov prieskumu za roky 2004 a 2005	67
3.1. Diskusi k výsledkom prieskumu	69
3.2. Záver	72
3.3. Prílohy	74
3.3.1. Zloženie súboru respondentov z vysokých škôl	74
3.3.2. Zloženie súboru respondentov zo stredných škôl	77
3.4. Použitá literatúra	77

1.1. Úvod

V poslednom období sa venuje zvýšená pozornosť problematike sociálneho postavenia študentov vysokých škôl, a to najmä kvôli riešeniu otázky zavedenia finančnej spoluúčasti študentov za vysokoškolské vzdelávanie, s čím bezprostredne súvisí riešenie otázky sociálnej spravodlivosti a dostupnosti vysokoškolského štúdia pre všetky sociálne skupiny.

Predkladaná analýza obsahovo nadväzuje na štúdie, vypracované Ústavom informácií a prognóz školstva v rokoch 2002 až 2004. Jej cieľom je skúmať sociálnu situáciu študentov v uvedených kľúčových aspektoch:

- finančná situácia študentov (výdavky, príjmy)
- práca popri štúdiu (podiel pracujúcich študentov, časová náročnosť práce, oblasť práce, vplyv práce na študijné výsledky)
- názory študentov na návrh zákona o študentských pôžičkách z roku 2003
- pravdepodobný dopad navrhnutého systému sociálnych štipendií a pôžičiek na finančnú situáciu študentov
- miera spokojnosti so súčasnou kvalitou vzdelávania na vysokých školách
- názory študentov na vývoj situácie na vysokých školách, ak by bolo schválené zavedenie školného
- plány študentov ohľadne profesijného uplatnenia v budúcnosti

Štúdia sa zaoberá situáciou študentov denného štúdia, ktorí študujú na verejných vysokých školách a sú občanmi SR.

Na výsledky výskumu z roku 2005 nadväzuje porovnanie výsledkov za predchádzajúce roky (2002 – 2004), čo poskytuje vhľad do sociálnej situácie študentov v uvedenom časovom rozpätí.

Druhá časť analytickej štúdie uvádza výsledky prieskumu, realizovaného medzi študentmi stredných škôl. Obsahovo sa táto štúdia zameriava na názory tejto skupiny študentov na zavedenie školného a zmeny systému sociálnych štipendií a pôžičiek, ale aj na prípadné ovplyvnenie zámeru týchto študentov uchádzať sa o štúdium na vysokej škole.

Na výsledky tohoto prieskumu nadväzuje porovnanie výsledkov z roku 2004.

V poslednej časti štúdie uvádzame zasadenie výsledkov do širšieho kontextuálneho rámca.

1.2. Metodika

Výskum bol realizovaný na základe empirickej sondy metódou dotazníkového prieskumu na limitovanej vzorke študentov denného štúdia vysokých škôl na Slovensku. Dotazník obsahoval celkom 32 otázok, z toho 11 identifikačných. Pre možnosť porovnania výsledkov sme časť otázok prebrali z dotazníka, použitého v roku 2004 a druhú časť sme doplnili podľa vývoja aktuálnej situácie v rámci terciárneho vzdelávania.

Zber údajov bol vo väčšine fakúlt výskumnej vzorky uskutočnený prostredníctvom členov Študentskej rady vysokých škôl v jarých mesiacoch t. r., v letných a jesenných mesiacoch boli výsledky prieskumu štatisticky spracované a následne bola vypracovaná štúdia.

Vzorka respondentov bola zvolená na základe viacstupňového kvótného výberu podľa dostupných oficiálnych štatistických údajov. Výberovými triediacimi znakmi boli: univerzitné mesto, vysoká škola, skupina študijných odborov, spôsob ubytovania počas semestra a pohlavie. Pri triedení jednotlivých študijných odborov sme vychádzali zo Sústavy študijných odborov vysokoškolského vzdelávania Slovenskej republiky vydanéj rozhodnutím Ministerstva školstva SR č. 2090/2002 – sekr. zo dňa 16. decembra 2002.

Bolo distribuovaných celkom 900 dotazníkov na 18 fakúlt, tzn. 50 dotazníkov na jednu fakultu, do prieskumu sa zapojili všetky fakulty výskumnej vzorky a do vyhodnotenia bolo použitých celkom 855 dotazníkov.

Získané údaje boli spracované metódou deskriptívnej štatistiky na prvostupňovej a druhostupňovej úrovni použitím štatistického programu NCSS 97, testovacím kritériom bol Chi-kvadrát.

Tab. č. 1.1.: Zloženie súboru respondentov podľa študovanej vysokej školy

Mesto	Vysoká škola	Počet respondentov	Percento (%)
Bratislava	Univerzita Komenského v Bratislave	152	18
	Slovenská technická univerzita v Bratislave	94	11
	Ekonomická univerzita v Bratislave	50	6
	Vysoká škola múzických umení v Bratislave	21	2
Trnava	Trnavská univerzita v Trnave	21	2
Nitra	Univerzita Konštantína Filozofa v Nitre	50	6
	Slovenská poľnohospodárska univerzita v Nitre	47	5
Trenčín	Trenčianska univerzita A. Dubčeka v Trenčíne	33	4
Žilina	Žilinská univerzita v Žiline	50	6
Banská Bystrica	Univerzita Mateja Bela v Banskej Bystrici	43	5
Ružomberok	Katolícka univerzita v Ružomberku	50	6
Zvolen	Technická univerzita vo Zvolene	50	6
Prešov	Prešovská univerzita v Prešove	53	6
Košice	Univerzita Pavla Jozefa Šafárika v Košiciach	50	6
	Technická univerzita v Košiciach	91	11
spolu		855	100

1.3. Výsledky prieskumu

1.3.1. Sociálny status rodín s vysokoškolským(i) študentom(i)

Sociálna situácia študentov je ovplyvňovaná spolupôsobením mnohých faktorov v ich vzájomných zložitých vzťahoch. Vo väčšine prípadov je do značnej miery determinovaná sociálnym statusom ich rodičov. Ide najmä o ich vzdelanie, profesionálne postavenie, kultúrnu, resp. duchovnú úroveň, finančný príjem, nadobudnutý majetok a angažovanie sa vo verejných záležitostiach.

Najväčšia skupina otcov (46,5 %) a matiek študentov (60 %) má stredoškolské vzdelanie s maturitou, vysokoškolské vzdelanie má 39 % otcov a 27,5 % matiek. Je hodné povšimnutia, že stredoškolské vzdelanie bez maturity alebo základné vzdelanie, čo je platformou pre robotnícke povolania, má menej ako 15 % otcov a matiek študentov (bližšie pozri tab. č. 1.2. a tab. č. 1.3.).

Tab. č. 1.2.: Zloženie súboru respondentov podľa najvyššieho dosiahnutého vzdelania otca

	Percento respondentov (%)
VŠ	39
SŠ s maturitou	46,5
SŠ bez maturity	14
ZŠ	0,5
spolu	100

Tab. č. 1.3.: Zloženie súboru respondentov podľa najvyššieho dosiahnutého vzdelania matky

	Percento respondentov (%)
VŠ	27,5
SŠ s maturitou	60
SŠ bez maturity	12
ZŠ	0,5
spolu	100

Skúmali sme, do akej miery sa líši zastúpenie študentov na jednotlivých vysokých školách podľa najvyššieho dosiahnutého vzdelania otca. Kvôli nedostatočnej veľkosti väčšiny podsúborov sme do hodnotenia zahrnuli len tri vysoké školy: Univerzitu Komenského v Bratislave, Slovenskú technickú univerzitu v Bratislave a Technickú univerzitu v Košiciach. Je prekvapujúce, že hoci percentuálne rozdelenie respondentov podľa spomínaného kritéria je v rámci fakúlt pomerne odlišné, medzi testovanými znakmi sme nezistili štatisticky významný rozdiel. Výsledky dokumentuje tab. č. 1.4.

Tab. č. 1.4.: Najvyššie dosiahnuté vzdelanie otcov študentov uvedených vysokých škôl (% respondentov)

Skupina študijných odborov	VŠ	SŠ s maturitou	SŠ bez maturity alebo ZŠ
Univerzita Komenského	45	38	17
Slovenská technická univerzita	49	42	9
Technická univerzita v Košiciach	32	53,5	14,5

Podiel otcov a matiek s jednotlivými stupňami ukončeného vzdelania sa u študentov učiteľského (pedagogického), spoločenskovedného a technického zamerania významne líši (v rámci štatistického vyhodnotenia korelácie medzi vzdelaním otca aj matky respondentov a študijným zameraním sme zistili $p < 0,001$). Spomedzi študentov spoločenskovedného zamerania¹ má 52 % otcov a 40 % matiek vysokoškolské vzdelanie, avšak u študentov

¹ Do kategórie spoločenskovedného zamerania boli zaradení študenti sociálnych, ekonomických a právnych vied

učiteľského (pedagogického) zamerania² toto vzdelanie dosiahlo len 26 % otcov a 15 % matiek. Detailnejšie výsledky sú uvedené v tab. č. 1.5. a tab. č. 1.6.

Tab. č. 1.5.: Najvyššie dosiahnuté vzdelanie otcov študentov uvedených skupín študijných odborov (% respondentov)

Skupina študijných odborov	VŠ	SŠ s maturitou	SŠ bez maturity alebo ZŠ
výchova a vzdelávanie	26	55	19
sociálne, ekonomické a právne vedy	52	35	13
konštruovanie, technológie, výroba a komunikácie	33	48	19

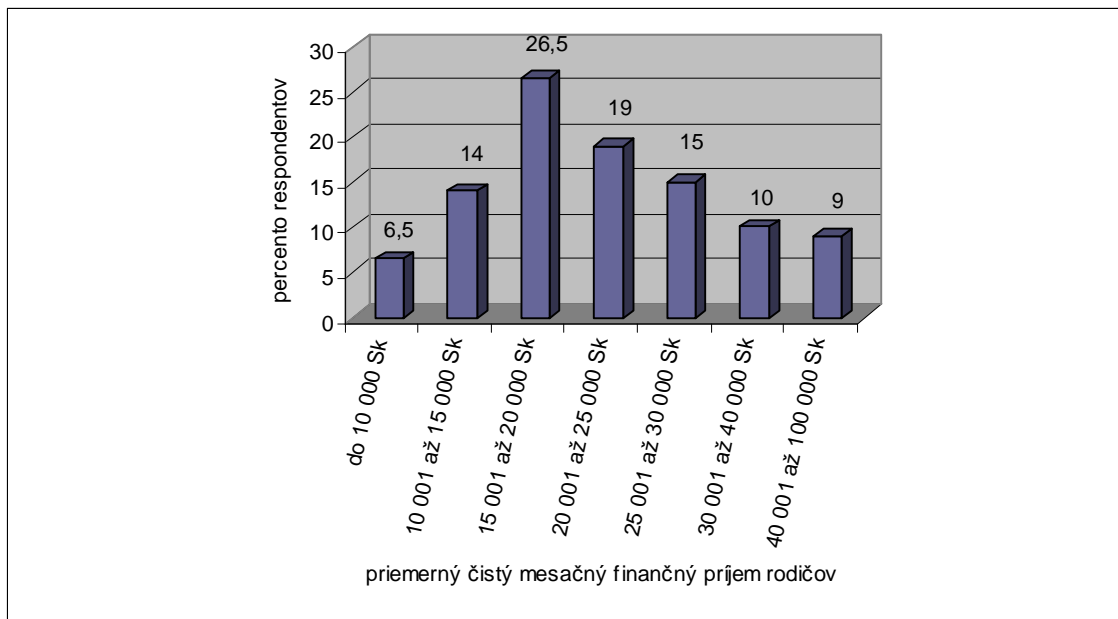
Tab. č. 1.6.: Najvyššie dosiahnuté vzdelanie matiek študentov uvedených skupín študijných odborov (% respondentov)

Skupina študijných odborov	VŠ	SŠ s maturitou	SŠ bez maturity alebo ZŠ
výchova a vzdelávanie	15	71	14
sociálne, ekonomické a právne vedy	40	50	10
konštruovanie, technológie, výroba a komunikácie	23	65	12

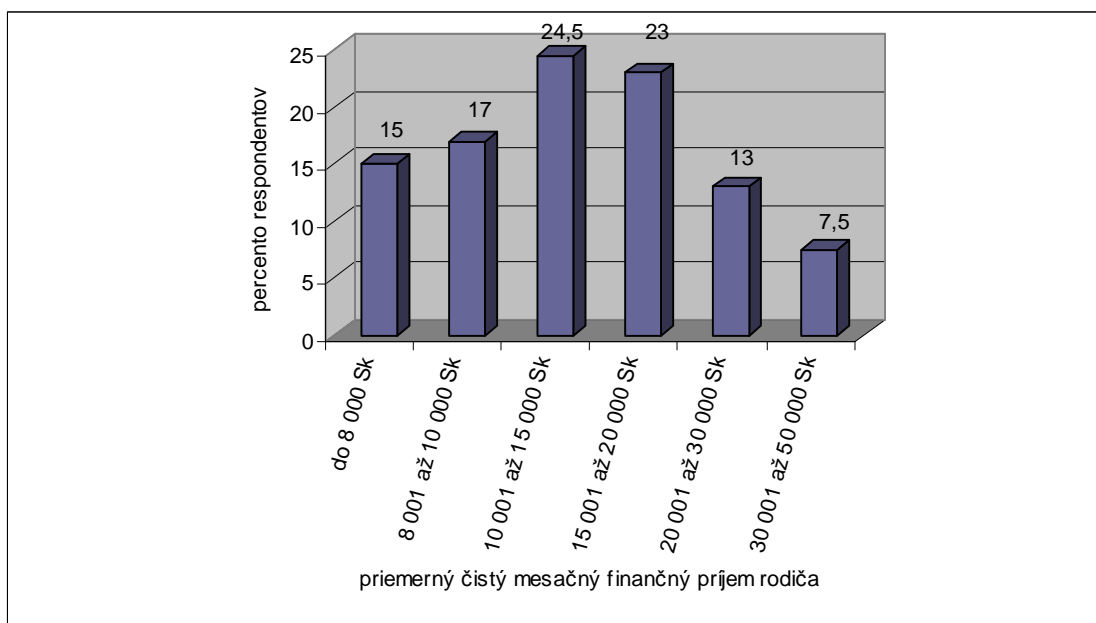
Podľa odhadov respondentov je **medián čistého finančného príjmu rodičov 22 000 Sk.** Výberový súbor sa v tomto ohľade vyznačoval veľkým rozptylom, smerodajná odchýlka dosiahla hodnotu 12 830 Sk. Tento údaj sa vzťahuje na úplné rodiny. **V rodinách s jedným rodičom** je tento príjem značne nižší. Jeho mediánová hodnota, odhadnutá študentmi, je **14 500 Sk**, aj v tejto skupine rodín sme zaznamenali veľkú variabilitu príjmu, pričom smerodajná odchýlka dosiahla hodnotu 9 840 Sk. Percentuálne rozdelenie príjmov rodín v jednotlivých intervaloch je znázornené v grafe č. 1.1. (úplné rodiny) a v grafe č. 1.2. (neúplné rodiny).

² Do kategórie učiteľského (pedagogického) zamerania boli zaradení študenti výchovy a vzdelávania

Graf č. 1.1.: Rozdelenie respondentov podľa odhadovaného čistého mesačného finančného príjmu rodičov

Graf č. 1.2.: Rozdelenie respondentov podľa čistého mesačného finančného príjmu rodiča (podskupin neúplné rodiny)

Mediánovú hodnotu výšky rodičovských príjmov študentov jednotlivých skupín študijných odborov sme kvôli zachovaniu spoľahlivosti výsledkov výskumu porovnávali len v rámci dostatočne veľkých podskupín, teda študentov výchovy a vzdelávania, spoločenských vied a technických vied³. Možno podotknúť, že odhadovaný priemerný finančný príjem rodín, delených podľa spomínaného kritéria, nie je vo všeobecnosti výrazne odlišný od priemernej výšky týchto príjmov v rámci celého súboru. Napriek tomu je u jednotlivých podskupín charakteristický vysokou mierou variability, čo vyplýva zo zistených smerodajnej

³ Do kategórie technických vied boli zaradení študenti skupiny študijných odborov konštruovanie, technológie, výroba a komunikácie

odchýlky. Nadpriemerný príjem sme zistili len u rodín študentov spoločenských vied. Tieto výsledky dokumentuje tab. č. 1.7.

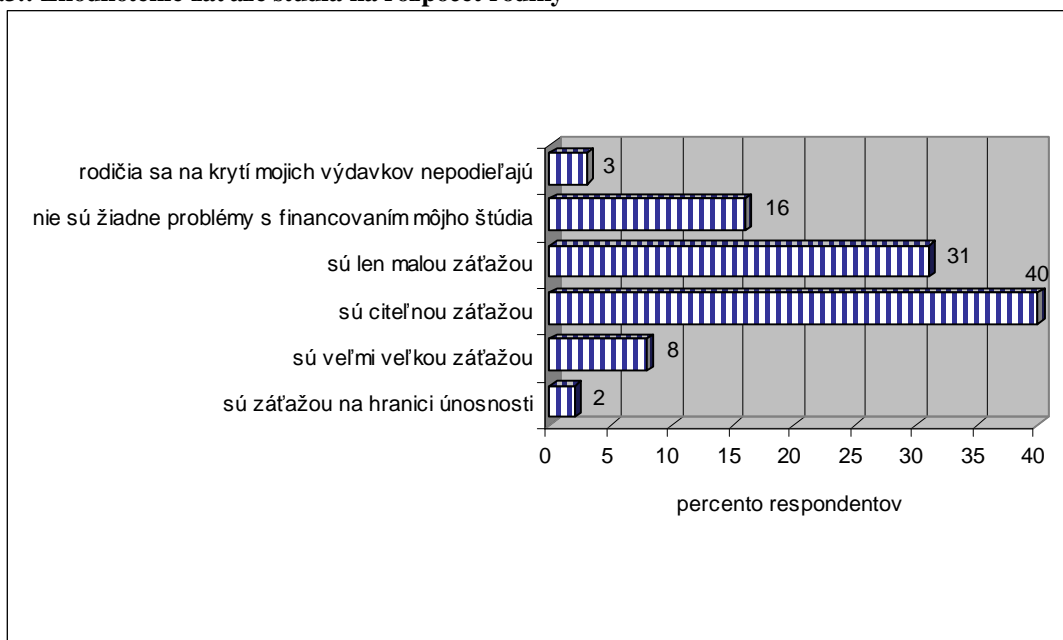
Tab. č. 1.7.: Medián čistého mesačného príjmu rodičov študentov uvedených skupín študijných odborov

Skupina študijných odborov	Celý súbor (v Sk)	Podsúbor úplné rodiny (v Sk)
Výchova a vzdelávanie	20 000 (9 420)	22 500 (9 070)
Sociálne, ekonomické a právne vedy	25 000 (17 200)	26 000 (17 040)
Konštruovanie, technológie, výroba a komunikácie	20 000 (12 300)	22 250 (12 090)

Pozn.: Čísla v zátvorke znamenajú hodnoty smerodajnej odchýlky

Absolútna väčšina (97 %) respondentov uviedla, že ich rodičia sa spolupodieľajú na financovaní ich výdavkov. Pociťovanie, resp. nepociťovanie záťaže štúdia na rozpočet rodiny je takisto určitým indikátorom sociálneho statusu rodiny s vysokoškolským študentom. Najväčšia časť študentov (40 %) zhodnotila, že spoluúčasť rodičov na financovaní ich štúdia predstavuje pre rodinu citeľnú záťaž a pre takmer tretinu rodín len malú záťaž. Pre približne desatinu študentov znamenajú tieto výdavky veľmi veľkú záťaž, príp. záťaž na hranici únosnosti (bližšie pozri graf č. 1.3.). Z tejto skupiny dostáva v súčasnosti sociálne štipendium len pätina študentov. Približne 22 % z nich odhadlo, že čistý finančný príjem rodičov, príp. jedného rodiča (u neúplných rodín) je do 12 tisíc Sk na mesiac a 18 % uviedlo sumu v rozmedzí 12 100 Sk až 15 tisíc Sk. Príjem viac ako 20 tisíc Sk mesačne poberá z tejto skupiny podľa odhadu študentov len 15 % rodičov. Počas semestra pracuje polovica študentov a počas prázdnin tiež takmer polovica (49 %). Približne tri štvrtiny z nich uviedlo, že má istý (40 %) alebo výrazný nedostatok (34 %). Najväčšia časť študentov z tejto skupiny pochádza z Prešovského (22,5 %), Košického (20 %) alebo Žilinského kraja (15 %), najmenej z Bratislavského kraja (7 %)⁴. Viac ako štvrtina z nich (28 %) študuje technický študijný odbor, 17 % respondentov uviedlo, že študuje spoločenskovedný odbor a 15 % uviedlo učiteľský (pedagogický) odbor.

Graf č. 1.3.: Zhodnotenie záťaže štúdia na rozpočet rodiny

⁴ Kvôli nedostatočne veľkému podsúboru respondentov z Trnavského a Trenčianskeho kraja sme ich do hodnotenia nezradili

1.3.2. Finančná situácia študentov

1.3.2.1. Výdavky študentov

V nasledujúcej stati sa budeme zaoberať výdavkami študentov. Z hľadiska výšky výdavkov sme považovali za dôležité osobitne skúmať situáciu respondentov, bývajúcich počas semestra **v spoločnej domácnosti s rodičmi** a tých, ktorí bývajú **mimo domácnosti rodičov, najčastejšie v prechodnom type ubytovania, už či sa jedná o vysokoškolský internát, podnájom, bývanie u rodiny apod.** Keďže je skôr vzácnosťou, ak má základný súbor respondentov v niektorej finančnej položke normálne rozdelenie, v texte uvádzame nasledujúce hodnoty štatistického spracovania: medián, smerodajná odchýlka alebo štandardná chyba priemeru a prípadne aj modus. Keďže sa jedná o hodnoty, ktoré môžu byť z mesiaca na mesiac značne premenlivé a mnohí študenti ani pravdepodobne nemajú presnú predstavu, koľko minú na jednotlivé položky, je dôležité upozorniť na skutočnosť, že uvedené údaje majú len orientačnú hodnotu.

Je prirodzené, že celkové výdavky sa v uvedených dvoch podsúboroch vo všeobecnosti značne líšia. To je podmienené zvýšenou finančnou náročnosťou, spojenou s bývaním mimo domácnosti rodičov. Značnú časť výdavkov u študentov, bývajúcich u rodičov, totiž uhrádzajú vo väčšine prípadov priamo rodičia, čo na jednej strane mladých ľudí zčasti odbremeňuje, avšak bývanie na internáte alebo v podnájme má okrem iného tú výhodu, že podporuje väčšiu samostatnosť a získanie reálnejšieho prehľad o výdavkoch, spojených s hospodárením v domácnosti.

Z dôvodu, že na začiatku semestra má väčšina študentov väčšie výdavky ako v bežnom mesiaci semestra, uvádzame najprv **výšku výdavkov v prvom mesiaci semestra.** Je to spôsobené najmä poplatkami študentskému domovu, v niektorých prípadoch jednorazovo platenými na celý semester, nezľavneným cestovným do získania potvrdenia o štúdiu na VŠ, nákupom študijnej literatúry a študijných pomôcok, oblečenia a iných osobných potrieb.

Medián celkovej výšky výdavkov respondentov, bývajúcich počas semestra v spoločnej domácnosti s rodičmi, je 4 450 Sk. V rámci podsúboru sme zaznamenali veľkú variabilitu výšky výdavkov, smerodajná odchýlka dosiahla hodnotu 3 990 Sk, čo poukazuje na značné rozdiely vo výdavkoch študentov. Tento jav je determinovaný najmä výškou rodičovskej pomoci, či už v peňažnej alebo v naturálnej forme, ale aj možnosťami študentov zarobiť si financie vlastnou prácou, prípadne získať ich z iných zdrojov. **U respondentov, bývajúcich počas semestra mimo domácnosti rodičov, sme zistili, že mediánová hodnota celkovej výšky výdavkov dosiahla až 7 300 Sk** (smerodajná odchýlka dosiahla hodnotu 3 310 Sk). Môže to byť spôsobené tým, že títo študenti sú vo väčšine výška výdavkov na jednotlivé položky je uvedená v tab. č. 1.8. a tab. č. 1.9.

Tab. č. 1.8.: Výška výdavkov respondentov v prvom mesiaci semestra - bývajúci u rodičov (v Sk)

	medián	modus	štandardná chyba priemeru
ubytovanie	0	0	80
cestovné	500	*	40
strava	600	0	60
študijné potreby	800	1 000	70
osobné potreby	1 000	1 000	130
voľný čas	600	1 000	50
iné	0	0	30

Pozn.: * - uvedená hodnota sa v štatistickom výstupe neobjavila

Tab. č. 1.9.: Výška výdavkov respondentov v prvom mesiaci semestra – bývajúci mimo domácnosti rodičov (v Sk)

	medián	modus	štandardná chyba priemeru
ubytovanie	2 000	1 500	70
cestovné	800	1 000	20
strava	1 750	2 000	40
študijné potreby	500	1 000	50
osobné potreby	1 000	1 000	60
voľný čas	500	500	30
iné	0	0	20

Pokúsili sme sa zhodnotiť rozdiel vo výdavkoch na začiatku a počas semestra u študentov jednotlivých skupín študijných odborov. Opäť sme videli za vhodné selektovať súbor respondentov aj podľa spôsobu bývania počas semestra, keďže tento parameter do veľkej miery ovplyvňuje výšku výdavkov. V záujme zachovania spoľahlivosti výsledkov nám veľkosť súboru dovolila bližšie skúmať podsúbor bývajúcich mimo domácnosti rodičov a študujúcich niektorý z učiteľských (pedagogických), spoločenskovedných alebo technických študijných odborov. **Medián celkového výdavku počas prvého mesiaca semestra** dosiahol u študentov **spoločenskovedného zamerania, bývajúcich mimo domácnosti rodičov až 10 000 Sk**, u študentov **technického zamerania 6 800 Sk** a u študentov **učiteľského (pedagogického) zamerania 6 050 Sk**. Táto diferencia je spôsobená najmä veľkým rozdielom v priemernej hodnote poplatku za ubytovanie na internáte na začiatku a počas semestra a tiež výdavkami na študijné potreby apod. (bližšie pozri tab. č. 1.10.).

Tab. č. 1.10.: Medián výdavkov v prvom mesiaci semestra u študentov pedagogických, spoločenskovedných a technických študijných odborov (v Sk) (podsúbor bývajúci mimo domácnosti rodičov)

	študenti učiteľského (pedagogického) zamerania	študenti spoločenskovedného zamerania	študenti technického zamerania
ubytovanie	1 500	3 860	1 800
cestovné	790	800	600
strava	1 000	2 000	2 000
študijné potreby	500	1 000	500
osobné potreby	1 000	1 000	1 000
voľný čas	400	500	500
iné	0	0	0

Medián celkových mesačných výdavkov študentov, bývajúcich počas semestra v spoločnej domácnosti s rodičmi, je **3 500 Sk** (smerodajná odchýlka dosiahla hodnotu 2 610 Sk) a u **bývajúcich mimo domácnosti rodičov až 5 200 Sk** (smerodajná odchýlka = 2 560 Sk). Výšky výdavkov na jednotlivé položky sú uvedené v tab. č. 1.11. a tab. č. 1.12.

Tab. č. 1.11.: Mesačné výdavky respondentov, bývajúcich počas semestra u rodičov (Sk)

	medián	modus	štandardná chyba priemeru
ubytovanie	0	0	30
cestovné	300	0	40
strava	600	0	60
študijné potreby	250	0	40
osobné potreby	1 000	1 000	70
voľný čas	600	1 000	50
iné	0	0	10

Tab. č. 1.12.: Mesačné výdavky respondentov, bývajúcich počas semestra mimo domácnosti rodičov (Sk)

	medián	modus	štandardná chyba priemeru
ubytovanie	1 100	1 100	40
cestovné	600	1 000	20
strava	1 750	2 000	40
študijné potreby	200	200	20
osobné potreby	600	500	40
voľný čas	500	500	30
iné	0	0	10

Výška mesačných výdavkov študentov vo všeobecnosti závisí aj od regiónu, v ktorom sa škola nachádza. Kvôli veľkosti výberového súboru sme v záujme zachovania spoľahlivosti výsledkov mohli porovnať výdavky študentov, ktorí študujú v **Bratislave a v Košiciach a zároveň bývajú počas semestra mimo domácnosti rodičov. Medián mesačného výdavku bratislavských študentov je 5 800 Sk a košických študentov 5 000 Sk**, pričom aj rozptyl hodnôt je u týchto študentov približne o polovicu menší (smerodajná odchýlka = 1 390 Sk) ako u bratislavských študentov (smerodajná odchýlka = 2 790 Sk). Tieto výsledky naznačujú, že štúdium v Bratislave je spojené so značne vyššími nákladmi ako v Košiciach, pričom finančná situácia bratislavských študentov je oveľa viac diferencovaná ako u košických študentov. Môže to byť do istej miery späté s väčšími finančnými nárokmi života v hlavnom

meste, na druhej strane tu študujú mladí ľudia z celého Slovenska, čo vytvára istý predpoklad pre väčšiu mieru heterogénnosti tejto subpopulácie. Výška výdavkov na jednotlivé položky je uvedená v tab. č. 1.13.

Tab. č. 1.13.: Medián mesačných výdavkov bratislavských a košických študentov, bývajúcich počas semestra mimo domácnosti rodičov (Sk)

	Bratislava	Košice
ubytovanie + dodatočné poplatky ŠD	1 200	1 100
cestovné	800	500
strava	2 000	2 000
študijné potreby	300	200
osobné potreby	750	750
voľný čas	500	500
iné	0	0

Porovnali sme **medián celkových mesačných výdavkov študentov pedagogických, spoločenskovedných a technických študijných odborov, ktorí bývajú počas semestra mimo domácnosti rodičov**. Vo všetkých troch podsúboroch jeho hodnota dosiahla výšku v rozmedzí 4 500 Sk až 5 500 Sk, **u študentov technického zamerania 5 400 Sk, u študentov spoločenskovedného zamerania 5 150 Sk, a u študentov učiteľského (pedagogického) zamerania 4 600 Sk**. Hodnoty výdavkov na jednotlivé položky sú uvedené v tab. č. 1.14.

Tab. č. 1.14.: Medián mesačných výdavkov študentov pedagogického, spoločenskovedného a technického zamerania, ktorí bývali počas semestra na internáte, v podnájme apod. (Sk)

	študenti učiteľského (pedagogického) zamerania	študenti spoločenskovedného zamerania	študenti technického zamerania
ubytovanie	1 100	1 100	1 100
cestovné	650	700	530
strava	1 000	2 000	2 000
študijné potreby	300	300	200
osobné potreby	500	600	800
voľný čas	400	500	500
iné	0	0	0

Zistili sme odlišnosť v distribúcii výdavkov, týkajúcej sa platenia za ubytovanie vo vysokoškolskom internáte. Približne 9 % respondentov z tohoto podsúboru uviedlo, že tento poplatok uhrádza jednorázovo na začiatku semestra, teda nie cyklicky každý mesiac. To sa týkalo najmä oslovených študentov z Fakulty financií UMB a Fakulty podnikového manažmentu EU.

1.3.2.2. Finančná pomoc študentom od ich rodičov, ostatných príbuzných a z verejných financií

Väčšina rodičov dáva svojim študujúcim deťom finančnú podporu, či už priamo vo forme financií alebo nepriamo poskytnutím stravy, oblečenia a iných potrieb, najčastejšie však ide o pomoc v oboch formách. Približne 96 % respondentov uviedlo, že im rodičia poskytujú priamu finančnú pomoc v hotovosti a také isté percento uviedlo naturálnu pomoc (strava, oblečenie apod.). V celej nasledujúcej stati uvádzame priemerné mesačné hodnoty.

U respondentov, **bývajúcich počas semestra v spoločnej domácnosti s rodičmi, je mediánová hodnota priamej finančnej pomoci od rodičov 2 000 Sk a naturálnej pomoci takisto 2 000 Sk.** Možno však predpokladať, najmä čo sa týka naturálnej pomoci, respondenti uvádzali vo väčšine prípadov len veľmi orientačnú hodnotu. Tá by sa dala verifikovať, len keby na výskumnej sonde participovali aj rodičia týchto študentov.

U študentov, **bývajúcich počas semestra mimo domácnosti rodičov, dosiahla táto hodnota v hotovostnej forme 3 000 Sk a vo forme stravy, oblečenia a iných osobných potrieb 1 000 Sk.**

Možno teda podotknúť, že výška priamej aj nepriamej finančnej pomoci od rodičov, je vo všeobecnosti do istej miery diferencovaná podľa spôsobu bývania respondentov. Nemožno však konštatovať, že by sumárna hodnota, zahŕňajúca obidve zmienené formy pomoci, bola u obidvoch skupín výrazne odlišná.

Výška rodičovskej finančnej pomoci v hotovosti je výrazne determinovaná mierou úplnosti rodiny ($p < 0,001$), pričom nadpolovičná väčšina študentov z úplných rodín (64 %) dostáva od svojich rodičov sumu v rozmedzí 1 100 Sk až 4 000 Sk. V prípade neúplných rodín je toto rozmedzie posunuté smerom k nižším hodnotám, 71 % z tejto skupiny študentov dostáva od rodiča, príp. rodičov sumu 50 až 3 000 Sk (bližšie pozri tab. č. 1.15.). Pravdepodobne to súvisí s finančným príjmom rodiny, ktorý je v prípade neúplných rodín značne nižší (pozri str. č. 7 a č. 8). Medzi výškou naturálnej pomoci a mierou úplnosti rodiny sa štatisticky významný rozdiel nepotvrdil.

Tab. č. 1.15.: Priama finančná pomoc od rodičov

Výška priamej finančnej pomoci na jeden mesiac	respondenti žijúci v rodine s oboma rodičmi (%)	respondenti žijúci v rodine s jedným rodičom (%)
žiadna priama finančná pomoc	3	5,5
50 až 1 000 Sk	13	21
1 100 až 2 000 Sk	21	31
2 100 až 3 000 Sk	24	19
3 100 až 4 000 Sk	19	15,5
4 100 až 5 000 Sk	13	3
viac ako 5 000 Sk	7	5
spolu	100	100

Zaujímalo nás, či je veľkosť priamej finančnej pomoci od rodičov diferencovaná podľa regiónu, kde rodina žije. Ukázalo sa, že modusové hodnoty tejto finančnej pomoci nadobudli vo väčšine krajov hodnotu blízku alebo rovnú 3 tisíc Sk mesačne (bližšie pozri tab. č. 1.16.). Výnimkou sú bratislavské rodiny, kde modus rodičovskej finančnej pomoci predstavuje len 1 200 Sk mesačne. Je to pravdepodobne spôsobené lepšími možnosťami na trhu práce v Bratislave, čo dáva predpoklad pre väčšiu samostatnosť a menšiu potrebu byť podporovaný od rodičov. Pre detailnejšiu analýzu týchto výsledkov by sme však potrebovali väčšiu vzorku respondentov, na ktorej by sme jednotlivé podsúbory mohli skúmať podrobnejšie.

Tab. č. 1.16.: Priama finančná pomoc študentom od rodičov na jeden mesiac podľa kraja ich trvalého bydliska

Kraj trvalého bydliska	Modus (Sk)
Bratislavský	1 200
Trnavský	*
Nitriansky	3 000
Trenčiansky	*
Banskobystrický	2 800
Žilinský	3 000
Prešovský	3 000
Košický	3 000
celý súbor	3 000

Pozn.: Kvôli nedostatočne veľkému podsúboru respondentov z Trnavského a Trenčianskeho kraja sme ich do čiastkového hodnotenia nezaradili

Takmer pätina študentov (17 %) uviedla, že dostáva financie od širšej rodiny, čo poukazuje na ochotu pomôcť svojim študujúcim príbuzným. Je pravdepodobné, že sa jedná najmä o finančnú spoluúčasť starých rodičov, ekonomicky aktívnych súrodencov, prípadne ďalších príbuzných.

Skúmali sme, aká časť študentov dostáva niektorú z **priamych verejných subvencií: štipendium alebo študentskú pôžičku. Štipendium** dostáva približne **14 % respondentov** (95 % z tohoto podsúboru uviedlo druh udeleného štipendia), z nich **absolútna väčšina dostáva sociálne štipendium (13,5 % z celého súboru)**.

Spomedzi respondentov, žijúcich v rodine s otcom aj matkou poberá sociálne štipendium len približne desatina (11 %), avšak spomedzi študentov, žijúcich len s jedným rodičom až takmer tretina (30 %). Početnosť poberateľov sociálneho štipendia je teda značne determinovaná úplnosťou rodiny, s čím takisto súvisí finančný príjem rodiny.

Najväčší podiel študentov, poberajúcich sociálne štipendium, pochádza zo stredného a východného Slovenska, najmä z Prešovského kraja (20 %) a Žilinského kraja (18 %, bližšie pozri tab. č. 1.17.). Tieto výsledky sú v súlade s tým, že situácia na pracovnom trhu je v spomínaných oblastiach v porovnaní so západným Slovenskom menej priaznivá. To sa odráža aj v rodinných príjmoch, od ktorých závisí udelenie sociálneho štipendia pre vysokoškolských študentov.

Tab. č. 1.17.: Podiel respondentov z jednotlivých krajov (podľa miesta trvalého bydliska), ktorí poberajú sociálne štipendium

Kraj trvalého bydliska	Percento (%)
Bratislavský	5
Trnavský	*
Nitriansky	16
Trenčiansky	*
Žilinský	18
Banskobystrický	13
Prešovský	20
Košický	15
SR	13,5

Vysvetlivky: * - daný údaj neuvádzame kvôli nedostatočne veľkému podsúboru respondentov

V záujme zachovania spoľahlivosti výsledkov výskumu sme mohli porovnať podiel poberateľov sociálneho štipendia spomedzi študentov pedagogických, spoločenskovedných a technických študijných odborov. Medzi sledovanými znakmi sme zistili štatisticky významný rozdiel ($p < 0,05$). Sociálne štipendium dostáva približne každý piaty študent pedagogických odborov (21 %, bližšie pozri tab. č. 1.18.), čo je značne viac ako zistený celoslovenský priemer (pozri tab. č. 1.17.). Možno teda podotknúť, že značne väčší podiel mladých ľudí, študujúcich učiteľský alebo iný pedagogický odbor, pochádza z menej solventných rodín.

Tab. č. 1.18.: Podiel respondentov vybraných skupín študijných odborov, ktorí poberajú sociálne štipendium

Skupina študijných odborov	Percento respondentov (%)
Výchova a vzdelávanie	21
Sociálne, ekonomické a právne vedy	15
Konštruovanie, technológie, výroba a komunikácie	11

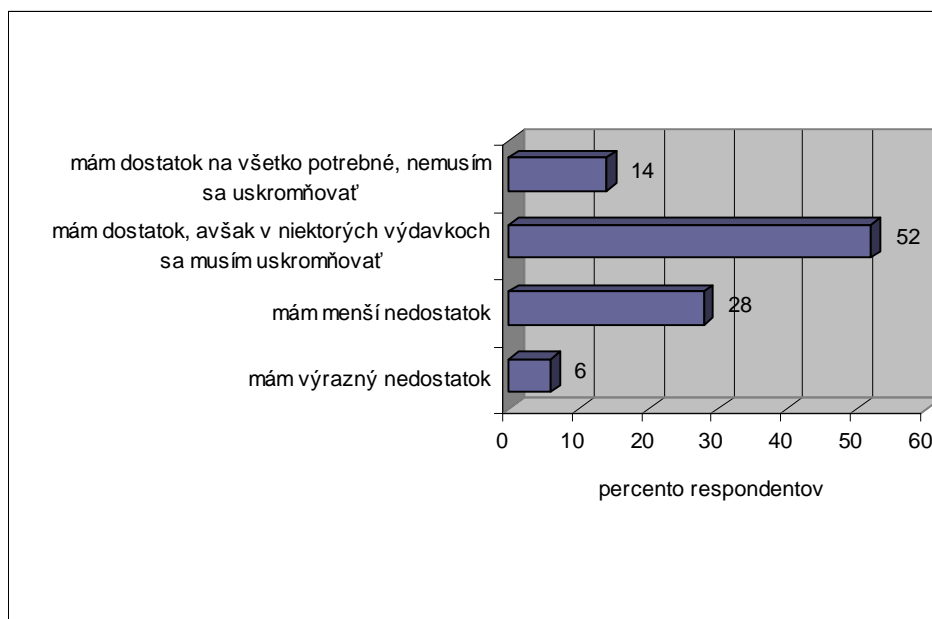
Študentskú pôžičku poberá približne desatina respondentov (9 %) a 2 % využívajú kombináciu oboch zmienovaných foriem verejnej finančnej pomoci.

1. 3. 2. 3. Ako študenti hodnotia svoju finančnú situáciu z hľadiska uspokojenia svojich potrieb

Nemenej dôležitá ako objektívna realita finančnej situácie študentov je ich subjektívne hodnotenie tejto situácie. Toto hodnotenie je ovplyvňované množstvom rôznych faktorov, či už vonkajších alebo vnútorných. K vonkajším patrí najmä finančná situácia v rodine, miera rodičovskej pomoci pri zaobstarávaní potrieb, prítomnosť alebo absencia zárobku z vlastnej práce popri štúdiu, udelenie sociálneho štipendia, príp. študentskej pôžičky, ale aj finančná náročnosť štúdia a spôsob bývania – v jednej domácnosti s rodičmi alebo na internáte, v podnájme apod. Medzi vnútorné faktory patrí napr. schopnosť uskromniť sa alebo rôzna miera pociťovania potrieb.

Približne dve tretiny respondentov (66 %) uviedlo, že má dostatok, aj keď väčšina z nich sa v niektorých výdavkoch musí uskromňovať (79 % z podsúboru tých, ktorí zhodnotili, že majú dostatok a 52 % z celého súboru). Tento jav však má aj svoju pozitívnu stránku – isté uskromňovanie môže viesť k väčšej striedmosti a hospodárnosti a tieto vlastnosti sú mnohokrát žiadúce aj v živote človeka, ktorý štúdium už absolvoval a pracuje. Na druhej strane nedostatok pociťuje približne tretina odpovedajúcich študentov. Možno hodnotiť pozitívne, že výrazný nedostatok pociťuje len 6 % respondentov (bližšie pozri graf č. 1.4.).

Graf č. 1.4.: Ako študenti hodnotia svoju finančnú situáciu z hľadiska uspokojenia svojich potrieb

Medzi mierou uspokojenia potrieb študentov pedagogického, spoločenskovedného a technického zamerania sme zistili štatisticky významný rozdiel ($p < 0,05$). Najvýraznejšie sa táto diferencia prejavila v podiele respondentov, ktorí uviedli, že majú dostatok na všetko potrebné a nemusia sa uskrtnúť. Túto odpoveď si vybralo až 18 % študentov spoločenskovedných študijných odborov, avšak len 8 % z technických študijných odborov (bližšie pozri tab. č. 1.19.).

Tab. č. 1.19.: Uspokojenie potrieb respondentov uvedených skupín študijných odborov (%)

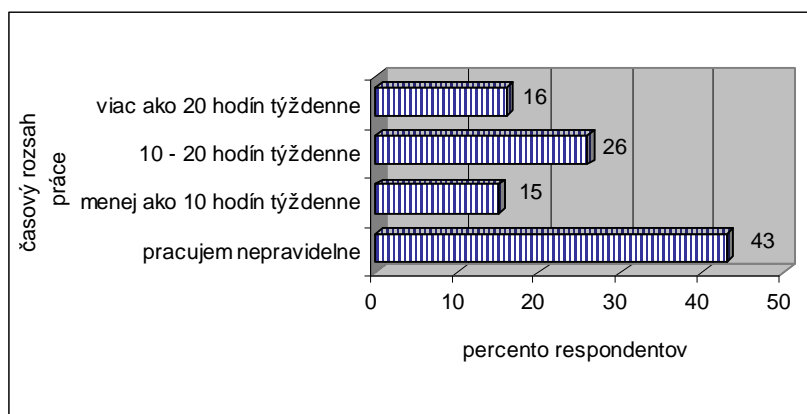
	mám dostatok na všetko potrebné, nemusím sa uskrtnúť	mám dostatok, avšak v niektorých výdavkoch sa musím uskrtnúť	mám istý nedostatok	mám výrazný nedostatok
Výchova a vzdelávanie	14	59	23,5	3,5
Sociálne, ekonomické a právne vedy	18	54	24	4
Konštruovanie, technológie, výroba a komunikácie	8	56	27	9

1. 3. 3. Práca popri štúdiu

1. 3. 3. 1. Časový rozsah práce

Počas semestra pracuje približne polovica študentov (49 %). Zhodnotiac časový rozsah práce celého súboru respondentov možno podotknúť, že je značne diferencovaný, **väčšina** však nemá stabilný pracovný čas, teda **pracuje nepravidelne** (21 % z celého súboru, 43 % z podsúboru pracujúcich popri štúdiu). Detailnejšie výsledky, týkajúce sa tejto otázky sú uvedené v grafe č. 1.5.

Graf č. 1.5.: Časový rozsah práce popri štúdiu

Zaujímavé je zistenie, že kým spomedzi študentov spoločenskovedného a technického zamerania pracuje počas semestra približne polovica (53 % a 51 %, príslušne), spomedzi študentov učiteľských (pedagogických) študijných odborov pracuje len necelá tretina (29 %).

Medzi časovým rozsahom práce študentov pedagogického, spoločenskovedného a technického zamerania sme zistili štatisticky významný rozdiel ($p < 0,05$)⁵. Kým viac ako 20 hodín týždenne pracuje až 20 % študentov spoločenskovedných študijných odborov, zo zvyšných dvoch skupín študijných odborov je to len približne desatina. To môže byť spôsobené menšou časovou náročnosťou štúdia niektorých spoločenskovedných odborov a z toho vyplývajúcou ich väčšou flexibilitou na trhu práce. Kým v rozsahu 10 – 20 hodín týždenne pracuje takmer tretina respondentov spoločenskovedných a technických študijných odborov (28,5 % a 32 %), z učiteľských (pedagogických) študijných odborov je to len približne 14,5 %, avšak až približne polovica z nich pracuje nepravidelne (bližšie pozri tab. č. 1.20.).

Tab. č. 1.20.: Časový rozsah práce študentov vybraných skupín študijných odborov (% respondentov)

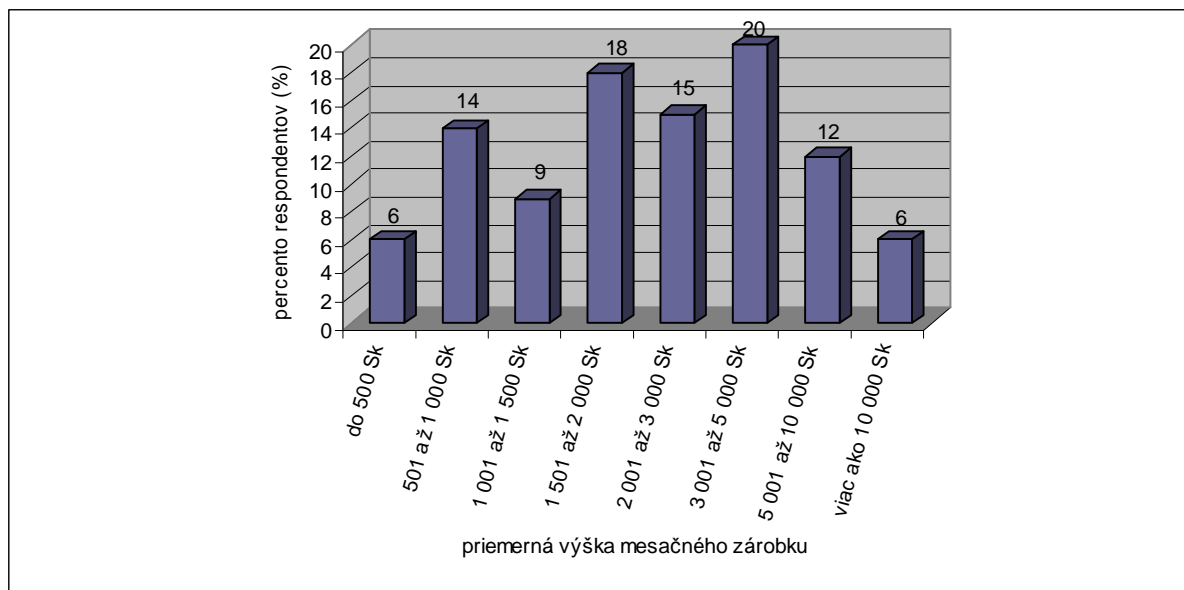
	viac ako 20 hodín týždenne	10 – 20 hodín týždenne	menej ako 10 hodín týždenne	pracujem nepravidelne
Výchova a vzdelávanie	10	14,5	21,5	54
Sociálne, ekonomické a právne vedy	20	28,5	16	35,5
Konštruovanie, technológie, výroba a komunikácie	10,5	32	11,5	46

1.3.3.2. Zárobok študentov z práce popri štúdiu

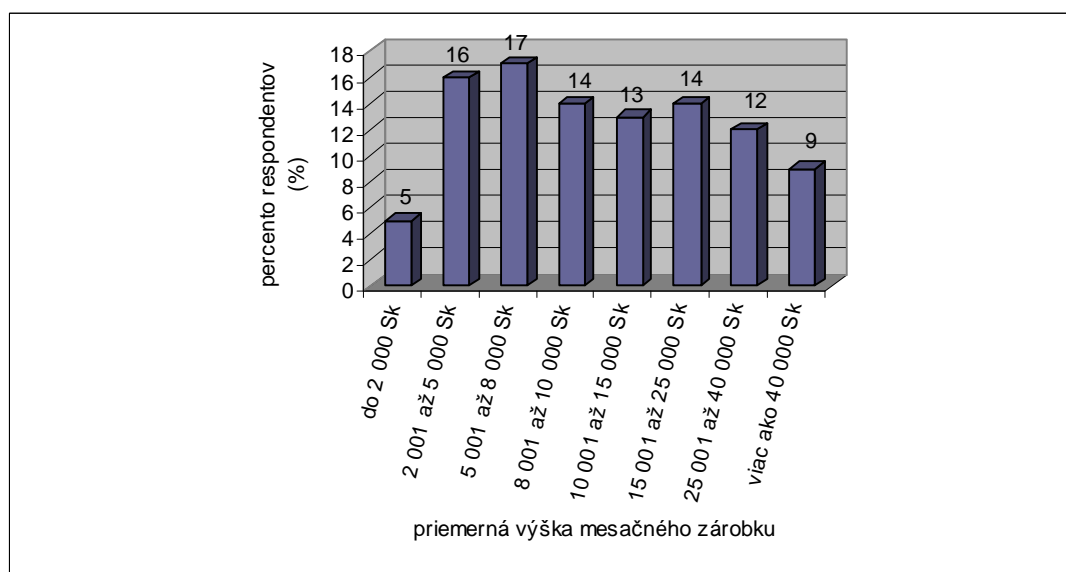
Mediánová hodnota mesačného zárobku študentov počas semestra je 2 500 Sk a počas prázdnin 10 000 Sk. Rozdiel v priemernom zárobku študentov, ktorí bývajú počas semestra v spoločnej domácnosti s rodičmi alebo mimo domova, sa neukázal ako štatisticky významný. Rozdelenie respondentov podľa výšky zárobku počas semestra je znázornené v grafe č. 1.6 a počas prázdnin v grafe č. 1.7.

⁵ Pozn.: V tejto stati bližšie analyzujeme len podsúbor študentov, ktorí popri štúdiu pracujú

Graf č. 1.6.: Rozdelenie respondentov podľa výšky zárobku počas semestra

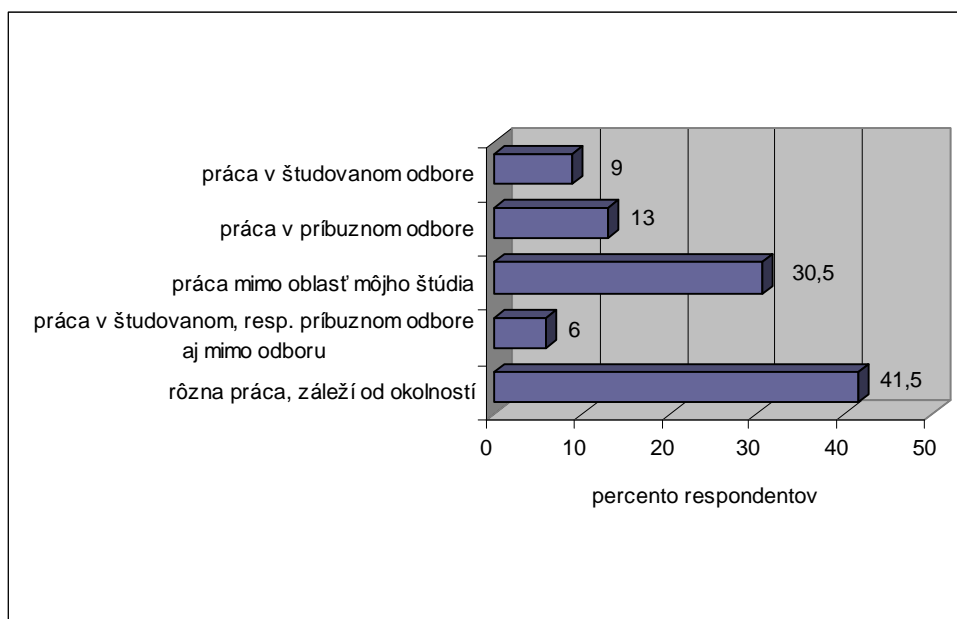
Graf č. 1.7.: Rozdelenie respondentov podľa výšky zárobku počas prázdnin

1.3.3.3. Miera zhody oblasti práce so študovaným odborom

Pracovanie už počas štúdia môže mať viaceré výhody. Väčšina pracujúcich študentov sa zarobenými financiami podieľa na krytí svojich životných nákladov a získava pracovné skúsenosti, ktoré môžu byť u budúceho potenciálneho zamestnávateľa patrične ocenené, zvlášť ak študent úspešne pracoval v oblasti svojho odborného zamerania. Takmer tri štvrtiny respondentov však uviedlo, že strieda rôzne druhy práce alebo pracuje mimo oblasť štúdia. Približne len jedna pätina študentov zvolila odpoveď, že pracuje v študovanom alebo v príbuznom odbore (bližšie pozri graf č. 1.8.).

Graf č. 1.8.: Miera zhody oblasti práce popri štúdiu so študovanou oblasťou

Medzi mierou zhody oblasti práce popri štúdiu a študijným zameraním sme medzi respondentmi spoločenskovedného a technického zamerania zistili signifikantný rozdiel ($p < 0,001$). Kým spomedzi študentov spoločenských vied pracuje v študovanom alebo príbuznom odbore viac ako tretina (spolu 39 %), u študentov technických odborov je to len 12 % (bližšie pozri tab. č. 1.21.). Tieto dva podsúbory sa výrazne líšia aj v podiele striedajúcich rôzne druhy práce, čo je podmienené okolnosťami. Tento jav sa oveľa častejšie vyskytol u študentov technických odborov (54 %) ako u študentov spoločenskovedných odborov (34,5 %).

Tab. č. 1.21.: Miera zhody oblasti práce a študovaného odboru u študentov spoločenskovedných a technických študijných odborov (% respondentov z podsúboru pracujúcich popri štúdiu)

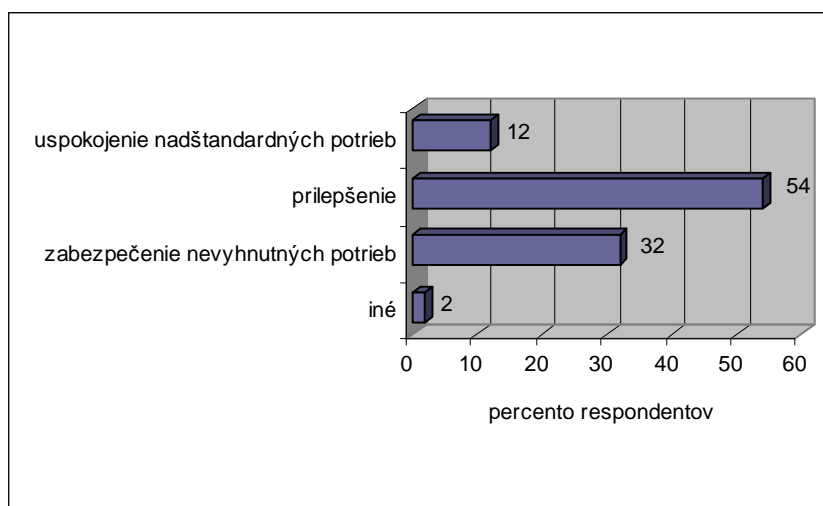
Skupina študijných odborov	v študovanom, resp. v príbuznom odbore	mimo oblasť môjho štúdia	rôznu prácu, záleží od okolností
sociálne, ekonomické a právne vedy	39	26,5	34,5
konštruovanie, technológie, výroba a komunikácie	12	34	54

Uvedené výsledky sú pravdepodobne podmienené tým, že študenti technického zamerania majú vo všeobecnosti vyšší počet vyučovacích hodín ako študenti spoločenskovedného zamerania, a teda ich šance pracovať vo svojom študijnom odbore sú výrazne zmenšené. K tomuto zisteniu prispieva takisto skutočnosť, že súkromné firmy a podniky technického zamerania prijímajú do pracovného pomeru zväčša absolventov, menej študentov, preto si študenti technických odborov oveľa častejšie nachádzajú prácu mimo svojho odboru alebo striedajú rôzne práce.

1.3.3.4. Potreba získania financií vlastnou prácou popri štúdiu

Skúmali sme, do akej miery považujú študenti za nevyhnutné získavať financie vlastnou prácou popri štúdiu. Približne polovica respondentov, ktorí popri štúdiu pracujú (54 %), považuje získané peniaze za zdroj na prílepenie (pozri graf č. 1.9.). Väčšina z týchto študentov je finančne podporovaná rodičmi (97 %), 15 % z nich dostáva financie od príbuzných, 12 % poberá sociálne štipendium, 6 % uviedlo aj iný zdroj financií (väčšinou brigádu cez prázdniny, príp. financie od partnera, zo stávkovania alebo zo sirotského dôchodku), študentskú pôžičku si vzali len 3 % z nich. Pre takmer tretinu študentov (32 %) zarobené financie znamenajú zdroj na zabezpečenie nevyhnutných potrieb. Možno teda predpokladať, že bez príjmu z vlastnej práce by títo študenti mohli mať vážne problémy pokračovať v štúdiu, sú teda do istej miery rizikovou skupinou. Štvrtina študentov z tejto skupiny dostáva sociálne štipendium, čo potvrdzuje, že značný podiel z nich pochádza zo sociálne znevýhodneného prostredia a desatina si vzala študentskú pôžičku. Pre 12 % respondentov znamenajú zarobené financie zdroj pre uspokojenie nadštandardných potrieb, napr. zakúpenie módneho oblečenia, počítača, cestovanie, apod.

Graf č. 1.9.: Použitie zarobených financií

V miere nutnosti zarobiť financie vlastnou prácou sme medzi respondentmi pedagogických, spoločenskovedných a technických študijných odborov nezistili žiadny signifikantný rozdiel. Tento výsledok teda nepotvrdzuje výraznejšiu sociálnu stratifikáciu študentov týchto troch študijných oblastí. Iste by bolo užitočné skúmať túto problematiku detailnejšie a na väčšej výskumnej vzorke. Spomedzi respondentov, pre ktorých zarobené financie znamenajú zdroj na zabezpečenie nevyhnutných potrieb, pracuje viac ako polovica (56 %) pravidelne každý týždeň 10 hodín alebo viac a 28 % pracuje nepravidelne (bližšie pozri tab. č. 1.22.).

Tab. č. 1.22.: Miera nevyhnutnosti získania zarobených financií vo vzťahu k časovému rozsahu práce popri štúdiu (% respondentov)

Miera nevyhnutnosti získania zarobených financií	Časový rozsah práce popri štúdiu			
	viac ako 20 hodín týždenne	10 – 20 hodín týždenne	menej ako 10 hodín týždenne	pracujem nepravidelne
zdroj na uspokojenie nadštandardných potrieb	13,5	36,5	11,5	38,5
zdroj na prílepkovanie	10	23	14,5	52,5
zdroj na zabezpečenie nevyhnutných potrieb	28	28	16	28

Medzi časovým rozsahom práce popri štúdiu a mierou nevyhnutnosti získania zarobených financií sme zistili signifikantný rozdiel ($p < 0,001$). Zarobené financie považuje za zdroj na zabezpečenie nevyhnutných potrieb až 57 % respondentov, ktorí pracujú viac ako 20 hodín týždenne, avšak len 22 % pracujúcich nepravidelne. Znamená to teda, že so zvyšujúcim sa počtom odpracovaných hodín významne stúpa pravdepodobnosť, že zarobené peniaze potrebujú študenti na nevyhnutné potreby (bližšie pozri tab. č. 1.23.).

Tab. č. 1.23.: Časový rozsah práce popri štúdiu vo vzťahu k miere nevyhnutnosti získania zarobených financií (% respondentov)

Časový rozsah práce	Potreba zarobených financií		
	uspokojenie nadštandardných potrieb	prílepkovanie	zabezpečenie nevyhnutných potrieb
viac ako 20 hodín týždenne	10	33	57
10 – 20 hodín týždenne	18	48	34
menej ako 10 hodín týždenne	10	55	35
pracujem nepravidelne	11	67	22

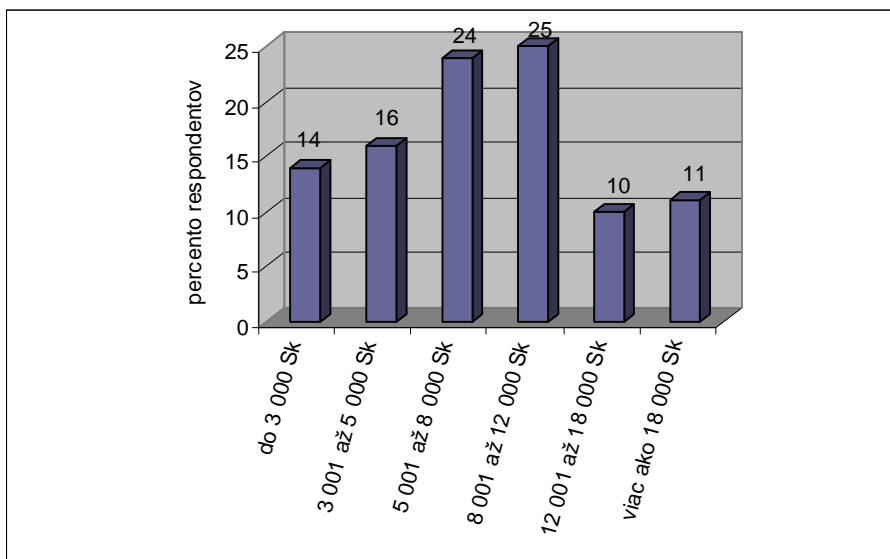
1.3.3.5. Práca počas prázdnin

V dotazníku sme sa respondentov priamo nepýtali, či pracujú cez prázdniny. V analýze sme vychádzali z odpovedí študentov na selektívne otázky pre tých, ktorí popri štúdiu pracujú. Výšku zárobku, získaného **pracou počas letných prázdnin**, uviedlo približne **45 % respondentov**. Budeme teda vychádzať z predpokladu, že toto číslo odráža počet študentov, zarábajúcich si v spomínanom období. V posledných rokoch sa mladým ľuďom čoraz viac naskytá príležitosť ísť počas prázdnin pracovať do zahraničia. Využitie tejto šance dáva možnosť zdokonaľiť sa v jazyku cieľovej krajiny, zarobiť značné množstvo peňazí, získať pracovné skúsenosti v zahraničí i spoznať mentalitu jej obyvateľov, ale aj kultúru a prírodné krásy danej krajiny. Preto sme sa v dotazníku respondentov pýtali aj na to, či pracujú na Slovensku alebo v zahraničí. **Z podsúboru študentov, ktorí miesto práce uviedli, pracuje nadpolovičná väčšina na Slovensku (60 %), v zahraničí pracuje približne 38 % a kombináciu oboch možností uviedli 2 % respondentov.**

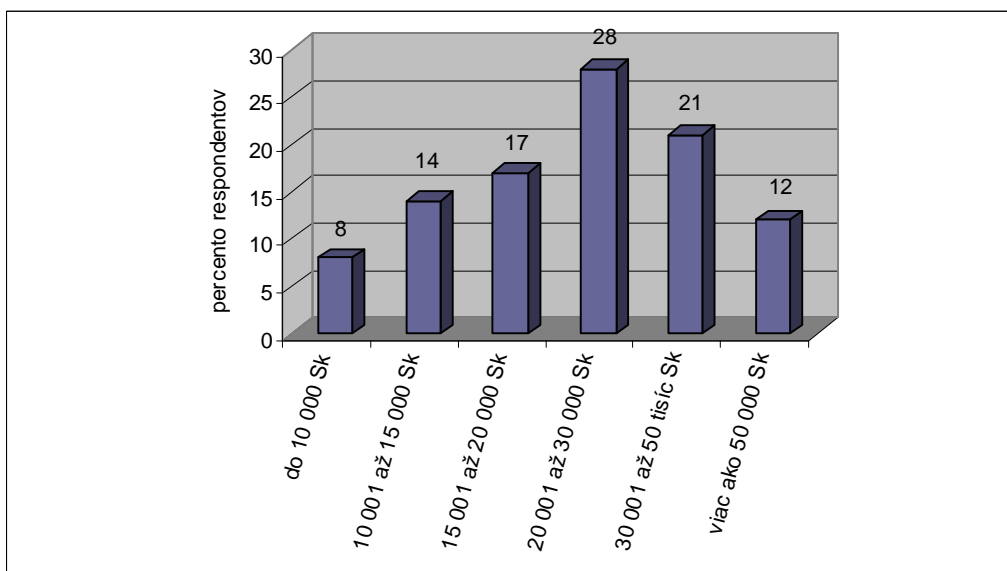
Mediánová hodnota mesačného zárobku študentov, pracujúcich počas prázdninového obdobia na Slovensku, je 8 000 Sk a pracujúcich v zahraničí až 30 000 Sk, čo je hodnota veľmi blízka dvojnásobku priemernej mesačnej mzdy v národnom hospodárstve v našej krajine za prvý polrok 2005. Rozdelenie respondentov podľa výšky zárobku za prácu na

Slovensku a v zahraničí je uvedené v grafe č. 1.10. a grafe č. 1.11. V oboch podsúboroch sme v hodnote zárobku opäť zaznamenali veľmi veľkú variabilitu, čo súvisí s rozširujúcou sa dostupnosťou a využitím rôznych pracovných príležitostí na trhu práce na Slovensku i v zahraničí.

Graf č. 1.10.: Rozdelenie respondentov podľa výšky priemerného mesačného zárobku počas prázdnin (pracujúci na Slovensku)

Graf č. 1.11.: Rozdelenie respondentov podľa výšky priemerného mesačného zárobku počas prázdnin (pracujúci v zahraničí)

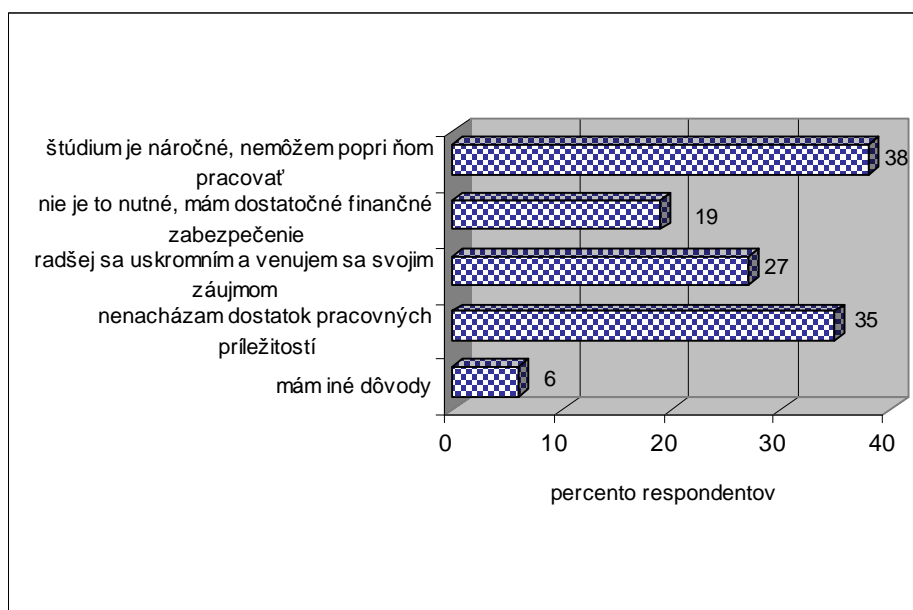

1.3.3.6. Študenti, ktorí počas semestra nepracujú

Počas semestra nepracuje približne polovica študentov. Časť z nich na to nie je finančne odkázaná, iní by aj chceli pracovať, ale z rôznych príčin nemôžu. **Z výsledkov výskumu vyplýva, že najväčšia skupina študentov (38 %) nepracuje kvôli náročnosti štúdia alebo nedostatku pracovných príležitostí (35 %),** približne desatina zvolila obidve uvedené

príčiny (9 %). Viac ako štvrtina respondentov (27 %) uviedla, že sa radšej uskromní a venuje sa svojim záujmom (bližšie pozri graf č. 1.12.).

Graf č. 1.12.: Dôvody, prečo študenti nemôžu, resp. nemusia popri štúdiu pracovať

Pozn.: Súčet percentuálnych hodnôt za jednotlivé odpovede je väčší ako 100, pretože študenti mohli zvoliť viacero možností

V snahe zachytiť určitú špecifitu situácie študentov jednotlivých skupín študijných odborov a zároveň zachovať spoľahlivosť výsledkov výskumu sme porovnali štatistické výstupy, týkajúce sa celého súboru s výstupmi podsúborov respondentov učiteľského (pedagogického), spoločenskovedného a technického zamerania. Nadpriemerne veľký podiel študentov všetkých troch uvedených skupín študijných odborov nepracuje kvôli nedostatku pracovných príležitostí (bližšie pozri tab. č. 1.24. a porovnaj s grafom č.1.12.). Respondenti spoločenskovedných a technických študijných odborov nadpriemerne častejšie považujú za prekážku náročnosť štúdia (44 % a 45 %). Dostatočné finančné zabezpečenie umožňuje nepracovať takmer tretine študentov spoločenských vied (28 %), avšak len necelých desatine (8 %) študentov technického vied, medzi spomínanými tromi podsúbormi sme vo voľbe tejto odpovede zistili štatisticky významný rozdiel ($p < 0,05$).

Tab. č. 1.24.: Rozdelenie respondentov učiteľského (pedagogického), spoločenskovedného a technického zamerania podľa toho, prečo nemôžu, resp. nemusia popri štúdiu pracovať (%)

Skupina študijných odborov	náročnosť štúdia	dostatočné finančné zabezpečenie	nedostatok pracovných príležitostí
Výchova a vzdelávanie	35	15	44
Sociálne, ekonomické a právne vedy	44	28	40
Konštruovanie, technológie, výroba a komunikácie	45	8	40

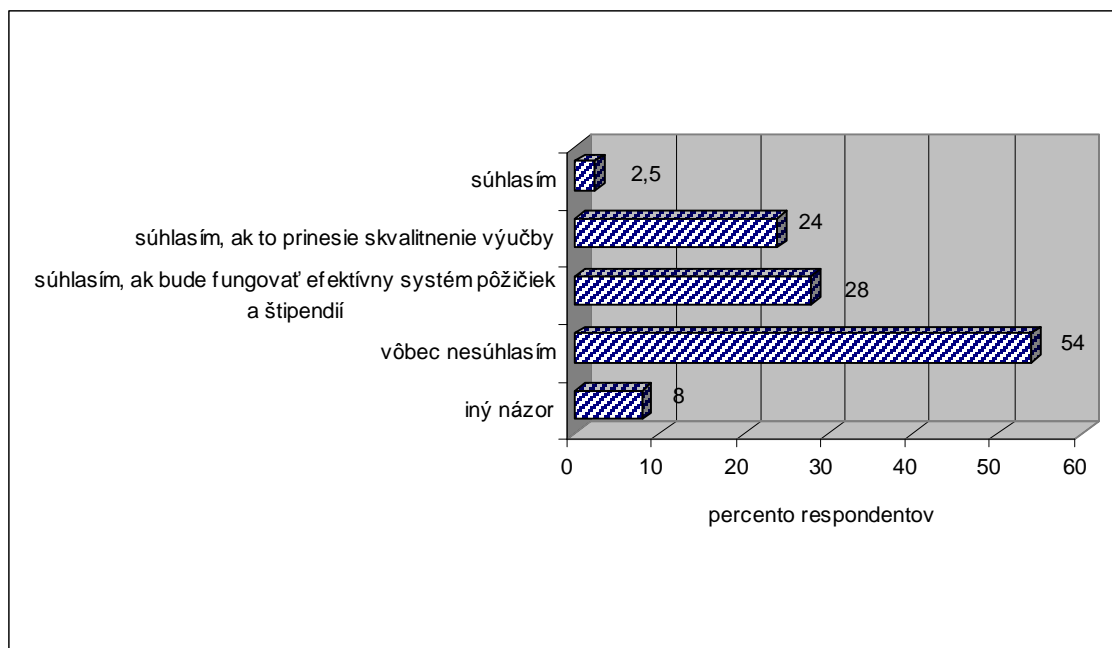
1.3.4. Názory študentov na návrh zavedenia školného a zmien v systéme sociálnych štipendií a študentských pôžičiek

Väčšina odborníkov, zaoberajúcich sa vzdelávaním, aj väčšina študentov či širšej verejnosti reflektuje potrebu skvalitnenia terciárneho vzdelávania aj zlepšenia sociálneho statusu študentov VŠ, najmä ich finančnej situácie. Za posledné roky bol v Národnej rade SR už niekoľkokrát predložený návrh zákona, ustanovujúci zavedenie finančnej spoluúčasti študentov na ich vzdelávaní. Naposledy bol vypracovaný Ministerstvom školstva SR v spolupráci s Ministerstvom financií SR návrh zákona o študentských pôžičkách, avšak nakoniec nebol schválený.

V čase prípravy dotazníka na tento výskum ešte nebol proces predkladania návrhu zákona v Národnej rade ukončený, preto sme sa pýtali študentov na ich názor k tomuto konkrétnu návrhu, schválením ktorého by bola okrem iných zmien ustanovená reforma systému sociálnej podpory študentov i zavedenie ich spoluúčasti na financovaní svojho štúdia. Napriek tomu, že reforme vysokoškolského vzdelávania sa momentálne nevenuje taká vysoká pozornosť ako v predchádzajúcom období, veríme, že výsledky tejto časti výskumu môžu objasniť názory a predstavy študentov ohľadne plánovaných zmien v terciárnom vzdelávaní v našej krajine.

Nemožno povedať, že by mali respondenti na predkladaný návrh zákona vo väčšine jednotný názor. Ambivalencia sa prejavila v tom, že **približne polovica odpovedajúcich študentov s návrhom jednoznačne nesúhlasí (54 %) a 42 % súhlasí, avšak väčšina pod podmienkou, že zmeny prinesú skvalitnenie výučby (24 %) alebo zefektívnenie systému pôžičiek a štipendií (28 %)**, čo je úplne pochopiteľné (bližšie pozri graf č. 1.13.). **Približne 8 % študentov využilo možnosť formulovať svoj vlastný názor.** Tieto názory možno vo vzťahu k predloženému zákonu rozdeliť na súhlasné a nesúhlasné, **väčšinou však ide o nesúhlasné názory.**

Graf č. 1.13.: Súhlas, resp. nesúhlas respondentov so zavedením školného a s tým súvisiacou zmenou systému pôžičiek a štipendií

Pozn.: Súčet percentuálnych hodnôt prevyšuje 100, pretože študenti mohli zvoliť 2 odpovede

V nasledujúcej stati uvádzame výpovede študentov, ktorí využili možnosť voľne štylizovanej odpovede (väčšinou v doslovnom znení, príp. po štylistyckej alebo gramatickej úprave):

Súhlasné názory:

- súhlasím, ale bez vylúčenia štátnych dotácií na stravu a ubytovanie
- súhlasím, no bez úplného vylúčenia štátnych dotácií na stravu, ubytovanie apod.
- súhlasím len so systémom štipendií a bezúročných pôžičiek
- súhlasím, ak to prinesie skvalitnenie výučby ale nesúhlasím, aby veľká časť príjmov pokrývala štúdium poberateľov sociálnych štipendií
- súhlasím, ak to bude zodpovedať súčasným sociálnym pomerom na celom Slovensku
- súhlasím, ale teraz ešte nie vhodná doba
- súhlasím, len nie s pozastavením dotácie internátov
- súhlasím, ak bude fungovať efektívny systém pôžičiek a štipendií, aby mohli študovať chudobnejší
- súhlasím, ak nový systém sociálnych štipendií nebude iba sociálne sito
- súhlasím, ak sa peniaze poskytnuté študentmi nerozdelia do štátneho rozpočtu, ale zostanú na ich materských fakultách
- súhlasím, ale len ak sa nájdu iné zdroje financií na pôžičky a štipendia
- súhlasím, ak to prinesie skvalitnenie výučby, no neverím, že sa to uskutoční, pretože to vôbec nie je pripravené (žiadne plány)

Nesúhlasné názory:

- nesúhlasím, pretože (návrh zákona) nerieši kvalitu vzdelávania
- nesúhlasím, myslím, že ešte nie sme pripravení na takýto systém fungovania školstva
- vôbec nesúhlasím, zadlžovať sa, ak nemám istú prácu, bydlisko, ...
- zrušte VŠ v Komárne, Ružomberku a peniaze máte
- celý tento zákon je zlý, okrem platenia nič iné nezavádza
- v súčasnosti je reforma ďalším pokusom o likvidáciu strednej triedy a inteligencie v SR, je deštruktívna
- som pre pôžičky, ale proti školnému
- vôbec nesúhlasím, lebo viem, že kvalita sa tak ľahko nezlepší a predovšetkým nie takýmto spôsobom
- daný návrh iba mení zdroj financií, neprispieva k zvýšeniu kvality štúdia
- reforma nezačína od platenia !
- nesúhlasím, nemyslím si, že skvalitnenie výučby bude ovplyvňované finančnými prostriedkami, skôr je to o ľuďoch. Nesúhlasím s tým, aby všetky peniaze išli na pôžičky, nie je to efektívne. Radšej nech štát zvýši podporu šikovných ľudí s dobrým priemerom a rozumom
- nesúhlasím, lebo nie každý si môže dovoliť platiť školné
- výsledok spoplatnenia uvidíme najskôr o osem rokov (ak vôbec) a v súčasnosti je to pre mnohých nezvládnuteľné, najmä pre viacčlenné rodiny
- SR nie je dostatočne pripravená na zavedenie tohoto systému
- navrhnuté zmeny považujem za krátkozraké, ešte viac zaťažia už aj tak preťaženú strednú vrstvu obyvateľstva
- myslím si, že „zavesiť si“ na krk pôžičku už počas štúdia nie je zrovna dobrá perspektíva do budúcnosti

- súhlasila by som, keby si to ľudia mohli finančne dovoliť. Vyjdem školu, budem bez práce a na krku pôžičku, ktorú bude treba splatiť. Nie, ďakujem !!!
- z našich daní financujeme menej hodnotné veci ako je vzdelanie
- nesúhlasím, nie sú pre tento zákon vytvorené vhodné podmienky; spoplatnením štúdia kvalita nevzrastie
- nie sú zohľadnené záujmy študentov
- nesúhlasím, lebo skvalitnenie štúdia to neprinesie
- nevyrieši sa situácia rodín s priemerným zárobkom
- stredná vrstva zase nedostane nič ! Študentské pôžičky s takými úrokmi veľa nepomôžu !
- neviem si pri dnešných platoch ľudí s vysokoškolským vzdelaním, pracujúcich na východnom Slovensku, predstaviť splácať vysokú pôžičku
- študovať má človek rozumný, nie bohatý !
- nesúhlasím, pretože neviem ako by som túto pôžičku splatila, keď je taká nezamestnanosť a ja nemusím byť hneď po škole zamestnaná
- nie každý si potom bude môcť dovoliť študovať

Vlastné návrhy:

- navrhujem zvýšiť len prospechové štipendiá a pôžičky, nezvyšovať sociálne štipendiá
- najskôr skvalitnenie, potom spoplatnenie
- najprv by sa malo skvalitniť vyučovanie a potom by sa malo platiť
- nie pôžičky, súhlasím s reformou ale rozumne bez pôžičiek
- nech presne určia školné a hladinu štipendií, potom sa môžeme baviť
- malo by sa začať nižšími sumami školného

Študenti učiteľského (pedagogického), spoločenskovedného a technického zamerania vyjadrili na predložený návrh zákona o študentských pôžičkách významne rozdielne názory. Tento návrh jednoznačne odmietajú najmä študenti technických študijných odborov (65 %), spomedzi študujúcich pedagogické a spoločenskovedné odbory takýto postoj zaujala približne polovica (47 % a 53 %; $p < 0,05$). K súhlasnému názoru pod podmienkou fungovania efektívneho systému pôžičiek a štipendií sa priklonilo až 39 % respondentov učiteľských (pedagogických) študijných odborov, pričom zo zvyšných dvoch študijných zameraní to bola len približne štvrtina ($p < 0,05$). S návrhom zákona pod podmienkou skvalitnenia výučby súhlasí signifikantne menej respondentov technických študijných odborov (14 %) ako spomedzi pedagogických a spoločenskovedných študijných odborov (29 % a 27 %; $p < 0,001$). Tieto výsledky sú znázornené v tab. č. 1.25.

Tab. č. 1.25.: Názor študentov na predložený návrh zákona o študentských pôžičkách (% respondentov)

	študenti pedagogického zamerania	študenti spoločenskovedného zamerania	študenti technického zamerania
súhlasím, ak to prinesie skvalitnenie výučby	29	27	14
súhlasím, ak bude fungovať efektívny systém pôžičiek a štipendií	39	25	24
vôbec nesúhlasím	47	53	65
iný názor	5	17	9

Je pomerne prekvapujúce, že medzi súhlasom, resp. nesúhlasom s predloženými zmenami a výškou zárobku počas semestra alebo prázdnin sme nezistili žiadny významný rozdiel.

Podiel študentov, ktorí zvolili odpoveď *súhlasím, ak to prinesie skvalitnenie výučby* sa ukázal signifikantný vo vzťahu k vzdelaniu matky ($p < 0,05$). Tento variant zvolilo 30 % respondentov, ktorých matka dosiahla vysokoškolské vzdelanie, avšak len 14 % z tých, ktorých matka má ukončené stredoškolské vzdelanie bez maturity alebo len základné vzdelanie (pozri tab. č. 1.26.).

Tab. č. 1.26.: Podiel respondentov, ktorí zvolili odpoveď *súhlasím, ak to prinesie skvalitnenie výučby* vo vzťahu k vzdelaniu matky (%)

Vzdelanie matky	študent zvolil odpoveď <i>súhlasím, ak to prinesie skvalitnenie výučby</i>
VŠ	30
SŠ s maturitou	23
SŠ bez maturity alebo ZŠ	14

Štatisticky významný rozdiel sme zistili aj medzi voľbou odpovede *vôbec nesúhlasím* a vzdelaním otca ($p < 0,05$; bližšie pozri tab. č. 1.27.).

Tab. č. 1.27.: Podiel respondentov, ktorí zvolili odpoveď *vôbec nesúhlasím* vo vzťahu k vzdelaniu otca (%)

Vzdelanie otca	študent zvolil odpoveď <i>vôbec nesúhlasím</i>
VŠ	45
SŠ s maturitou	59
SŠ bez maturity alebo ZŠ	53

Súhlas, resp. nesúhlas so zavedením tohto zákona je štatisticky významne ovplyvnený finančným príjmom rodičov (spoločne sme hodnotili študentov z úplných aj neúplných rodín). Súhlasný názor s návrhom zákona pod podmienkou, že to prinesie skvalitnenie výučby, prejavilo signifikantne viac študentov, ktorých rodičia majú mesačný príjem viac ako 20 tisíc Sk ($p < 0,001$, bližšie pozri tab. č. 1.28.). Aj medzi voľbou ďalších možností (pozri tab. č. 1.28. , 2. a 3. stĺpček) a finančným príjmom rodičov sme zistili signifikantný rozdiel, hoci podiel respondentov, ktorí tieto odpovede zvolili, nebol so zvyšujúcim príjmom rodiny rovnomerne rastúci, ale kolísavý ($p < 0,05$ a $p < 0,001$).

Tab. č. 1.28.: Súhlas, resp. nesúhlas s návrhom zákona o študentských pôžičkách vo vzťahu k finančnému príjmu rodičov (% respondentov)

Čistý finančný príjem rodičov na jeden mesiac	<i>súhlasím, ak to prinesie skvalitnenie výučby</i>	<i>súhlasím, ak bude fungovať efektívny systém pôžičiek a štipendií</i>	<i>vôbec nesúhlasím</i>
do 15 tisíc Sk	16	28	58
15 001 Sk až 20 tisíc Sk	14	21	66
20 001 Sk až 25 tisíc Sk	26	35	49
25 001 až 30 tisíc Sk	28	21	56
viac ako 30 tisíc Sk	36	33	40

Je zaujímavé, že medzi súhlasom, resp. nesúhlasom s návrhom spomínaného zákona a počtom nezaopatrených detí v rodine alebo počtom vysokoškolských študentov v rodine sme nezistili signifikantný rozdiel. Takýto rozdiel sme nezistili ani medzi študentmi, pochádzajúcimi z rôznych oblastí Slovenska alebo medzi mužmi a ženami.

Čo sa týka respondentov rôznych ročníkov štúdia, štatisticky významný rozdiel sme zistili len vo voľbe odpovede *súhlasím, ak to prinesie skvalitnenie výučby* ($p < 0,05$). So zvyšujúcim sa ročníkom štúdia lineárne rástol podiel študentov, ktorí súhlasili s týmto výrokom; medzi študentmi prvého ročníka to bola necelá pätina (17 %), avšak medzi študentmi štvrtého ročníka až takmer tretina (32 %, pozri tab. č. 1.29.). Tento výsledok môže byť podmienený tým, že študenti vyšších ročníkov si viac uvedomujú dôležitosť skvalitnenia výučby na vysokých školách, kvôli čomu by boli skôr ochotní podieľať sa na spolufinancovaní svojho štúdia. Na detailnejšiu analýzu tohoto výsledku by však bolo potrebné robiť výskum, užšie zameraný na túto problematiku.

Tab. č. 1.29.: Podiel respondentov jednotlivých ročníkov štúdia, ktorí s predloženým návrhom zákona o študentských pôžičkách súhlasia, ak to prinesie skvalitnenie výučby

Ročník štúdia	Percento respondentov (%)
prvý	17
druhý	20
tretí	26
štvrtý	32

Zaujímalo nás, či sa v tejto otázke líšia názory respondentov, rozdelených podľa mesta, v ktorom študujú. Na základe nedostatočnej veľkosti viacerých podsúborov sme mohli porovnať len názory bratislavských, nitrianskych a košických študentov. Zistili sme signifikantný rozdiel v podiele tých, ktorí s návrhom zákona jednoznačne nesúhlasia - túto odpoveď zvolilo až 65 % košických, avšak značne menej bratislavských a nitrianskych študentov ($p < 0,05$, bližšie pozri tab. č. 1.30.).

Tab. č. 1.30.: Podiel respondentov vybraných univerzitných miest, ktorý s návrhom zákona o študentských pôžičkách vôbec nesúhlasia (%)

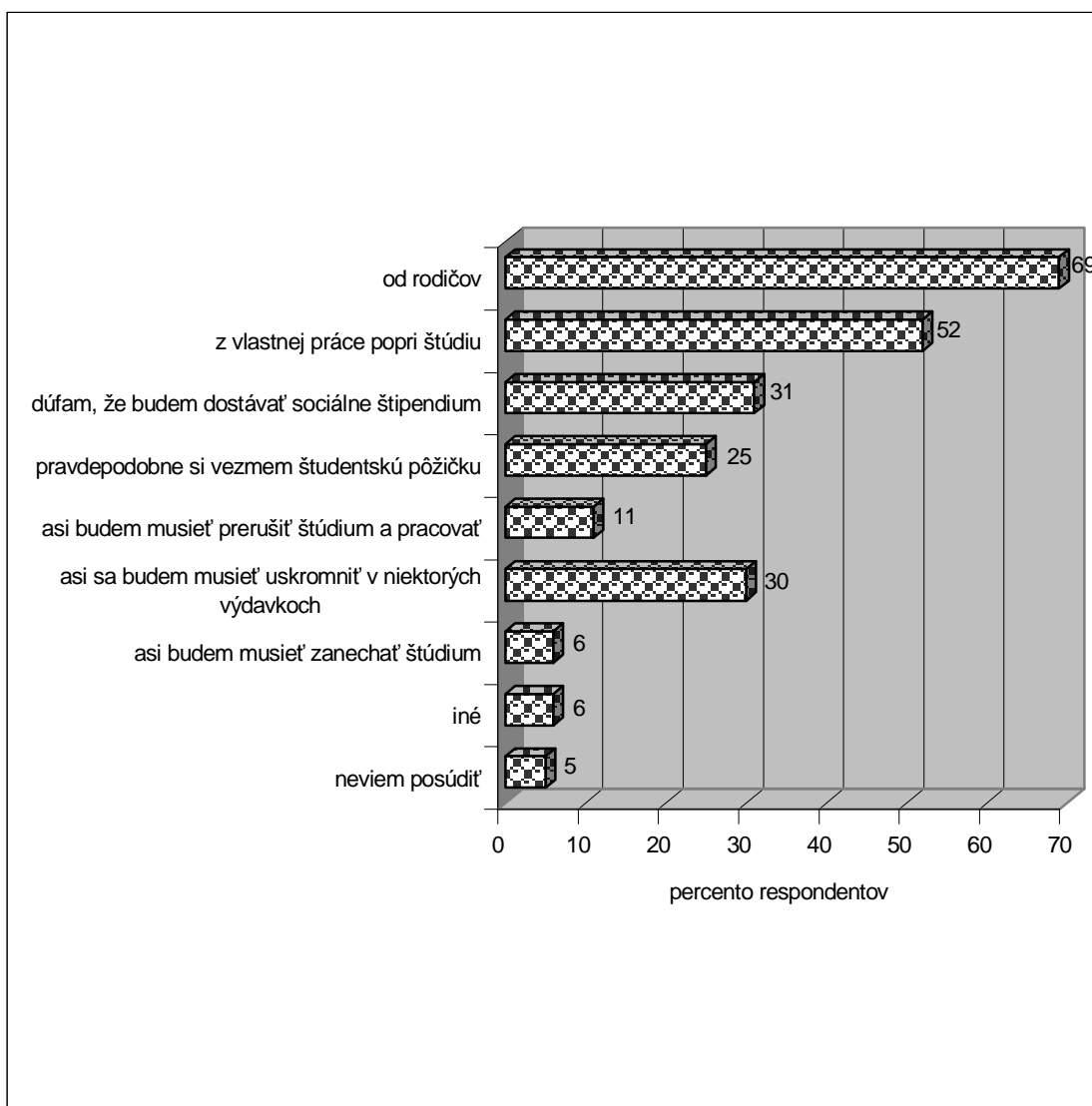
Univerzitné mesto	voľba odpovede vôbec nesúhlasím
Bratislava	54
Nitra	48
Košice	65

1.3.5. Aké finančné zdroje by študenti pravdepodobne používali, keby bolo zavedené školné

Študentov sme sa pýtali, akým spôsobom by získavali financie na pokrytie svojich výdavkov, ak by bolo schválené platenie školného a fungoval by nový systém sociálnej podpory študentov. **Približne dve tretiny z nich (69 %) počíta s finančnou pomocou od rodičov.** Tento výsledok poukazuje na solidarnosť rodičov so svojimi študujúcimi deťmi a z hľadiska mnohokrát neľahkej celkovej situácie študentov ju možno hodnotiť jednoznačne pozitívne.

Nie je totiž žiadúce, aby sa študenti neúmerne zaťažovali zarábaním financií, ak by to malo byť na úkor ich štúdia. **Z vlastnej práce popri štúdiu by chcela prispievať na úhradu svojich výdavkov približne polovica študentov (52 %)**, čo sa takmer úplne zhoduje so zisteným podielom študentov, ktorí už v súčasnosti popri štúdiu pracujú (49 %, pozri bližšie str. č. 17). **Približne jedna tretina študentov by dúfala, že bude dostávať sociálne štipendium a taká istá časť počíta s uskromnením sa v niektorých výdavkoch (31 % a 30 %**, príslušne, bližšie pozri graf č. 1.14.). **Študentskú pôžičku by si bola ochotná vziať štvrtina respondentov.** Je však znepokojujúce, že 6 % odpovedajúcich študentov si myslí, že po zavedení školného by pravdepodobne museli zanechať štúdium, pričom polovica z nich neuviedla žiaden iný variant riešenia svojej finančnej situácie. Iste by bolo žiadúce urobiť výskum, užšie zameraný na danú tematiku, čím by mohli byť zistené detailnejšie informácie o sociálnej situácii študentov, ktoré by mohli pomôcť pri hľadaní optimálneho riešenia súčasnej neľahkej situácie vysokoškolských študentov.

Graf č. 1.14.: Pravdepodobné zdroje uhrádzania výdavkov študentov, ak by bolo zavedené platenie školného

Pozn.: Súčet jednotlivých percentuálnych hodnôt prevyšuje 100, lebo študenti mohli zvoliť viacero možností

Takmer polovica respondentov (43 %) by počítala s finančnou pomocou od rodičov a zároveň by si chcela zarábať popri štúdiu vlastnou prácou, čo možno považovať z hľadiska ich situácie za rozumné riešenie. V súčasnosti využíva obidva uvedené spôsoby približne taký istý podiel respondentov (46 %).

Približne desatina študentov (11 %) uviedla, že ak by sa zaviedlo školné, ich celkové výdavky by hradili v plnej miere rodičia, teda spomedzi rôznych zdrojov neuviedli ani prácu popri štúdiu, ani študentskú pôžičku, prerušenie štúdia kvôli získaniu financií na štúdium, sociálne štipendium, prípadne niečo iné a ani nepočítajú s tým, že by museli zanechať štúdium. Väčšina z nich (76 %) ani v súčasnosti nemá žiadny príjem z vlastnej práce.

Na druhej strane sa približne 5 % respondentov by sa v prípade zavedenia školného pravdepodobne nespoliehalo na iný finančný zdroj ako na svoju prácu popri štúdiu a súčasne si nemyslí, že bude musieť zanechať štúdium. Približne tri štvrtiny z nich (71 %) už v súčasnosti popri štúdiu pracuje a takto si mesačne zarobí tisíc až pätnásť tisíc Sk.

Vo voľbe jednotlivých zdrojov sa podiel študentov učiteľského (pedagogického), spoločenskovedného a technického zamerania významne nelíši, nemožno teda povedať, že by študenti niektorého z uvedených zameraní boli výrazne viac orientovaní na rodičovskú pomoc, prácu popri štúdiu, sociálne štipendium, študentskú pôžičku apod.

Skúmali sme, ako by sa s financovaním svojich výdavkov vysporiadali študenti jednotlivých univerzitných miest. Kvôli nedostatočnej veľkosti viacerých podsúborov sme mohli vyhodnotiť len odpovede bratislavských, nitrianskych a košických študentov. Signifikantné rozdiely sme zistili v podiele počítajúcich s tromi zdrojmi finančnej pomoci: od rodičov ($p < 0,05$), z vlastnej práce popri štúdiu ($p < 0,001$) a zo sociálneho štipendia ($p < 0,05$). Kým finančnú pomoc od rodičov očakáva až 77 % košických študentov, spomedzi nitrianskych študentov je to 61 % (pozri tab. č. 1.31.). Možno teda badať, že nitrianski študenti finančnú pomoc od rodičov očakávajú najmenej. Na druhej strane sme zistili, že vlastnú prácu popri štúdiu uviedlo približne rovnaké percento študentov z oboch spomínaných miest (41 % a 38 %), avšak spomedzi bratislavských študentov to bolo až 62 %. S pridelením sociálneho štipendia počíta zase významne nižšie percento bratislavských študentov (23 %), spomedzi nitrianskych a košických študentov túto odpoveď zvolil opäť približne rovnaký podiel respondentov (36 % a 37 %). Tieto výsledky naznačujú, že finančná situácia rodín bratislavských študentov aj ich možnosť nájsť si prácu popri štúdiu je najlepšia.

Tab. č. 1.31.: Predpokladané zdroje na uhradenie výdavkov študentov vybraných univerzitných miest, ak by bolo schválené platenie školného (% respondentov)

Univerzitné mesto	od rodičov	z vlastnej práce popri štúdiu	dúfam, že budem dostávať sociálne štipendium
Bratislava	67	62	23
Nitra	61	38	36
Košice	77	41	37

Medzi študentmi, pochádzajúcimi z jednotlivých krajov Slovenska, sme v súvislosti s touto otázkou zistili signifikantný rozdiel len v podiele tých, ktorí by po zavedení školného počítali s pridelením sociálneho štipendia ($p < 0,001$). Túto verejnú pomoc by očakávalo až 42 % respondentov, pochádzajúcich z Prešovského kraja, avšak len 15 % z Bratislavského kraja (bližšie pozri tab. č. 1.32.). Tieto výsledky vo všeobecnosti korešpondujú s rozdielnou

sociálnou situáciou rodín, žijúcich v rôznych oblastiach Slovenska a preto ich možno aspoň do istej miery považovať za reálny odhad podielu študentov, pochádzajúcich z jednotlivých krajov, ktorí by po zavedení zmien v systéme pridelovania sociálneho štipendia túto pomoc pravdepodobne dostali.

Tab. č. 1.32.: Podiel študentov, pochádzajúcich z jednotlivých krajov, ktorí by po zavedení školného počítali s pridelením sociálneho štipendia (%)

Kraj trvalého bydliska	Percento respondentov (%)
Bratislavský	15
Nitriansky	33
Žilinský	35
Prešovský	42
Košický	36

Pozn.: Výsledky za ostatné kraje sme nevyhodnotili kvôli nedostatočnej veľkosti týchto podsúborov

Ak by sme chceli porovnať stratégiu financovania svojich výdavkov u mužov a žien, po zavedení školného by významne väčší podiel žien počítal s finančnou pomocou od rodičov ($p < 0,05$, bližšie pozri tab. č. 1.33.) a tiež s tým, že si pravdepodobne vezme študentskú pôžičku ($p < 0,05$). Na druhej strane signifikantne viac mužov si myslí, že asi bude musieť zanechať štúdium ($p < 0,05$). Tieto výsledky vo všeobecnosti naznačujú, že muži chcú byť viac nezávislí od rodičovskej pomoci, resp. ju ani neočakávajú a tiež sú zriedkavejšie ochotní podstúpiť riziko vziať si študentský úver, avšak skôr majú sklon rezignovať na doštudovanie.

Tab. č. 1.33.: Podiel respondentov mužského a ženského pohlavia, ktorí by po zavedení školného volili jednotlivé možnosti riešenia svojej situácie (%)

	od rodičov	pravdepodobne si vezmem študentskú pôžičku	asi budem musieť zanechať štúdium
muži	66	22	8
ženy	74	29	4

Medzi ročníkom štúdia a voľbou jednotlivých možností úhrady financií po zavedení školného sme nezistili žiadny štatisticky významný rozdiel.

1.3.6. Ako sú študenti spokojní so súčasnou kvalitou vzdelávania na vysokých školách

V súvislosti s možnosťou zavedenia školného sa v nedávnej minulosti intenzívnejšie hovorilo o kvalite vzdelávania na slovenských vysokých školách. Okrem toho, že je žiadúce jej detailné objektívne zhodnotenie, je potrebné získať spätnú väzbu aj od samotných študentov VŠ, ktorých sa táto problematika priamo dotýka. Preto sme sa v dotazníku respondentov pýtali, ako sú spokojní so súčasnou kvalitou jednotlivých parametrov vzdelávania na fakulte, kde študujú.

Respondenti mali ohodnotiť trinásť parametrov známku v škále 1 až 5, pričom 1 znamenala hodnotenie veľmi dobrá úroveň, 2 dobrá úroveň, 3 priemerná úroveň, 4 slabšia a 5 nedostatočná úroveň.

Mediánová hodnota všetkých skúmaných parametrov dosiahla známku 3. Vo všeobecnosti teda možno podotknúť, že študenti považujú súčasnú kvalitu vzdelávania na vysokých školách za priemernú (bližšie pozri tab. č. 1.34.). Z týchto výsledkov nevyplýva, že by boli študenti s niektorými parametrami výrazne spokojnejší a s niektorými výrazne nespokojnejší, pričom v hodnotení sme nezaznamenali výraznú variabilitu (rozptyl všetkých parametrov dosiahol hodnotu v rozmedzí 0,80 až 1,06).

Tab. č. 1.34.: Miera spokojnosti s kvalitou jednotlivých parametrov vzdelávania

	Medián	Smerodajná odchýlka
kvalita vzdelávania (po obsahovej stránke)	3	0,80
prístup učiteľov k študentom	3	0,94
technické vybavenie učební, študovní, knižníc, príp. laboratórií	3	0,99
možnosť výberu študijných predmetov	3	1,06
zohľadnenie študijných potrieb, priání a žiadostí študentov	3	0,94
možnosti absolvovať študijný pobyt alebo stáž v zahraničí	3	0,99
zavedenie, príp. rozšírenie psychologického a profesijného poradenstva	3	1,00
vplyv zástupcov študentov (zo ŠRVŠ) na dianie na fakulte	3	1,02
vplyv študentov na kvalitu výučby (napr. zohľadnenie výsledkov prieskumov)	3	0,96
kvalita a efektívnosť prijímacích pohovorov	3	1,00
sociálna spravodlivosť a dostupnosť VŠ vzdelania pre všetky sociálne vrstvy	3	1,00
systém sociálnej podpory študentov (štipendiá, pôžičky)	3	0,93
kvalita služieb (ubytovanie v ŠD, stravovanie v ŠJ)	3	1,01

Ak by sme chceli porovnať spokojnosť s celkovou kvalitou vzdelávania v rámci jednotlivých skupín študijných odborov, kvôli zachovaniu spoľahlivosti výsledkov výskumu môžeme porovnať tieto hodnoty len u študentov učiteľského (pedagogického), spoločenskovedného a technického zamerania. **Až na výnimky dosiahli jednotlivé testované parametre u všetkých troch skupín študijných odborov hodnotenie 3** (pozri tab. č. 1.35.). Najlepšie hodnotenie (2,5) dosiahol parameter kvalita vzdelávania (po obsahovej stránke), a to u respondentov spoločenskovedných študijných odborov. Vo všeobecnosti vyjadrili študenti najmenšiu spokojnosť s dostupnosťou psychologického a profesijného poradenstva, tento parameter získal u respondentov spoločenskovedného aj technického zamerania hodnotenie 4. Touto známkou ohodnotili študenti technických študijných odborov aj vplyv študentov na kvalitu výučby. Možno teda zhrnúť, že so súčasnou kvalitou vzdelávania sú vo všeobecnosti najmenej spokojní študenti technického zamerania.

Tab. č. 1.35.: Hodnotenie kvality jednotlivých parametrov vzdelávania z pohľadu študentov učiteľského (pedagogického), spoločenskovedného a technického zamerania

	Študenti pedagogického zamerania	Študenti spoločenskovedného zamerania	Študenti technického zamerania
kvalita vzdelávania (po obsahovej stránke)	3	2,5	3
prístup učiteľov k študentom	3	3	3
technické vybavenie učební, študovní, knižníc, príp. laboratórií	3	3	3
možnosť výberu študijných predmetov	3	3	3
zohľadnenie študijných potrieb, prianí a žiadostí študentov	3	3	3
možnosti absolvovať študijný pobyt alebo stáž v zahraničí	3	3	3
zavedenie, príp. rozšírenie psychologického a profesijného poradenstva	3	4	4
vplyv zástupcov študentov (zo ŠRVŠ) na dianie na fakulte	3	3	3
vplyv študentov na kvalitu výučby (napr. zohľadnenie výsledkov prieskumov)	3	3	4
kvalita a efektívnosť prijímacích pohovorov	3	3	3
sociálna spravodlivosť a dostupnosť VŠ vzdelania pre všetky sociálne vrstvy	3	3	3
systém sociálnej podpory študentov (štipendiá, pôžičky)	3	3	3
kvalita služieb (ubytovanie v ŠD, stravovanie v ŠJ)	3	3	3

Zaujímalo nás, na koľko sa líši spokojnosť s celkovou úrovňou vzdelávania v jednotlivých univerzitných mestách. Kvôli nedostatočnej veľkosti väčšiny podsúborov, delených podľa spomínaného kritéria, sme bližšie skúmali len hodnotenia bratislavských, nitrianskych a košických študentov. **Všetky testované parametre dosiahli vo všetkých troch podsúboroch uniformné hodnotenie 3, teda nemožno povedať, že by študenti niektorého zo uvedených miest boli výrazne spokojnejší, resp. nespokojnejší so súčasnou kvalitou vzdelávania a ostatných služieb s tým súvisiacich.**

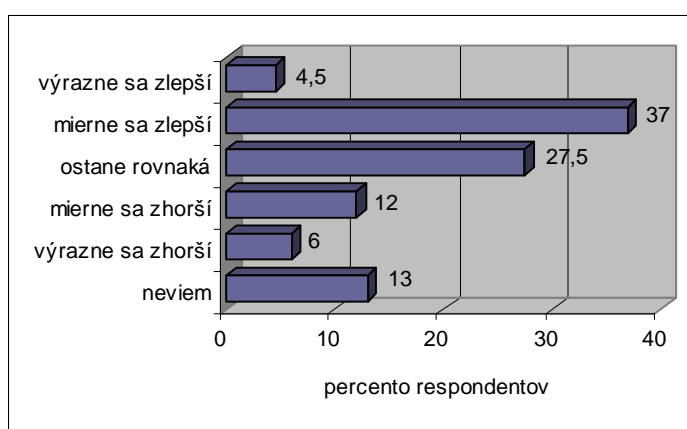
1.3.7. Ako by sa podľa študentov vyvíjala situácia na vysokých školách, ak by bol schválený návrh zákona o študentských pôžičkách z roku 2003

Študenti vo všeobecnosti zdieľajú názor, že úroveň vzdelávania na vysokých školách na Slovensku má svoje nedostatky. Potvrdili nám to aj výsledky výskumu, prezentované v stati, str. Keďže bol vypracovaný návrh zákona o študentských pôžičkách, ktorým by boli ustanovené rozsiahlejšie zmeny vo viacerých oblastiach vzdelávacej politiky terciárneho vzdelávania, zaujímali nás názory študentov na pravdepodobný vývoj situácie vo viacerých aspektoch vzdelávania, ak by boli tieto zmeny uvedené do praxe. Aj keď spomínaný návrh zákona v Národnej rade nakoniec schválený nebol, názory študentov môžu poslúžiť ako spätná väzba pri ďalšom rozhodovaní v rámci vzdelávacej politiky našej krajiny.

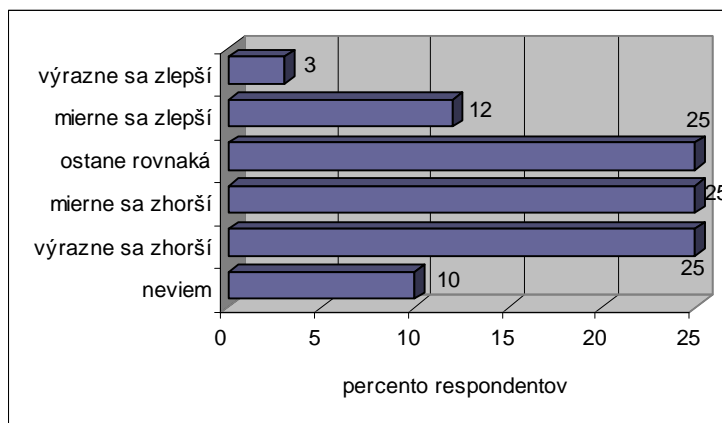
Najväčšia časť z nich si myslí, že aj po zavedení plánovaných zmien by úroveň väčšiny aspektov vzdelávania zostala rovnaká. Jedine ohľadne navrhovaného systému sociálnej podpory študentov, teda pôžičiek a štipendií, by najväčšia časť respondentov očakávala mierne zlepšenie (37 %, pozri graf č. 1.15.). V otázke novej dostupnosti

vysokoškolského štúdia pre väčší podiel uchádzačov vznikli tri rovnako veľké skupiny, zastávajú názor, že dostupnosť štúdia aj v budúcnosti ostane rovnaká alebo sa zhorší, či už mierne alebo výrazne (pozri graf č. 1.16.). **Aj ohľadne dostupnosti vysokoškolského vzdelania pre všetky sociálne skupiny majú študenti prevažne negatívne očakávania. Najväčšia časť respondentov (55 %) si myslí, že táto dostupnosť sa zhorší, či už výrazne (35 %) alebo mierne (23 %, pozri graf č. 1.17.).** Celkovo najnegatívnejšie očakávania majú študenti ohľadne ich pravdepodobnej finančnej situácie. **Takmer tri štvrtiny z nich si myslí (72 %), že zavedením školného, hoci aj za predpokladu fungovania nového systému pôžičiek a štipendií, by sa ich finančná situácia zhoršila, či už výrazne (43 %) alebo mierne (29 %, pozri graf č. 1.18).** Štatistické vyhodnotenie názorov študentov na pravdepodobný vývoj ostatných testovaných parametrov vzdelávania sú uvedené v grafe č. 1.19. až grafe č. 1.30.

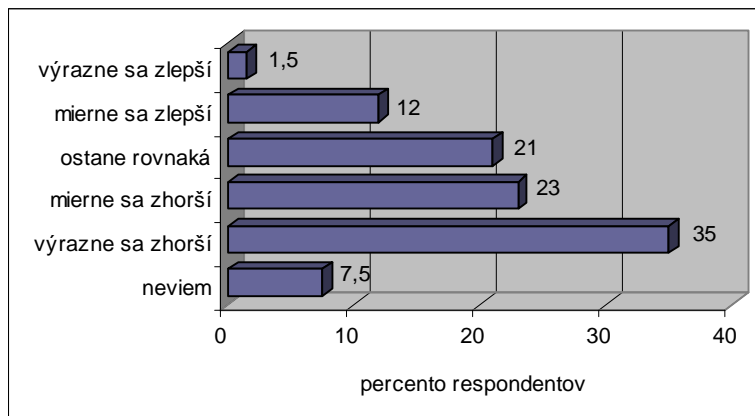
Graf č. 1.15.: Rozdelenie respondentov podľa ich názoru na systém sociálnej podpory študentov (štípendiá, pôžičky) po prípadnom zavedení školného

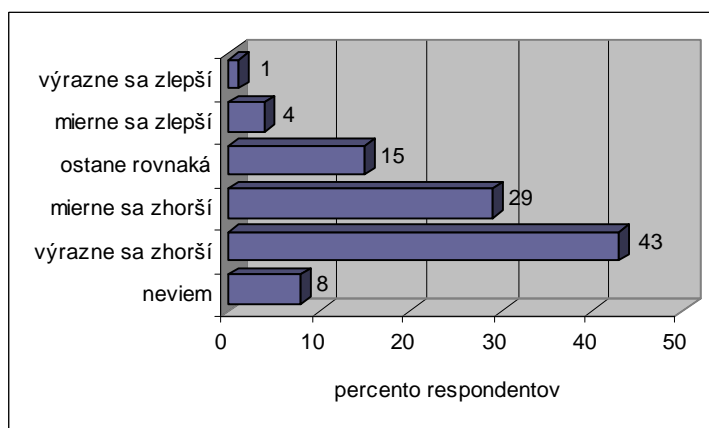
Graf č. 1.16.: Rozdelenie respondentov podľa ich názoru na dostupnosť vysokoškolského štúdia (počet prijatých) po prípadnom zavedení školného

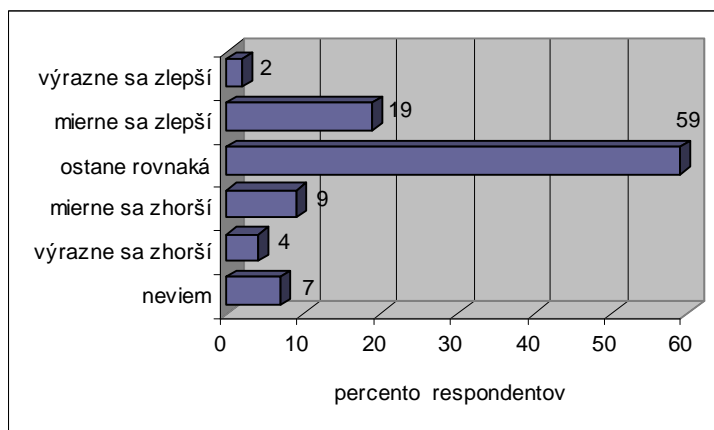
Graf č. 1.17.: Rozdelenie respondentov podľa ich názoru na dostupnosť vysokoškolského vzdelania pre všetky sociálne skupiny po prípadnom zavedení školného

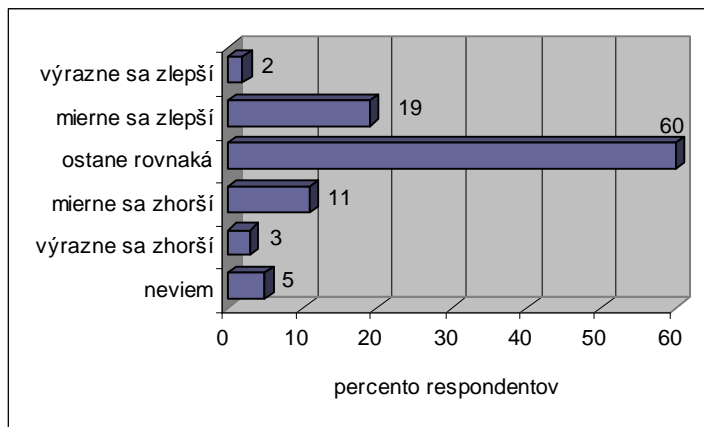
Graf č. 1.18.: Rozdelenie respondentov podľa ich názoru na finančnú situáciu študentov po prípadnom zavedení školného

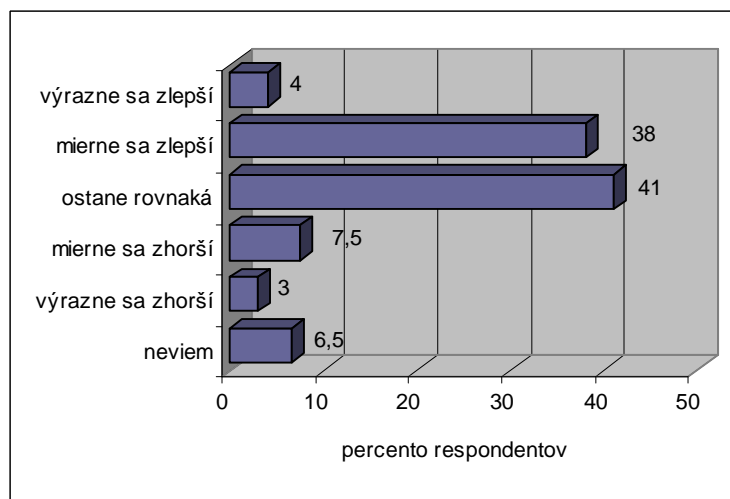
Graf č. 1.19.: Rozdelenie respondentov podľa ich názoru na kvalitu vzdelávania (po obsahovej stránke) po prípadnom zavedení školného

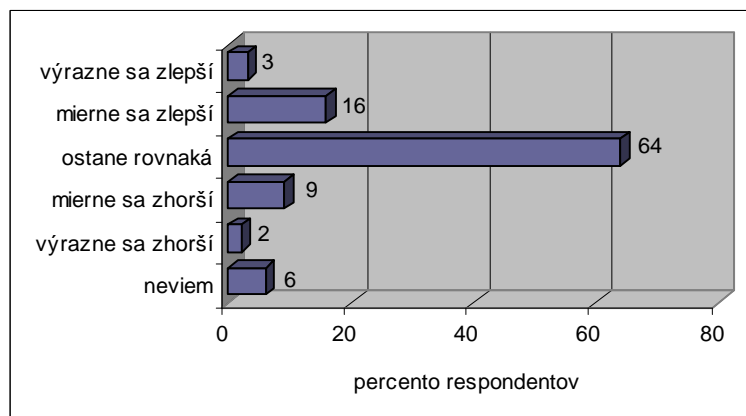
Graf č. 1.20.: Rozdelenie respondentov podľa ich názoru na prístup učiteľov k študentom po prípadnom zavedení školného

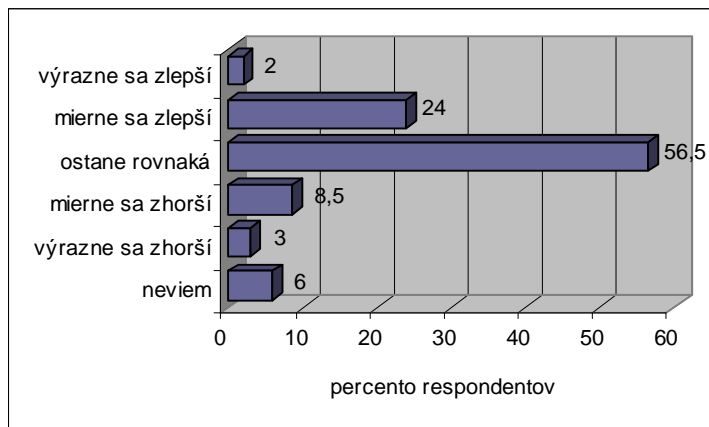
Graf č. 1.21.: Rozdelenie respondentov podľa ich názoru na materiálno-technické vybavenie učební, knižníc apod. po prípadnom zavedení školného

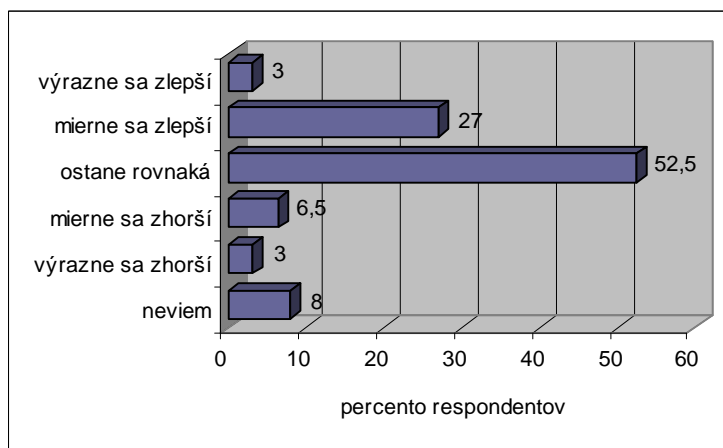
Graf č. 1.22.: Rozdelenie respondentov podľa ich názoru na možnosť výberu študijných predmetov po prípadnom zavedení školného

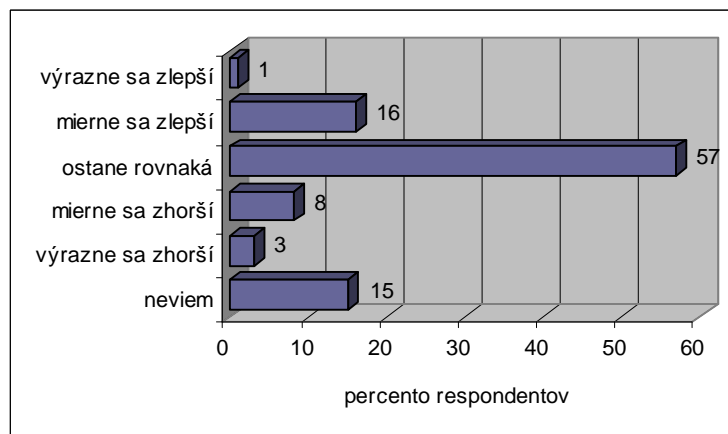
Graf č. 1.23.: Rozdelenie respondentov podľa ich názoru na zohľadnenie študijných potrieb, prání a žiadostí študentov po prípadnom zavedení školného

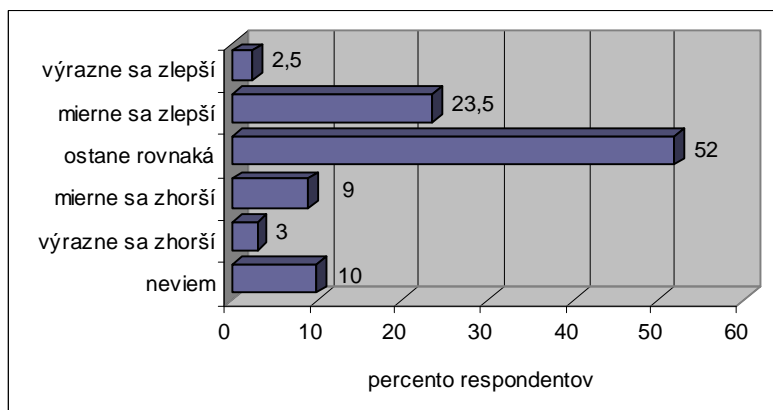
Graf č. 1.24.: Rozdelenie respondentov podľa ich názoru na možnosť absolvovať študijný pobyt alebo stáž v zahraničí po prípadnom zavedení školného

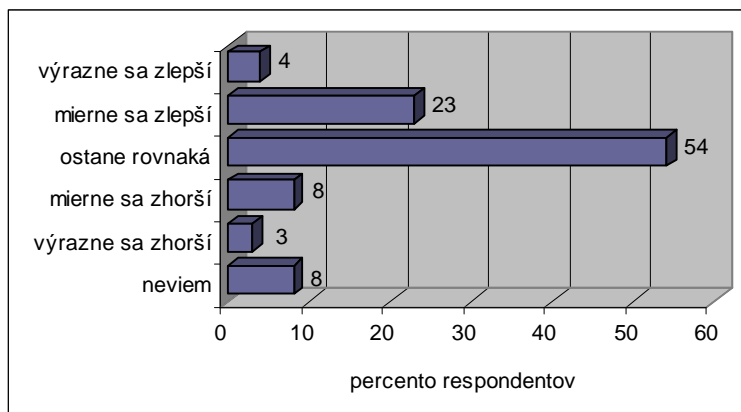
Graf č. 1.25.: Rozdelenie respondentov podľa ich názoru na zavedenie, príp. rozšírenie psychologického a profesijného poradenstva po prípadnom zavedení školného

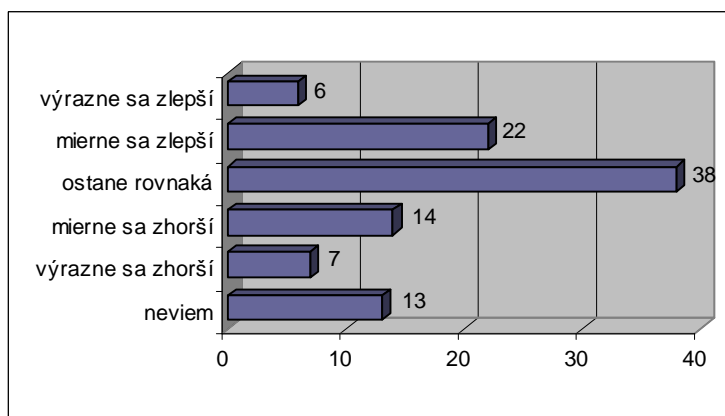
Graf č. 1.26.: Rozdelenie respondentov podľa ich názoru na vplyv zástupcov študentov (zo ŠRVŠ) na dianie na fakulte po prípadnom zavedení školného

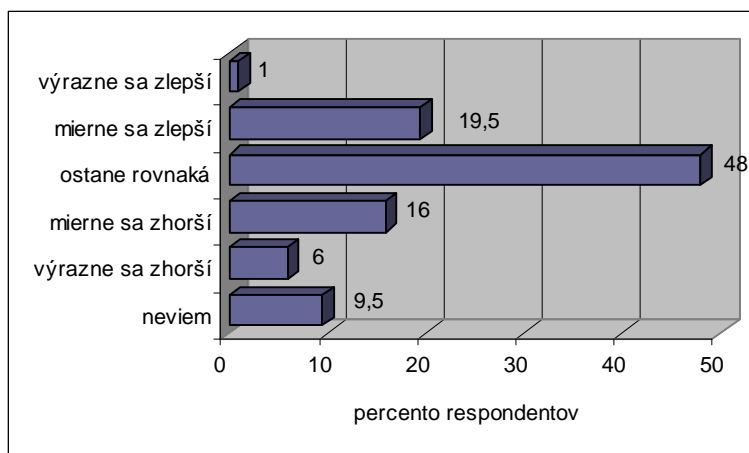
Graf č. 1.27.: Rozdelenie respondentov podľa ich názoru na vplyv študentov na kvalitu výučby (napr. zohľadnenie výsledkov prieskumov po prípadnom zavedení školného)

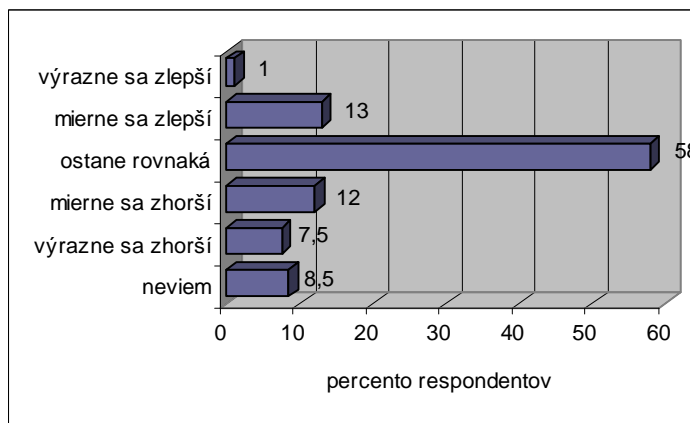
Graf č. 1.28.: Rozdelenie respondentov podľa ich názoru na vývoj konkurencie vo vysokoškolskom prostredí po prípadnom zavedení školného

Graf č. 1.29.: Rozdelenie respondentov podľa ich názoru na celkovú úroveň vzdelávania na VŠ po prípadnom zavedení školného

Graf č. 1.30.: Rozdelenie respondentov podľa ich názoru na vývoj kvality služieb (ubytovanie v ŠD, stravovanie v ŠJ) po prípadnom zavedení školného

Ak by bol spomínaný návrh zákona schválený, názory študentov vybraných skupín študijných odborov na pravdepodobný vývoj situácie boli signifikantné vo viacerých aspektoch. Tieto výsledky dokumentujú tab. č. 1.36. až tab. č. 1.42. Vo všeobecnosti by očakávalo zlepšenie situácie vo viacerých aspektoch významne viac študentov pedagogických študijných odborov, výnimkou je vývoj konkurencie vo vysokoškolskom prostredí. Na druhej strane významne viac respondentov technických, prípadne aj spoločenskovedných študijných odborov by očakávalo, že situácia sa vo viacerých aspektoch zhorší.

Tab. č. 1.36.: Ako by sa podľa študentov niektorých skupín študijných odborov vyvíjala kvalita vzdelávania (po obsahovej stránke), ak by bol schválený návrh zákona o študentských pôžičkách (% respondentov)

	zlepší sa	ostane rovnaká	zhorší sa	neviem
výchova a vzdelávanie	29	58	5	8
sociálne, ekonomické a právne vedy	18	63	13	6
konštruovanie, technológie, výroba a komunikácie	18	60,5	13	8,5

Pozn.: Medzi sledovanými znakmi je štatisticky významný rozdiel na úrovni $p < 0,05$

Tab. č. 1.37.: Ako by sa podľa študentov niektorých skupín študijných odborov vyvíjala dostupnosť štúdia (počet prijatých), ak by bol schválený návrh zákona o študentských pôžičkách (% respondentov)

	zlepší sa	ostane rovnaká	zhorší sa	neviem
výchova a vzdelávanie	25	28	29	18
sociálne, ekonomické a právne vedy	12	24	58	6
konštruovanie, technológie, výroba a komunikácie	13	17	60	10

Pozn.: Medzi sledovanými znakmi je štatisticky významný rozdiel na úrovni $p < 0,001$

Tab. č. 1.38.: Ako by sa podľa študentov niektorých skupín študijných odborov vyvíjala konkurencia vo vysokoškolskom prostredí, ak by bol schválený návrh zákona o študentských pôžičkách (% respondentov)

	zlepší sa	ostane rovnaká	zhorší sa	neviem
výchova a vzdelávanie	28	39	14,5	18,5
sociálne, ekonomické a právne vedy	37	34	19	10
konštruovanie, technológie, výroba a komunikácie	28	30	28	14

Pozn.: Medzi sledovanými znakmi je štatisticky významný rozdiel na úrovni $p < 0,05$

Tab. č. 1.39.: Ako by sa podľa študentov niektorých skupín študijných odborov vyvíjala celková úroveň vzdelávania na VŠ, ak by bol schválený návrh zákona o študentských pôžičkách (% respondentov)

	zlepší sa	ostane rovnaká	zhorší sa	neviem
výchova a vzdelávanie	30	42	15	13
sociálne, ekonomické a právne vedy	16	58	16	10
konštruovanie, technológie, výroba a komunikácie	20	48	27	5

Pozn.: Medzi sledovanými znakmi je štatisticky významný rozdiel na úrovni $p < 0,001$

Tab. č. 1.40.: Ako by sa podľa študentov niektorých skupín študijných odborov vyvíjala dostupnosť VŠ vzdelania pre všetky sociálne skupiny (štipendiá, pôžičky), ak by bol schválený návrh zákona o študentských pôžičkách (% respondentov)

	zlepší sa	ostane rovnaká	zhorší sa	neviem
výchova a vzdelávanie	23	28	40	9
sociálne, ekonomické a právne vedy	11	18	64	7
konštruovanie, technológie, výroba a komunikácie	9,5	15	66	9,5

Pozn.: Medzi sledovanými znakmi je štatisticky významný rozdiel na úrovni $p < 0,001$

Tab. č. 1.41.: Ako by sa podľa študentov niektorých skupín študijných odborov vyvíjala kvalita služieb (ubytovanie v ŠD, stravovanie v ŠJ), ak by bol schválený návrh zákona o študentských pôžičkách (% respondentov)

	zlepší sa	ostane rovnaká	zhorší sa	neviem
výchova a vzdelávanie	20	56	13	11
sociálne, ekonomické a právne vedy	12,5	67	12,5	8
konštruovanie, technológie, výroba a komunikácie	8	62,5	21,5	8

Pozn.: Medzi sledovanými znakmi je štatisticky významný rozdiel na úrovni $p < 0,05$

Tab. č. 1.42.: Ako by sa podľa študentov vyvíjala ich finančná situácia, ak by bol schválený návrh zákona o študentských pôžičkách (% respondentov)

	zlepší sa	ostane rovnaká	zhorší sa	neviem
výchova a vzdelávanie	9	13	71	7
sociálne, ekonomické a právne vedy	2,5	18	71,5	8
konštruovanie, technológie, výroba a komunikácie	1	10	84	5

Pozn.: Medzi sledovanými znakmi je štatisticky významný rozdiel na úrovni $p < 0,001$

1.3.8. Pravdepodobný dopad navrhnutého systému sociálnych štipendií na finančnú situáciu študentov

Hoci návrh zákona o študentských pôžičkách, prerokovaný na zasadnutí vlády SR v auguste 2003 a v Legislatívnej rade vlády SR v januári 2004, nakoniec v Národnej rade SR nebol schválený, môže mať určitú hodnotu zistenie, že **sociálne štipendium by podľa kritérií uvedených v spomínanom vládnom návrhu malo byť pridelené približne 65 % študentov. Treba však podotknúť, že sa jedná len o orientačnú hodnotu, pri ktorej sme vychádzali z údajov, poskytnutých študentmi.** Údaj, ktorý je pre tento výpočet kľúčový a aj malé odchýlky od jeho skutočnej hodnoty môžu konečný výsledok značne modifikovať, je výška čistého finančného príjmu rodičov. Tu treba počítať s tým, že veľká časť študentov by pravdepodobne ani nevedela uviesť úplne presnú hodnotu spomínaného príjmu a to treba pri práci s uvedenými výsledkami zohľadňovať.

Sociálne štipendium by mal podľa kritérií spomínaného vládneho návrhu zákona o študentských pôžičkách dostávať signifikantne väčší podiel študentov učiteľského (pedagogického) a technického zamerania ako študentov spoločenskovedného zamerania ($p < 0,05$, bližšie pozri tab. č. 1.43.).

Tab. č. 1.43.: Podiel respondentov vybraných skupín študijných odborov, ktorým by podľa navrhnutého systému sociálnych štipendií malo byť toto štipendium pridelené (podľa návrhu zákona o študentských pôžičkách z roku 2003)

Skupina študijných odborov	Percento (%)
výchova a vzdelávanie	67
sociálne, ekonomické a právne vedy	53
konštruovanie, technológie, výroba a komunikácie	68

Výsledky výskumu ďalej poukazujú na to, že sociálne štipendium by malo dostávať signifikantne viac študentov, bývajúcich počas semestra mimo domácnosti rodičov (70 %) ako spomedzi denne dochádzajúcich do školy (53 %, $p < 0,001$).

Hoci nami vypočítané hodnoty sociálneho štipendia majú najmä pre vyššie zmienenú príčinu výrazne orientačný charakter, dvom študentom, poberajúcim túto verejnú pomoc by sa mohlo pomôcť v značne rôznej miere, čo tkvie v rôznej výške štipendia. Možno to ilustrovať na príklade študentov, kde jeden by dostával čiastku napr. 300 Sk a druhý 6 000 Sk. Ich situácia môže byť diferencovaná určite aj rôznymi inými faktormi, napr. finančnou

náročnosťou štúdia, osobnými potrebami, výškou rodičovskej finančnej pomoci, výškou školného (ak by bolo zavedené) apod. Preto bližšie analyzujeme výšku sociálneho štipendia aspoň v hrubých rysoch a veríme, že aj to môže pomôcť pri vytvorení obrazu o možnom modeli sociálnych štipendií, ktorý by bolo žiadúce v blízkej budúcnosti zaviesť a ktorý by bol orientovaný na pomoc študentom, pochádzajúcich z rodín s nie veľmi priaznivou finančnou situáciou. **Vychádzajúc z údajov, poskytnutých študentmi, sme vypočítali, že takmer polovica študentskej populácie (47 %) by potrebovala sociálne štipendium vo výške do 5 tisíc Sk na jeden mesiac a 18 % by malo dostávať viac ako 5 tisíc Sk.**

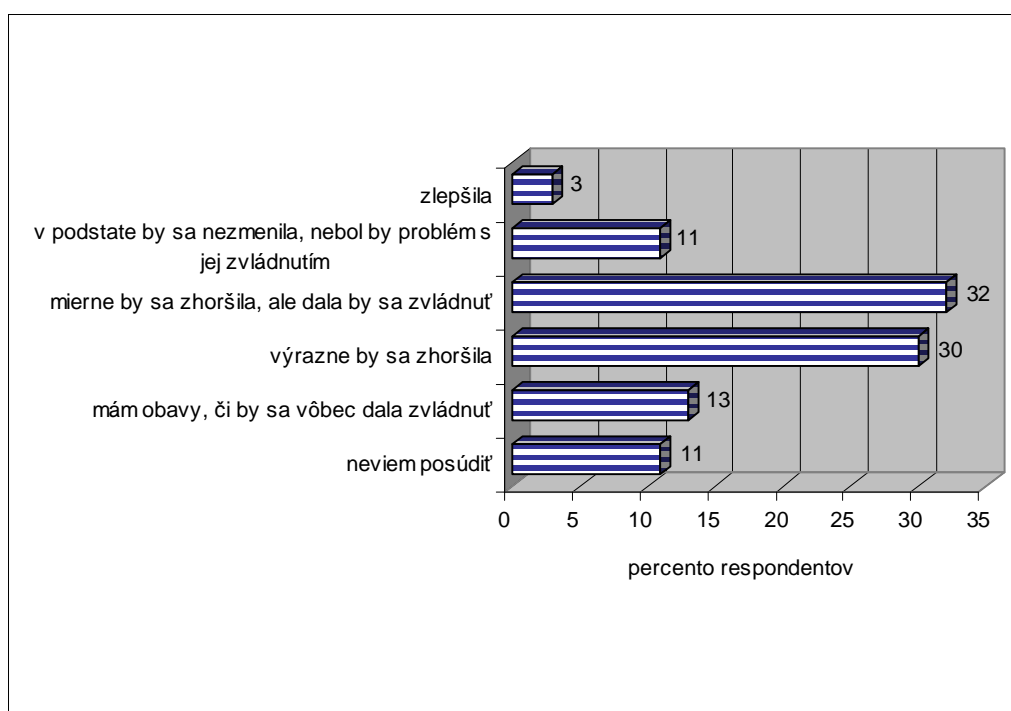
Spomedzi študentov, ktorí by podľa uvedeného návrhu zákona mali v budúcnosti dostávať sociálne štipendium vo výške do 5 tisíc Sk, túto pomoc v súčasnosti poberá len 15 % a spomedzi tých, čo by mali dostávať viac ako 5 tisíc Sk, poberá toto štipendium približne polovica (49 %), pričom jeho hodnota je najčastejšie len tisíc alebo dve tisíc Sk na jeden mesiac.

Je zaujímavé, že rozdiel v percentuálnom podiele študentov učiteľského (pedagogického), spoločenskovedného a technického zamerania, ktorí by podľa návrhu uvedeného zákona pravdepodobne mali dostávať štipendium v rozmedziach do 5 tisíc Sk a viac ako 5 tisíc Sk, sa neukázal ako štatisticky významný.

1.3.9. Ako by sa podľa študentov zmenila ich celková situácia, ak by boli zavedené zmeny v systéme štipendií, pôžičiek a zároveň by bolo zavedené školné

Približne dve tretiny respondentov si myslí, že ich celková situácia by sa po zavedení plánovaných zmien zhoršila, či už mierne (32 %) alebo výrazne (30 %). Až 13 % odpovedajúcich študentov vyjadrilo obavy, či by sa ich situácia vôbec dala zvládnuť (bližšie pozri graf č. 1.31.).

Graf č. 1.31.: Ako by sa podľa študentov vyvinula ich celková situácia, ak by bolo zavedené školné a došlo k zmene systému pôžičiek a štipendií

Spomedzi študentov, ktorí očakávajú, že ich situácia by sa výrazne zhoršila, pracuje cez semester 44 %. Výška ich zárobku dosiahla hodnotu v rozmedzí 200 Sk až 20 tisíc Sk za mesiac, pričom najväčšia časť pracujúcich študentov zarobila priemerne 3 tisíc Sk (15 %), prípadne 2 tisíc Sk (14 %). Pre väčšinu z nich (58 %) predstavuje ich príjem z práce zdroj na prílepšenie a pre približne jednu tretinu (34 %) zdroj na zabezpečenie nevyhnutných potrieb. Počas prázdnin pracuje z tejto skupiny takmer polovica respondentov (43 %), ich zárobok predstavuje hodnotu v rozmedzí 900 Sk až 100 tisíc Sk za mesiac, pričom najfrekventovanejšie uvádzanou sumou bolo 10 tisíc Sk (12 %). V súčasnosti dostáva z tejto skupiny sociálne štipendium 15 % respondentov. Z hľadiska uspokojenia svojich potrieb približne polovica študentov (51,5 %) uviedla, že má dostatok, ale v niektorých výdavkoch sa musí uskromňovať a 37 % pociťuje istý nedostatok. Z tejto skupiny by podľa kritérií návrhu zákona o študentských pôžičkách malo dostávať sociálne štipendium pravdepodobne 74 % študentov, pričom pre viac ako polovicu (54 % z celej skupiny) by jeho hodnota mala byť do 5 tisíc Sk mesačne a pre 20 % respondentov by jeho hodnota mala prevyšovať 5 tisíc Sk.

Zo skupiny študentov, ktorí majú obavy, či by sa ich situácia vôbec dala zvládnuť, pracuje cez semester približne polovica (46 %) a zarobia mesačne sumu v rozmedzí 700 Sk až 18 tisíc Sk, pričom plat najväčšej časti pracujúcich (19 %) dosiahol hodnotu 4 tisíc Sk, prípadne 2 tisíc Sk (17 %). Pre takmer polovicu (49 %) predstavuje ich príjem z vlastnej práce zdroj na zabezpečenie nevyhnutných potrieb a pre 45 % zdroj na prílepšenie. Počas prázdnin pracuje z tejto skupiny takmer polovica (49 %), ich zárobok počas tohto obdobia bol charakteristický veľmi vysokou mierou rozptylu (2 tisíc Sk až 100 tisíc Sk mesačne), pričom najčastejšie dosiahol hodnotu v rozmedzí 2 tisíc Sk až 12 tisíc Sk za mesiac. V súčasnosti z tejto skupiny dostáva sociálne štipendium 15 % respondentov a z hľadiska uspokojovania svojich potrieb uviedla najväčšia časť z nich (48 %), že má istý nedostatok. Približne 86 % študentov z tejto skupiny by v podľa kritérií návrhu zákona o študentských pôžičkách malo dostávať sociálne štipendium, pričom jeho výška by pre väčšinu z nich mala pravdepodobne do 5 tisíc Sk (59 % z celej skupiny), viac ako 5 tisíc Sk by malo dostávať 27 % respondentov.

Spomedzi študentov, ktorí by mali podľa kritérií uvedeného zákona v budúcnosti dostávať sociálne štipendium pravdepodobne vo výške do 5 tisíc Sk, by očakávalo túto verejnú pomoc približne 38 % respondentov, čo nie je ani polovica. Spomedzi tých, ktorým by malo byť udelené toto štipendium pravdepodobne vo výške viac ako 5 tisíc Sk, by počítalo s touto pomocou 62 % respondentov.

Ak by sme chceli porovnať očakávania študentov, rozdelených podľa pravdepodobnej výšky sociálneho štipendia do niektorej z dvoch uvedených skupín, nezistili by sme žiadne výrazné rozdiely. Najväčšia časť študentov obidvoch podskupín (približne jedna tretina) by očakávala, že ich situácia sa výrazne zhorší a len nepatrná časť by očakávala zlepšenie svojej situácie (bližšie pozri tab. č. 1.44.).

Tab. č. 1.44.: Rozdelenie respondentov, ktorí by pravdepodobne mali dostávať sociálne štipendium v uvedených rozmedziach, podľa očakávania ich celkovej situácie po zavedení školského (% respondentov)

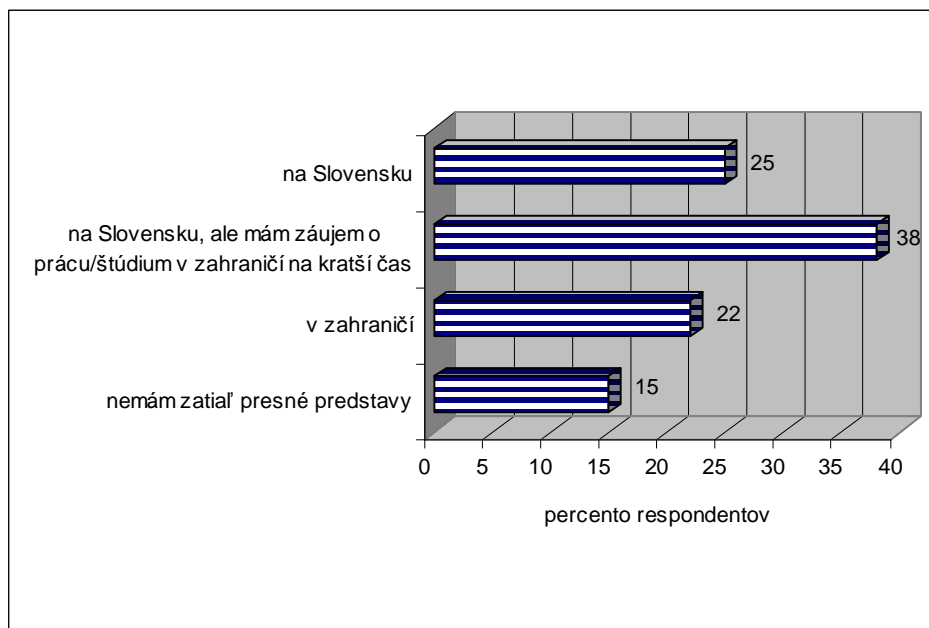
	Predpokladaná výška sociálneho štipendia na jeden mesiac	
	do 5 000 Sk	viac ako 5 000 Sk
zlepšila	3,5	3
v podstate by sa nezmenila, nebol by problém s jej zvládnutím	7	9
mierne by sa zhoršila, ale dala by sa zvládnuť	28	28
výrazne by sa zhoršila	35	33
mám obavy, či by sa vôbec dala zvládnuť	16,5	20
neviem posúdiť	10	7
spolu	100	100

1.3.10. Plány a očakávania študentov ohľadne ich profesijného uplatnenia v budúcnosti

Nezanedbateľnou súčasťou sociálneho statusu študenta sú jeho očakávania do budúcnosti, najmä v súvislosti s jeho profesijným uplatnením a kariérom rastom. Absolvovanie vysokoškolského štúdia je mnohokrát nutnou, avšak málokedy postačujúcou podmienkou pre uspokojivé uplatnenie na trhu práce. V súčasnosti majú mladí ľudia s ukončeným vysokoškolským vzdelaním rozličné možnosti a príležitosti a stoja pred dôležitými životnými voľbami, ktoré majú vplyv na profilovaní ich profesijnej kariéry. Keďže Slovensko sa v roku 2004 stalo súčasťou Európskej únie, stále viac sa otvárajú dvere príležitostí vycestovať za prácou do zahraničia a tam získať pracovné skúsenosti, ale aj spoznávať špecifiká, kultúru a prírodné krásy týchto krajín.

Najväčšia časť respondentov (38 %) spája svoje predstavy do budúcnosti s vycestovaním do zahraničia na kratší čas, z dlhodobého časového horizontu by sa chceli uplatniť na Slovensku. Tieto plány možno hodnotiť určite pozitívne, otázne však je, aká časť z tých študentov, ktorým sa podarí realizovať túto túžbu a budú v zahraničí úspešní, sa na Slovensko skutočne vráti. Druhú najväčšiu skupinu – celkom jednu štvrtinu - tvoria respondenti, ktorí by sa chceli uplatniť jednoznačne na Slovensku. Na druhej strane približne jedna pätina by chcela pracovať jednoznačne v zahraničí (pozri graf č. 1.32.).

Graf č. 1.32.: Miesto pravdepodobného profesijného uplatnenia v budúcnosti

Z pohľadu študijného zamerania sme tieto výsledky mohli ďalej analyzovať pre študentov učiteľského (pedagogického), spoločenskovedného a technického zamerania. Zistili sme štatisticky významný rozdiel medzi študijným odborom a miestom pravdepodobného uplatnenia v budúcnosti ($p < 0,001$). V porovnaní s výsledkami celého súboru môžeme podotknúť, že nadpriemerne viac odpovedajúcich študentov spoločenskovedného a technického zamerania by chcelo istý čas pracovať, resp. študovať v zahraničí (52 % a 43 %), avšak spomedzi respondentov učiteľských (pedagogických) študijných odborov by sa k tejto voľbe priklonila len jedna tretina. Na druhej strane by nadpriemerne viac budúcich učiteľov a

iných pedagogických pracovníkov chcelo pracovať jednoznačne na Slovensku (34 %, bližšie pozri tab. č. 1.45.).

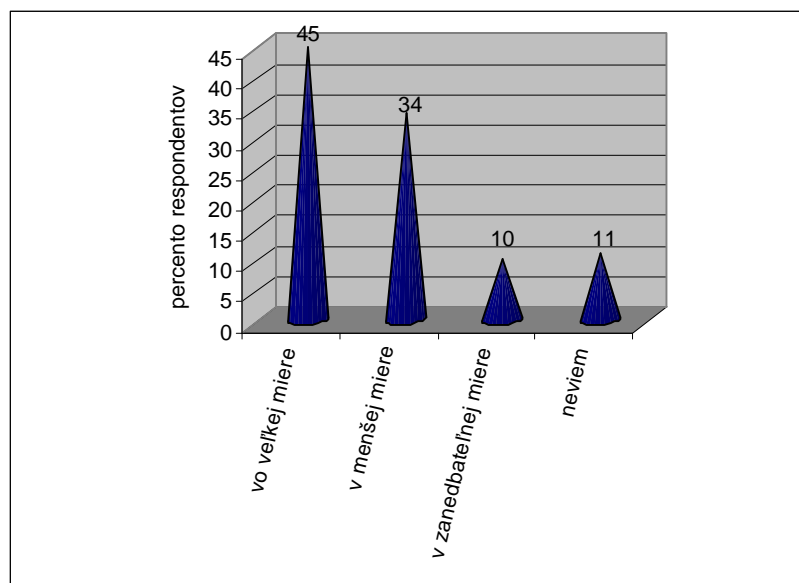
Tab. č. 1.45.: Miesto pravdepodobného profesijného uplatnenia študentov uvedených skupín študijných odborov (% respondentov)

	Slovensko	Slovensko, ale na kratší čas zahraničie	zahraničie	nemám zatiaľ presné predstavy
výchova a vzdelávanie	34	33	15	18
sociálne, ekonomické a právne vedy	26	52	14,5	7,5
konštruovanie, technológie, výroba a komunikácie	21	43	26	10

Medzi respondentmi, pochádzajúcimi z rôznych regiónov Slovenska, sme v súvislosti s miestom uplatnenia nezistili žiadny signifikantný rozdiel.

Takmer polovica študentov si myslí, že absolvovanie vysokoškolského štúdia im môže vo veľkej miere priniesť dobré spoločenské postavenie v budúcnosti a približne tretina sa prikláňa k názoru, že štúdium im môže pomôcť získať dobré postavenie v menšej miere (bližšie pozri graf č. 1.33.). Možno teda podotknúť, že najväčšia časť študentov hodnotí prínos vysokoškolského vzdelania pre ich budúcnosť výrazne pozitívne, značná časť má umiernený názor a je pravdou, že nie všetci ľudia s vysokoškolským vzdelaním majú adekvátny sociálny status, už či sa to týka dimenzie finančného alebo spoločenského ocenenia. Je však zaujímavé, že v názore na očakávané spoločenské postavenie v budúcnosti sme medzi respondentmi učiteľského (pedagogického), spoločenskovedného a technického zamerania nezistili žiadny významný rozdiel.

Graf č. 1.33.: Zhodnotenie možnosti dobrého spoločenského uplatnenia dosiahnutím vysokoškolského vzdelania

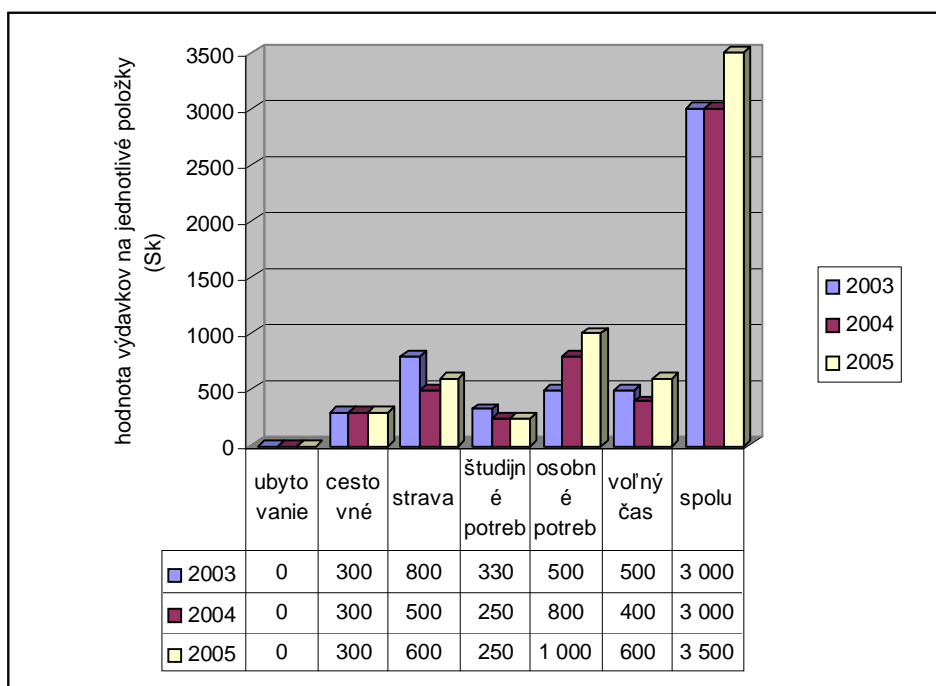

1.4. Porovnanie výsledkov prieskumu za roky 2002 až 2005

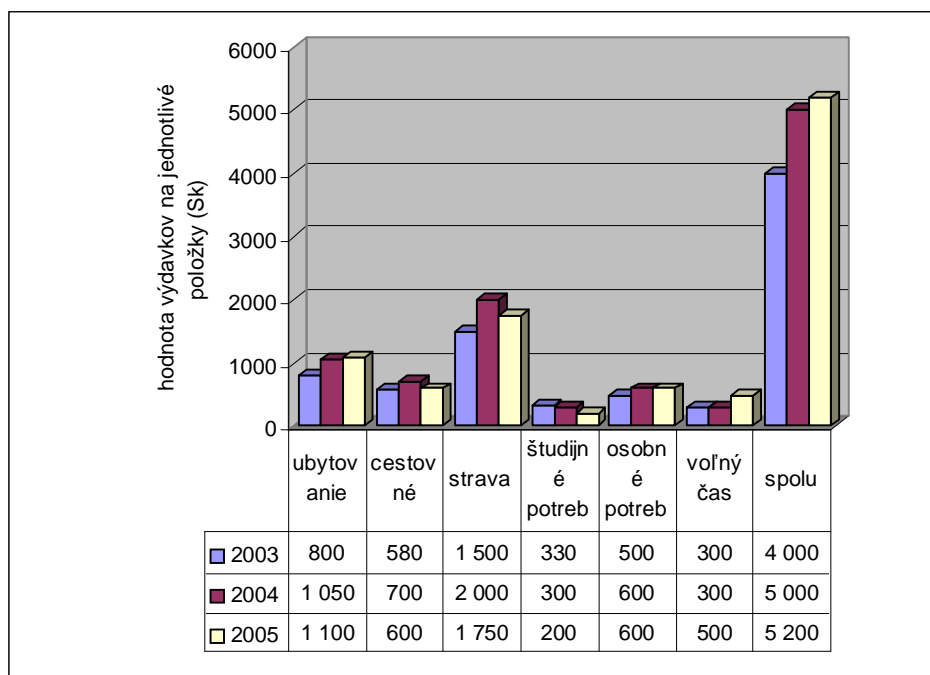
Aj keď sme po všetky roky, v ktorých bol realizovaný výskum, použili rovnakú metodiku, po obsahovej stránke sme dotazník do istej miery modifikovali a preto sme nemohli všetky zistené údaje porovnávať za celé uvedené obdobie. V celej stati uvádzame mediánové hodnoty.

Na základe výsledkov výskumu nemožno konštatovať, že by sa v sledovanom období výrazne zvýšili výdavky študentov, bývajúcich počas semestra u rodičov. Dokonca sa nepotvrdil ani kontinuálny rast týchto výdavkov. Celková výška výdavkov narástla počas rokov 2003 až 2005 o 500 Sk (17 %) (bližšie pozri graf č. 1.34.). **Čo sa týka vývoja výšky výdavkov študentov, bývajúcich počas semestra mimo domácnosti rodičov, tu badať vo vývoji výšky výdavkov istý lineárny rast,** aj keď nie v rámci všetkých uvedených položiek. Počas rokov 2003 až 2005 narástla celková hodnota výdavkov približne o 1 200 Sk (30 %) (bližšie pozri graf č. 1.35.). Nemožno však strácať zo zreteľa, že východiskové údaje majú len orientačný charakter.

Graf č. 1.34.: Mediánové hodnoty výdavkov na jednotlivé položky u študentov, bývajúcich počas semestra u rodičov (rok 2003 – 2005)

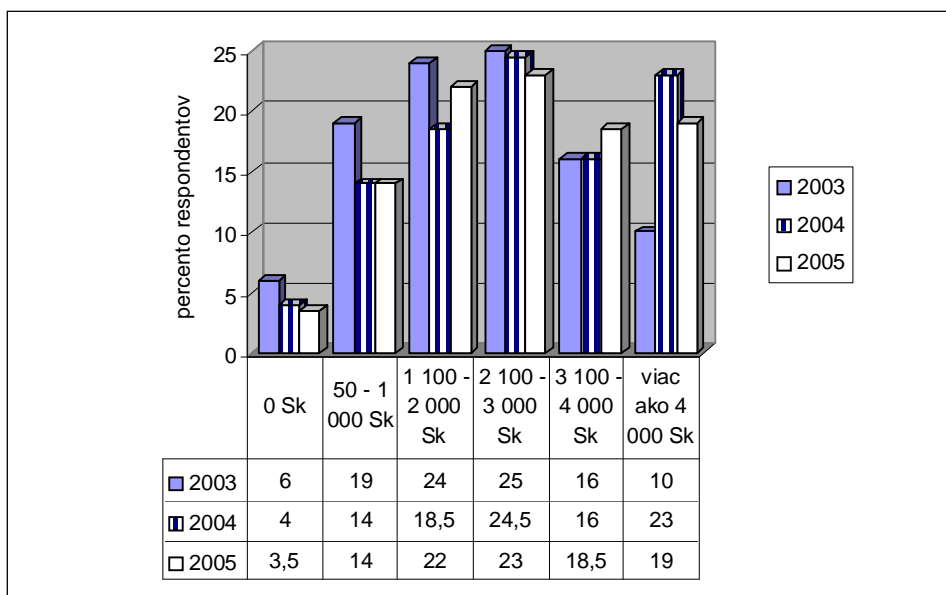

Graf č. 1.35.: Mediánové hodnoty výdavkov na jednotlivé položky u študentov, bývajúcich počas semestra mimo domácnosti rodičov (rok 2003 – 2005)

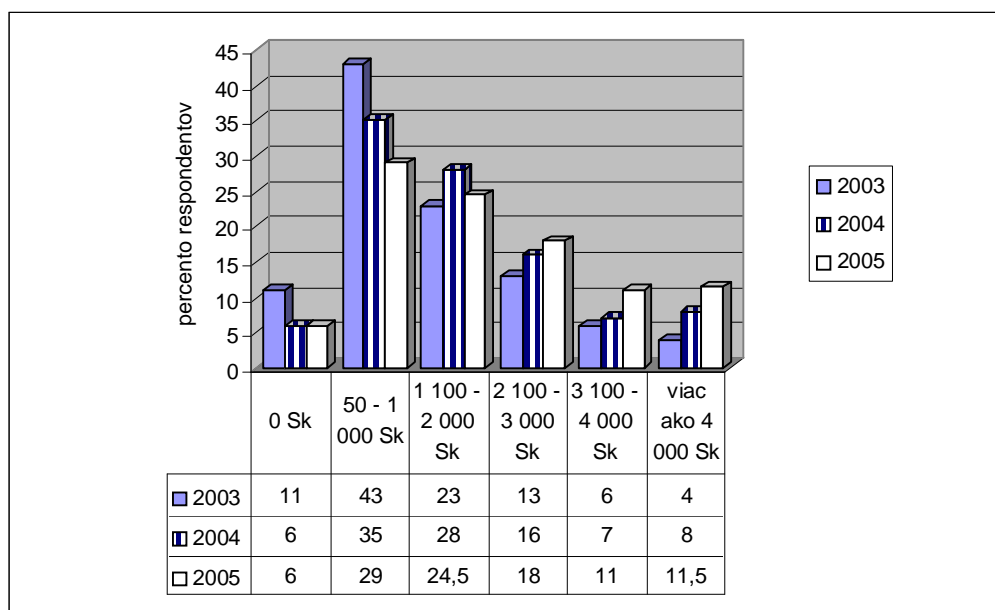

Ani čo sa týka priamej finančnej podpory pre študentov od ich rodičov, nemožno konštatovať, že by v priebehu rokov nastal nejaký lineárny rast. Za celé sledované obdobie dostával najväčší podiel študentov (približne jedna štvrtina) finančnú pomoc vo výške 2 100 až 3 000 Sk (pozri graf č. 1.36.). Čo sa týka podsúboru bývajúcich počas semestra v spoločnej domácnosti s rodičmi, tu badať výrazné zníženie podielu dostávajúcich pomoc vo výške do tisíc Sk mesačne (zo 43 % v roku 2003 na 29 % v roku 2005). Na druhej strane mierne stúpol podiel dostávajúcich mesačne viac ako 2 tisíc Sk (bližšie pozri graf č. 1.37.). U študentov, bývajúcich počas semestra na internáte, v podnájme apod. nebadateľ žiadny kontinuálny rast alebo pokles, stabilne najväčší podiel z nich však dostáva od rodičov 2 100 až 3 000 Sk (pozri graf č. 1.38.). To sa zhoduje s vrcholom, zisteným u celého súboru respondentov, pričom je do istej miery pravdepodobné, že tento výsledok, týkajúci sa podsúboru bývajúcich mimo domácnosti rodičov, sa výraznejšie premietol do výsledku celého súboru.

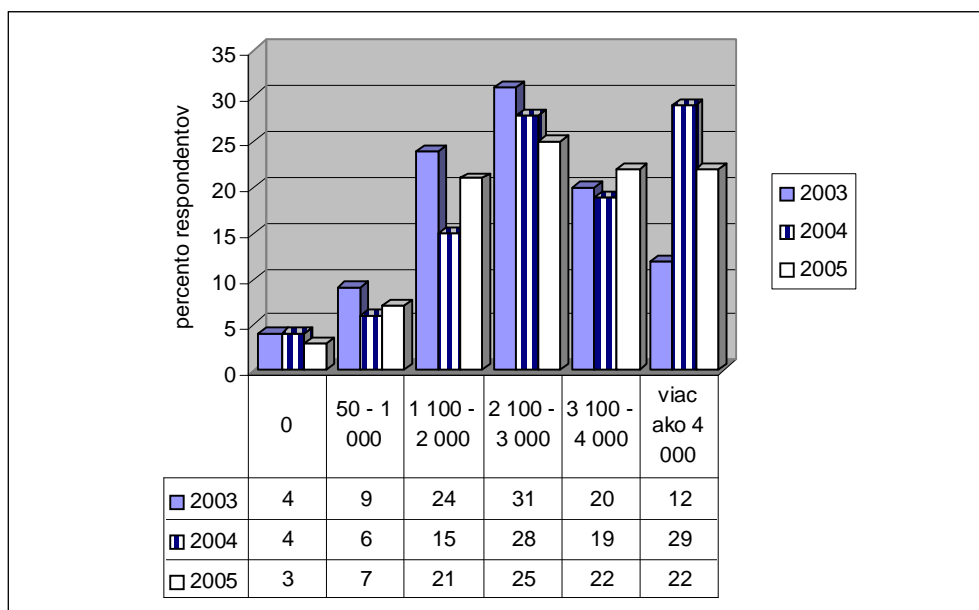
Graf č. 1.36.: Priama finančná podpora študentov od ich rodičov (rok 2003 – 2005)

Graf č. 1.37.: Priama finančná podpora študentom, bývajúcich počas semestra u rodičov (rok 2003 – 2005)

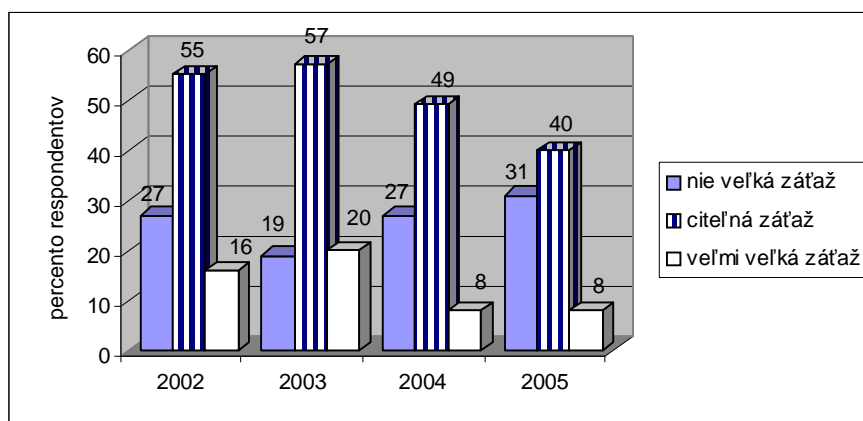

Graf č. 1.38.: Priama finančná podpora študentom, bývajúcich počas semestra mimo domácnosti rodičov (rok 2003 – 2005)

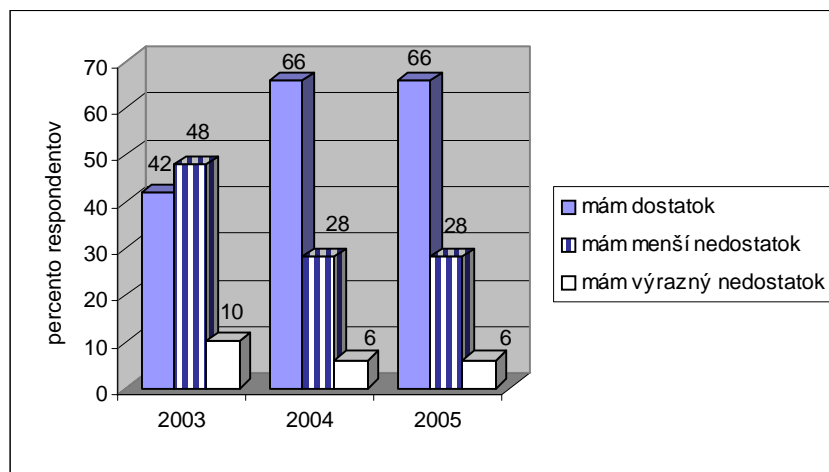
Čo sa týka pociťovania záťaže štúdia na rozpočet rodiny, určitý pozitívny trend badať v tom, že pomerne výrazne klesol podiel študentov, ktorí si myslia, že štúdium pôsobí na ich rodinu veľmi zaťažujúco (zo 16 % v roku 2002 na 8 % v rokoch 2004 a 2005, pozri graf č. 1.39.). Takisto klesol podiel respondentov, ktorí uviedli, že štúdium znamená pre ich rodinu citeľnú záťaž (z 55 % v roku 2002 na 40 % v roku 2005).

Graf č. 1.39.: Zhodnotenie finančnej záťaže štúdia na rozpočet rodiny

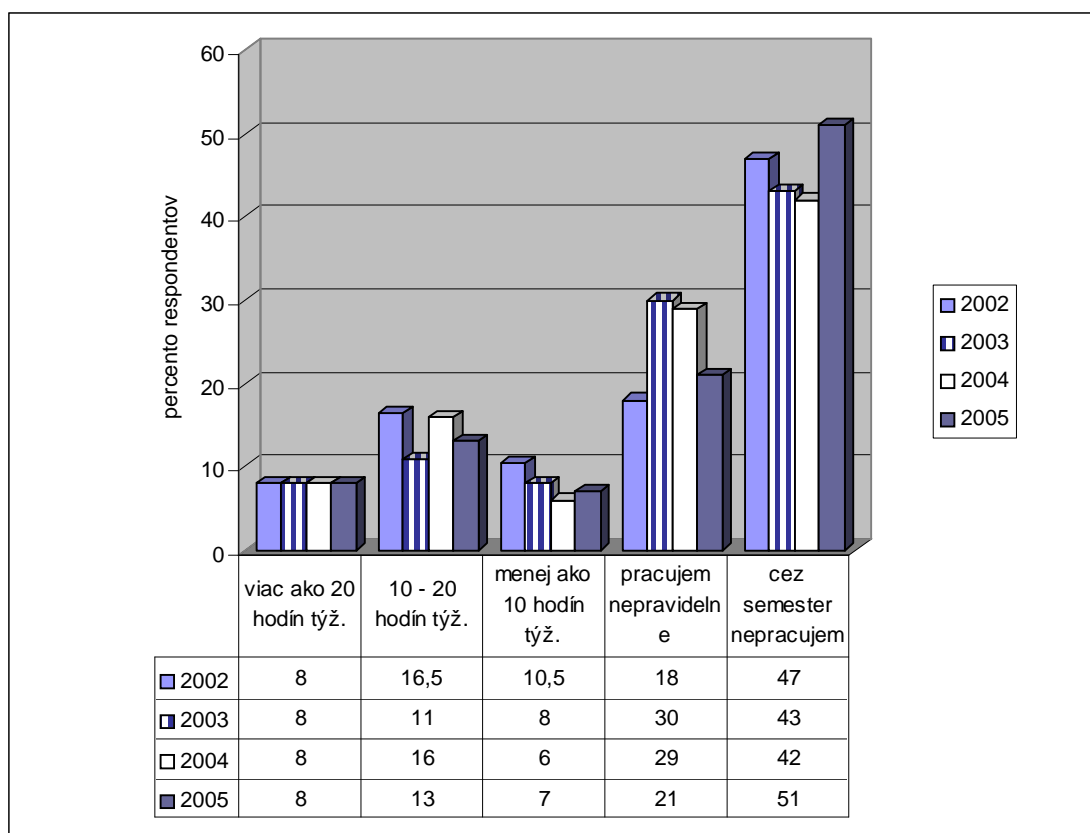
Ďalším pozitívnym výsledkom je zistenie, že výrazne stúpol podiel študentov, ktorí majú podľa ich vlastného zhodnotenia dostatok (zo 42 % v roku 2003 na 66 % v rokoch 2004 a 2005, pozri graf č. 1.40.). Takisto výrazne klesol podiel tých, ktorí pociťujú menší nedostatok (zo 48 % v roku 2003 na 28 % v rokoch 2004 a 2005).

Graf č. 1.40.: Miera naplnenia potrieb študentov (rok 2003 – 2005)

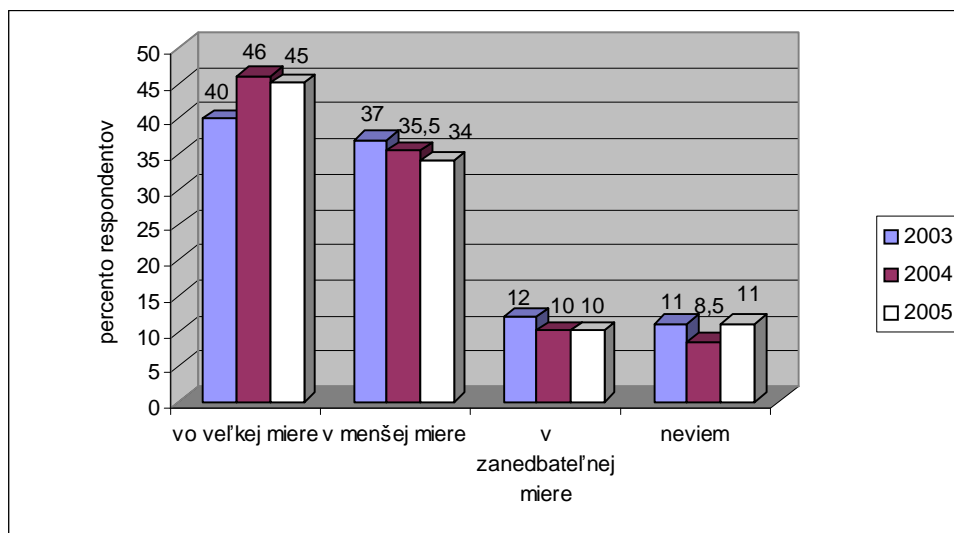
Čo sa týka podielu študentov, ktorí počas semestra pracujú, za sledované obdobie sme nezistili lineárny rast ani pokles, pričom pracuje stabilne približne polovica študentskej populácie (bližšie pozri graf č. 1.41.).

Graf č. 1.41.: Rozsah pracovného úväzku študentov (rok 2002 – 2005)

V sledovanom období stabilne najväčší podiel respondentov uviedol, že im absolvovanie vysokoškolského štúdia môže v budúcnosti priniesť dobré spoločenské postavenie. Je možno až prekvapujúce, že podiel študentov, ktorí zvolili jednotlivé varianty odpovede, bol za sledované obdobie takmer úplne rovnaký (pozri graf č. 1.42.).

Graf č. 1.42.: Zhodnotenie miery prínosu vysokoškolského vzdelania pre dobré spoločenské uplatnenie v budúcnosti (rok 2003 – 2005)

Ďalej sme zistili, že počas sledovaného obdobia sa takmer vôbec nezmenil podiel študentov, ktorí zvolili jednotlivé možnosti odpovede na otázku zavedenia školného a zmien v systéme pôžičiek a štipendií (pozri tab. č. 1.46.). Predsa však badať isté zníženie podielu študentov, ktorí s týmito zmenami vôbec nesúhlasia (z 59 % v roku 2003 na 54 % v roku 2005) a tiež mierne zvýšenie podielu tých, ktorí s týmito zmenami súhlasia, ak by to prinieslo skvalitnenie výučby (z 20 % v roku 2003 na 24 % v roku 2005).

Tab. č. 1.46.: Súhlas, resp. nesúhlas študentov so zavedením školného a zmenou systému pôžičiek a štipendií za roky 2003 až 2005 (% respondentov)

	2003	2004	2005
súhlasím	2	3	2
súhlasím, ak to prinesie skvalitnenie výučby	20	22	24
súhlasím, ak bude fungovať efektívny systém pôžičiek a štipendií	26	28	28
vôbec nesúhlasím	59	56	54
iný názor	11	12	8

Počas sledovaného obdobia narástol podiel študentov, ktorí by sa chceli uplatniť jednoznačne na Slovensku (zo 16 % v roku 2003 na 25 % v roku 2005, pozri tab. č. 1.47.). Tento jav môže súvisieť s celkovo sa zlepšujúcou ekonomickou situáciou v našej krajine, ktorá je pomerne atraktívnou pre pôsobenie zahraničných investorov. Na druhej strane klesol podiel tých, ktorí by chceli istý čas pracovať alebo študovať v zahraničí a potom sa vrátiť na Slovensko (zo 48 % v roku 2003 na 38 % v roku 2005). Podiel študentov, ktorí spájajú svoje

túžby profesijného uplatnenia jednoznačne so zahraničím alebo zatiaľ nie sú rozhodnutí, sa zmenil len minimálne alebo vôbec nie.

Tab. č. 1.47.: Zámer študentov uplatniť sa na Slovensku, resp. v zahraničí za roky 2003 až 2005 (%)

	2003	2004	2005
na Slovensku	16	17	25
na Slovensku, ale mám záujem o prácu/štúdium v zahraničí na kratší čas	48	47	38
v zahraničí	21	21	22
nemám zatiaľ presné predstavy	15	15	15

**Prieskum o názoroch študentov stredných škôl na návrh
zmien vo vysokoškolskom vzdelávaní (zavedenie
školného, zmena systému sociálnej podpory)**

2. časť

2.1. Metodika

Prieskum bol realizovaný na základe empirickej sondy metódou dotazníkového prieskumu na limitovanej vzorke študentov denného štúdia vysokých škôl na Slovensku. Dotazník obsahoval celkom 16 otázok, z toho 5 identifikačných. Pre možnosť porovnania výsledkov sme väčšinu otázok prebrali z dotazníka, použitého v roku 2004.

Zber údajov bol uskutočnený prostredníctvom učiteľov jednotlivých stredných škôl v jarných mesiacoch t. r., v letných a jesenných mesiacoch boli výsledky prieskumu štatisticky spracované a následne bola vypracovaná štúdia.

Prieskumná vzorka bola zvolená na základe viacstupňového kvótného výberu podľa dostupných oficiálnych štatistických údajov. Výberovými triediacimi znakmi boli: mesto (sídlo školy), región, typ strednej školy (gymnázium alebo SOŠ) a skupina študijných odborov.

Bolo distribuovaných celkom 500 dotazníkov na 20 stredných škôl, tzn. 25 dotazníkov na jednu školu. Do prieskumu sa zapojilo 19 škôl a do vyhodnotenia bolo použitých celkom 468 dotazníkov.

Získané údaje boli spracované metódou deskriptívnej štatistiky na prvostupňovej a druhostupňovej úrovni použitím štatistického programu NCSS 97, testovacím kritériom bol Chi-kvadrát.

Tab. č. 2.1.: Zoznam stredných škôl a počet respondentov, tvoriacich prieskumnú vzorku

Škola	počet respondentov	percento (%)
Gymnázium v Bratislave, Metodova ulica	24	5,1
Gymnázium A. Merici v Trnave	25	5,3
Gymnázium L. J. Šuleka v Komárne	25	5,3
Gymnázium P. de Coubertina v Piešťanoch	25	5,3
Gymnázium v Bánovciach nad Bebravou	25	5,3
Gymnázium v Púchove	25	5,3
Gymnázium v Liptovskom Hrádku	25	5,3
Gymnázium J. Chalupku v Brezne	25	5,3
Gymnázium arm. gen. L. Svobodu v Humennom	25	5,3
Gymnázium v Trebišove	20	4,3
SPŠ elektrotechnická v Bratislave, Zochova ul.	23	4,9
Obchodná akadémia v Seredi	25	5,3
SPŠ odevná v Trenčíne	25	5,3
Obchodná akadémia v Leviciach	25	5,3
Stredná škola podnikania v Martine	25	5,3
SPŠ dopravná vo Zvolene	25	5,3
Obchodná akadémia v Bardejove	26	5,6
SZŠ v Košiciach, Moyzesova ulica	25	5,3
SPŠ chemická a potravinárska v Humennom	25	5,3
spolu	468	100

2.2. Výsledky prieskumu

2.2.1. Sociálny status rodín so stredoškolským(i) študentom(i)

Keďže sociálne prostredie, v ktorom mladý človek vyrastá, sa významnou mierou podieľa na jeho možnostiach dosiahnuť rôzne hodnoty a do istej miery ovplyvňuje aj jeho názory a spôsob zmýšľania, zisťovali sme niektoré základné indikátory, určujúce alebo ovplyvňujúce sociálny status rodín stredoškolských študentov: vzdelanie otca a matky, zamestnanie otca a matky, finančnú situáciu v rodine, mieru úplnosti rodiny a počet nezaopatrených detí.

Najväčšia skupina otcov aj matiek stredoškolských študentov má ukončené stredoškolské vzdelanie s maturitou (50 % otcov a 58 % matiek), necelá tretina obidvoch rodičov dosiahla vysokoškolské vzdelanie (29,5 % otcov a 27 % matiek). Percentuálne rozdelenie rodičov podľa všetkých základných úrovní ukončeného vzdelania je uvedené v tab. č. 2.2.

Tab. č. 2.2.: Najvyššie ukončené vzdelanie otcov a matiek respondentov (%)

	otec	matka
VŠ	29,5	27
SŠ s maturitou	50	58
SŠ bez maturity	20	13
ZŠ	0,5	2
spolu	100	100

Nadpolovičná väčšina otcov aj matiek študentov pracuje jako zamestnanec v podniku alebo vo firme (60 % otcov a 63 % matiek), približne pätina otcov a desatina matiek podniká (bližšie pozri tab. č. 2.3.). Je pozitívne, že len veľmi malá časť obidvoch rodičov je nezamestnaná.

Tab. č. 2.3.: Zamestnanie otcov a matiek respondentov (%)

	otec	matka
je zamestnancom v podniku/vo firme	60	63
je podnikateľom	22	9
je nezamestnaný/á	5	6
nepracuje z dôvodu invalidity, staroby alebo inej príčiny	4	4
iné (najčastejšie zamestnanec štátnej správy, zdravotníctva, školstva)	9	18
spolu	100	100

Ďalším pozitívnym zistením je, že približne deväť z desiatich študentov vyrastá v úplnej rodine (pozri tab. č. 2.4.), pričom väčšina (81 %) má ešte jedného alebo už nemá žiadneho nezaopatreného súrodencu (bližšie pozri tab. č. 2.5.).

Tab. č. 2.4.: Zloženie súboru respondentov podľa miery úplnosti rodiny

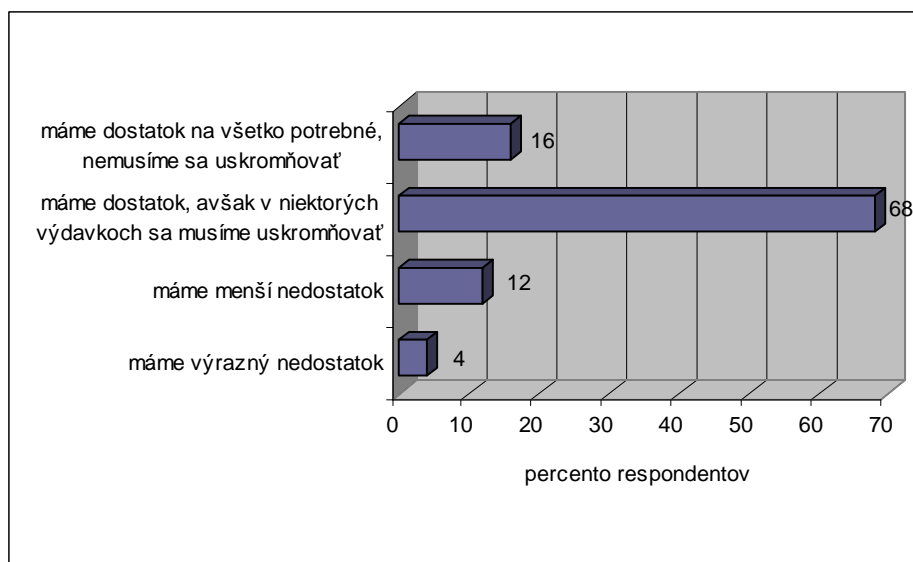
Úplnosť rodiny	počet respondentov	percento (%)
úplná (s oboma rodičmi)	417	89
neúplná (s jedným rodičom)	51	11
spolu	468	100

Tab. č. 2.5.: Zloženie súboru respondentov podľa počtu nazaopatrených detí v rodine

	počet respondentov	percento (%)
jedno	155	34
dve	217	47
tri	72	16
štyri	9	2
päť a viac	7	1
spolu	460	100

Celkom 84 % študentov uviedlo, že ich rodina má dostatok, aj keď väčšina z nich sa musí v niektorých výdavkoch uskromňovať (bližšie pozri graf č. 2.1.). Je pozitívne, že len 4 % študentov pociťuje, že ich rodina má výrazný nedostatok.

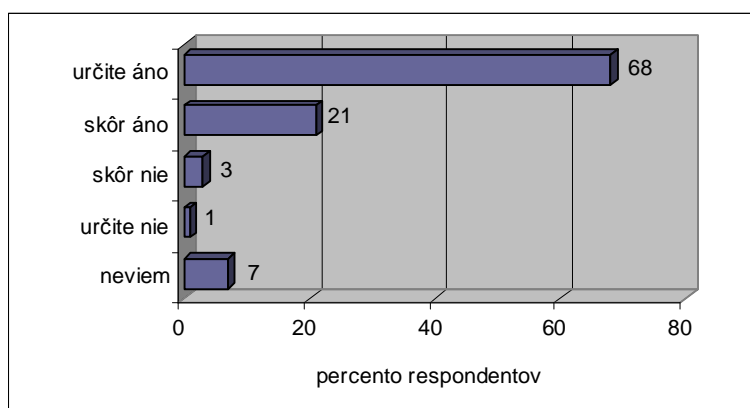
Graf č. 2.1.: Zhodnotenie finančnej situácie rodiny

2.2.2. Zámer študentov strednej školy uchádzať sa o štúdium na vysokej škole

Takmer deväť z desiatich študentov tretieho ročníka strednej školy má v pláne uchádzať sa o štúdium na vysokej škole, pričom väčšina z nich je rozhodnutá jednoznačne (68 % z celého súboru, bližšie pozri graf č. 2.2.). Zo zvyšných respondentov prevažujú takí, ktorí zatiaľ nie sú rozhodnutí (7 % z celého súboru). Odpoveď skôr nie alebo určite nie zvolili spolu len 4 % študentov.

Graf č. 2.2.: Zámer študentov stredných škôl uchádzať sa o štúdium na VŠ

Medzi študentmi gymnázia a SOŠ sme v zámere pokračovať po maturite štúdiom na vysokej škole zistili rozdiely, ktoré sú znázornené v tab. č. 2.6. Takmer úplne všetci (98,8 %) študenti gymnázia jednoznačne chcú, resp. prikláňajú sa k voľbe uchádzať sa o štúdium na vysokej škole, spomedzi študentov SOŠ uviedlo tento zámer 79 %. Študenti SOŠ častejšie uviedli, že sú zatiaľ nerozhodnutí (13 %, medzi študentmi gymnázia len 0,8 %).

Tab. č. 2.6.: Zámer študentov gymnázií a SOŠ uchádzať sa o štúdium na vysokej škole (%)

	<i>určite áno alebo skôr áno</i>	<i>určite nie alebo skôr nie</i>	<i>neviem</i>
študenti gymnázia	98,8	0,4	0,8
študenti SOŠ	79	8	13

Nemožno tvrdiť, že by finančný nedostatok v rodine mal výrazne negatívny vplyv na zámer študentov stredných škôl uchádzať sa o štúdium na vysokej škole. Z podskupiny študentov, ktorí uviedli, že ich rodina má menší či výrazný nedostatok, sa chce uchádzať o vysokoškolské štúdium približne 84 % a 8 % zatiaľ nie je rozhodnutých.

Väčšina respondentov (79 %) by sa chcela uchádzať o magisterské, inžinierske alebo doktorské štúdium, čo je pochopiteľné, pretože väčšina študijných odborov umožňuje po úspešnom absolvovaní bakalárskeho štúdia pokračovať v niektorom zo zmienovaných študijných programov, prípadne neskôr v doktorandskom štúdiu. Približne jeden z piatich odpovedajúcich študentov by chcel prejavíť záujem o bakalárske štúdium, z nich takmer polovica (45 %) by sa však chcela uchádzať aj o magisterské, inžinierske alebo doktorské štúdium. O externú formu vysokoškolského štúdia plánuje prejavíť záujem len asi 13 % respondentov (bližšie pozri tab. č. 2.7.). V zahraničí by sa chcelo pokúsiť študovať 24 % študentov, z tohoto podsúboru by sa približne jeden z piatich pravdepodobne neuchádzal o žiadnu formu vysokoškolského štúdia na Slovensku. Najväčšia časť zo skupiny študentov, ktorí by sa chceli uchádzať o štúdium v zahraničí, žije v rodine, kde majú dostatok, avšak v niektorých výdavkoch sa musia uskromňovať (63 %) a jedna pätina týchto študentov zhodnotila, že ich rodina má dostatok na všetko potrebné a uskromňovať sa nemusia.

Tab. č. 2.7.: O akú formu vysokoškolského štúdia by sa študenti SŠ chceli uchádzať

	Percento respondentov (%)
o magisterské, inžinierske alebo doktorské štúdium v dennej forme v SR	79
o bakalárske štúdium v dennej forme v SR	18
o externé štúdium v SR	13
pokúsím sa študovať v zahraničí	24

2.2.3. Názory študentov na vládny návrh zákona, týkajúci sa zavedenia školného a zmien v systéme sociálnych štipendií a študentských pôžičiek

Polovica respondentov vyjadrila na návrh zavedenia školného so simultánnou zmenou systému pôžičiek a štipendií jednoznačne nesúhlasný názor. Polovica študentov zvolila aspoň jednu z odpovedí, vyjadrujúcu súhlas s uvedenými zmenami (študenti mohli zvoliť najviac dve možnosti), pričom súhlasnú odpoveď, ak by fungoval efektívny systém pôžičiek a štipendií, zvolilo 38 % študentov a štvrtina odpovedajúcich súhlasí pod podmienkou, že by uvedené zmeny priniesli skvalitnenie výučby (pozri tab. č. 2.8.). Vyskytli sa však aj takí respondenti (5 % z celého súboru), ktorí zvolili súhlasný a zároveň nesúhlasný názor, takže z ich odpovede nebolo zrejmé, či prevažuje akceptácia alebo zamietnutie uvedených zmien.

Tab. č. 2.8.: Súhlas, resp. nesúhlas s návrhom zavedenia školného a zmenou systému pôžičiek a štipendií

	Percento respondentov (%)
súhlasím	2
súhlasím, ak to prinesie skvalitnenie výučby	25
súhlasím, ak bude fungovať efektívny systém pôžičiek a štipendií	38
vôbec nesúhlasím	50
iný názor	9

Študenti gymnázií signifikantne častejšie zvolili odpoveď *súhlasím, ak to prinesie skvalitnenie výučby* ($p < 0,001$), čo indikuje, že títo študenti sú vo všeobecnosti prístupnejší k spomínaným zmenám, ktoré zahŕňajú aj zavedenie školného, ak by to malo priniesť zlepšenie úrovne vzdelávania na VŠ (bližšie pozri tab. č. 2.9.).

Tab. č. 2.9.: Podiel respondentov z gymnázií a SOŠ, ktorí súhlasia so zmenou systému pôžičiek a štipendií a so zavedením školného, ak by to prinieslo skvalitnenie výučby (% respondentov)

	voľba odpovede <i>súhlasím, ak to prinesie skvalitnenie výučby</i>
študenti gymnázií	33
študenti SOŠ	18
spolu	25

Ukázalo sa, že čím je rodina v lepšej finančnej situácii, tým väčší podiel študentov vyjadril súhlas s plánovanými zmenami, ak by to prinieslo skvalitnenie výučby ($p < 0,001$). Na

druhej strane čím má rodina menej uspokojené svoje materiálne potreby, tým viac študentov odpovedalo, že s plánovanými zmenami jednoznačne nesúhlasí ($p < 0,05$, pozri tab. č. 2.10.).

Tab. č. 2.10.: Súhlas, resp. nesúhlas s plánovanými zmenami vo vzťahu k finančnej situácii v rodine (% respondentov)

	voľba odpovede súhlasím, ak to prinesie skvalitnenie výučby	voľba odpovede vôbec nesúhlasím
máme dostatok na všetko potrebné, nemusíme sa uskrňovať	44	35
máme dostatok, avšak v niektorých výdavkoch sa musíme uskrňovať	25	51
máme nedostatok (menší alebo výrazný)	11	60

Medzi súhlasom, resp. nesúhlasom s plánovanými zmenami a počtom nezaopatrených detí v rodine sme nezistili žiadny významný rozdiel. Takýto rozdiel sme nezistili ani vo vzťahu k vzdelaniu rodičov, výnimkou bola voľba súhlasnej odpovede s podmienkou, že by zmeny priniesli skvalitnenie výučby. Túto odpoveď zvolilo signifikantne viac študentov, ktorých otec alebo matka dosiahli vysokoškolské, príp. stredoškolské vzdelanie (pre obidve korelácie $p < 0,05$; bližšie pozri tab. č. 2.11. a tab. č. 2.12.).

Tab. č. 2.11.: Súhlas s plánovanými zmenami, ak by to prinieslo skvalitnenie výučby, vo vzťahu k vzdelaniu otca

Vzdelanie otca	Percento respondentov (%)
VŠ	34
SŠ s maturitou	26
SŠ bez maturity alebo ZŠ	14

Tab. č. 2.12.: Súhlas s plánovanými zmenami, ak by to prinieslo skvalitnenie výučby, vo vzťahu k vzdelaniu matky

Vzdelanie otca	Percento respondentov (%)
VŠ	33
SŠ s maturitou	25
SŠ bez maturity alebo ZŠ	16

Ako vyplýva z grafu č. , približne jeden z desiatich študentov využil možnosť voľne formulovať vlastný názor. V nasledujúcej stati tieto vyjadrenia uvádzame (väčšinou v doslovnom znení, príp. po štylistickej alebo gramatickej úprave):

Súhlasné alebo čiastočne súhlasné názory:

- súhlasím, ale len čiastočne. Som pre skvalitnenie výučby, ale podľa mňa má táto reforma aj svoje nedostatky. Podľa mňa ide súčasné školstvo dole vodou.
- súhlasím s pôžičkami, ale nie so školným

- súhlasím, ak zmeny prinesú skvalitnenie výučby, ale školné nesmie byť vysoké
- som pre to, aby sociálne podpory zostali, ale aby nebolo spoplatnenie (možno až neskôr)
- súhlasím, ak zmeny prinesú skvalitnenie výučby, avšak aj pre nás platiacich a nie až pre tých, čo prídu o 15 rokov po nás
- odmietnutie školného znemožní ďalší rozvoj školstva a starý systém je sociálne nespravodlivý
- súhlasím so štipendiami, ale nie so školným
- súhlasím s rozšírením štipendií, ale NESÚHLASÍM so zavedením školného

Nesúhlasné názory:

- nesúhlasím, pokiaľ to neprinesie viditeľnú zmenu
- vzdelanie by malo byť bezplatné
- vychodím školu a budem jako mladý člověk zadlžený
- pôžičky by nepatrili škole, ale aby som nimi platil štátu ? Školstvo by sa jednoznačne nemalo spoplatňovať
- štúdium by malo byť zadarmo !!!
- v budúcnosti možno áno, teraz by to bolo len na škodu
- vzdelanie by malo byť bezplatné
- nesúhlasím so spoplatnením štúdia
- nesúhlasím s platením školného za štúdium
- študent sa bude kvôli štúdiu zadlžovať
- jednoznačne nesúhlasím, aby sa za štúdium na VŠ platilo
- vôbec nesúhlasím, nie každý múdry človek má aj dostatok financií na štúdium na VŠ
- nesúhlasím so zavedením školného
- nesúhlasím so spoplatnením štúdia
- nesúhlasím so školným, skvalitnenie sa dá dosiahnuť aj bez školného
- nesúhlasím so zavedením školného
- nesúhlasím so zavedením školného, pretože študent si už teraz platí dosť veľké peniaze za skriptá, knihy, prípadne internát ... Študentské pôžičky sú podľa môjho názoru nie príliš výhodné, lebo tak bude študent zadlžený a nie je istota, že si nájde po ukončení štúdia prácu (primeranú svojmu odboru)
- študenti si školné nemôžu dovoliť, je to len pre bohatých. Skvalitnenie výučby sa ukáže možno až o 10 rokov, takže sa to neprejaví v mojom prípade. A štát by sa mal postarať o skvalitnenie výučby na VŠ a nemiňať peniaze z rozpočtu na iné zbytočnosti jako napr. zvyšovanie plátov pre politikov
- nesúhlasím, pretože študentovi bez finančných prostriedkov nepomôžu ani pôžičky – nemá istotu, že ich bude môcť splácať a tak sa v končnom dôsledku na VŠ dostanú v drvivej väčšine len tí solventnejší. Z VŠ sa tak stane iba obchod.
- myslím si, že spoplatnením školstva nebudú mať šancu študovať chudobní
- nesúhlasím, študenti by nemali platiť za získavanie vedomostí
- vôbec nesúhlasím, študujeme, nekradneme
- nesúhlasím so spoplatnením vysokoškolského štúdia, pretože kvalita štúdia by mala byť aj bez spoplatnenia
- nesúhlasím so spoplatnením a pôžičkami, štipendia sú dobré
- nesúhlasím, nie je spravodlivé, aby niekto dostával 5 až 6 tisíc Sk mesačne ako sociálne štipendium. Vzdelávanie by sa nemalo spoplatňovať, stredná vrstva by tým utrpela
- touto reformou sa nič nezmení z roka na rok, je náhla a neprepracovaná

Vlastné návrhy:

- možno by sa mali obmedziť dane, ktorými sme doteraz platili školstvo

Je potešiteľné, že takmer polovica odpovedajúcich študentov (46 %) pevne dúfa, že ak by sa školné v blízkej budúcnosti zaviedlo, aj tak sa im podarí vyštudovať. Treba však podotknúť, že približne štvrtina z tejto skupiny (24 %) zvolila súčasne odpoveď, že sa pokúsi študovať v zahraničí. Teda pevná nádej, že daný študent dosiahne vysokoškolské vzdelanie, sa síce viaže s odhodlaním vyštudovať, avšak nemusí tým myslieť na Slovensku. **Obavy z nedošťudovania kvôli plateniu školného vyjadrila spolu približne polovica respondentov (54 %, bližšie pozri tab. č. 2. 13.).** Z tejto skupiny by sa jedna štvrtina zároveň chcela uchádzať o štúdium v zahraničí. 4 % študentov uviedlo, že zavedenie školného by ich úplne odradilo od zámeru študovať na vysokej škole. **V zahraničí by sa pokúsilo študovať celkom 28 % respondentov.**

Tab. č. 2.13.: Ako by zavedenie školného ovplyvnilo zámer študentov stredných škôl študovať na VŠ

	Percento respondentov (%)
pevne dúfam, že sa mi aj tak podarí vyštudovať	46
mám isté obavy, že nebudem môcť vyštudovať	37
mám veľké obavy, že nebudem môcť vyštudovať	17
možno sa radšej ani nepokúsím uchádzať sa o štúdium na VŠ	6
ak by sa zaviedlo školné, som rozhodnutý(á) neštudovať na VŠ	4
pokúsím sa študovať v zahraničí	28

Študenti gymnázia významne častejšie vyjadrili pevnú nádej, že ak by sa v blízkej budúcnosti zaviedlo školné, aj tak sa im podarí vyštudovať ($p < 0,05$). Takisto významne častejšie prejavili ambíciu za daných okolností študovať v zahraničí ($p < 0,05$). Na druhej strane významne viac študentov SOŠ vyjadrilo veľké obavy z toho, že zavedením školného nebudú môcť doštudovať ($p < 0,05$), prípadne sú rozhodnutí v takom prípade neštudovať na VŠ ($p < 0,05$; bližšie pozri tab. č. 2.14.).

Tab. č. 2.14.: Vplyv zavedenia školného na zámer študentov gymnázia a SOŠ študovať na VŠ (% respondentov)

	študenti gymnázia	študenti SOŠ
pevne dúfam, že sa mi aj tak podarí vyštudovať	51	40
mám veľké obavy, že nebudem môcť vyštudovať	12	23
ak by sa zaviedlo školné, som rozhodnutý(á) neštudovať na VŠ	2	7
pokúsím sa študovať v zahraničí	34	20

Ak by sa platenie školného skutočne zaviedlo, do istej miery by to modifikovalo zámer niektorých respondentov študovať pôvodný typ študijného programu. Väčšina by sa po tejto zmene chcela uchádzať o magisterské, inžinierske alebo doktorské

štúdium (63 %), je to však o 16 % menej ako podiel respondentov, ktorí by sa o niekory z týchto študijných programov chceli uchádzať v bezprostrednej budúcnosti, pokiaľ je štúdium bezplatné (pozri tab. č. 2.15., porovnaj s tab. č. 2.7., str. č. 58). Po zavedení školného by zvažovala študovať v diaľkovej forme približne štvrtina respondentov, teda o 11 % viac ako tých, ktorí by sa o toto štúdium chceli uchádzať v súčasnej situácii, kedy nie je zavedené platenie školného. V zahraničí by sa pokúsilo študovať až 36 % odpovedajúcich, teda o 12 % viac ako v súčasnej situácii, pričom 9 % by sa pravdepodobne ani nepokúsilo uchádzať sa o štúdium na Slovensku.

Tab. č. 2.15.: O akú formu štúdia by sa študenti SŠ pravdepodobne uchádzali, ak by sa zaviedlo platenie školného

	percento respondentov (%)
plánujem absolvovať magisterské, inžinierske alebo doktorské štúdium v dennej forme (v SR)	63
budem zvažovať ukončiť štúdium v kratšom bakalárskom študijnom programe (v SR)	15
budem uvažovať o externej forme štúdia (v SR)	24
možno sa budem uchádzať o pomaturitné nadstavbové štúdium alebo vzdelávací kurz (v SR)	12
pokúsím sa študovať v zahraničí	36

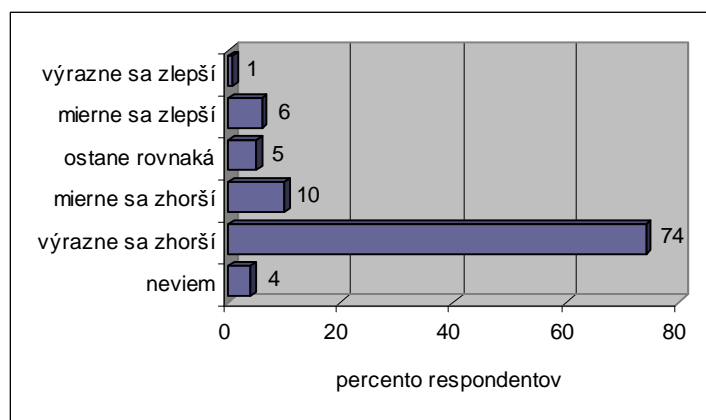
Ak by bolo zavedení školné, až približne osem z desiatich (79 %) študentov by sa snažilo získať aspoň časť financií na svoje potreby vlastnou prácou popri štúdiu, čo odzrkadľuje ich snahu podieľať sa vlastnou aktivitou na pokrytí svojich výdavkov. Približne tri štvrtiny študentov (76 %) by očakávalo finančnú pomoc od rodičov, čo je v ich životnej situácii úplne prirodzené, keďže zatiaľ vo väčšine prípadov presne nevedia, aké budú ich životné okolnosti, ak by na vysokú školu boli prijatí a finančná pomoc od rodičov by bola pre veľkú časť z nich zatiaľ jediným najistejším zdrojom na uhrádzanie svojich výdavkov. Jedna pätina študentov by bola ochotná vziať si študentský úver a približne taká istá časť (19 %) by očakávala, že im pridelia sociálne štipendium. Toto štipendium dúfa dostávať približne tretina (36 %) študentov z podsúboru tých, ktorých rodina má podľa ich hodnotenia menší alebo výrazný nedostatok a pätina spomedzi tých, ktorí majú dostatok, ale v niektorých výdavkoch sa musia uskromňovať. Približne desatina študentov by bola ochotná kvôli potrebe zarobiť si na štúdium požiadať o odklad alebo prerušenie štúdia a pracovať (bližšie pozri tab. č. 2.16.).

Tab. č. 2.16.: Pravdepodobné zdroje na uhrádzanie výdavkov, ak by bolo v blízkej budúcnosti zavedené školné

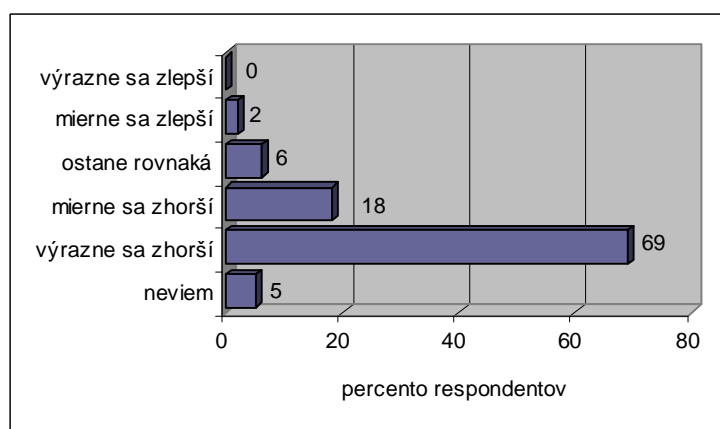
	Percento respondentov (%)
financie od rodičov	76
dúfam, že mi pridelia sociálne štipendium	19
pokúsil(a) by som sa popri štúdiu si privyrábať	79
ak by bolo treba, vezmem si študentskú pôžičku	20
som ochotný(á) požiadať o odklad, príp. prerušenie štúdia a pracovať	11
iné	2

V súvislosti s prípadným zavedením plánovaných zmien v terciárnom vzdelávaní prevládala u študentov stredných škôl vzhl'adom na ďalší vývoj situácie skôr nedôvera a negatívne očakávania. Približne 74 % zdieľala názor, že dostupnosť vysokoškolského vzdelania sa pre študentov z finančne slabších rodín výrazne zhorší (pozri graf č. 2.3.). Väčšina teda očakáva, že sociálna spravodlivosť bude výrazne oslabená, čo je určite negatívne zistenie, ktoré vzniká pravdepodobne z toho, že väčšina študentov z návrhu zákona o študentských pôžičkách vníma najmä zavedenie školného a o navrhovanom systéme pôžičiek a štipendií nemá konkrétnejšie predstavy. Podľa 69 % respondentov sa finančná situácia študentov sa výrazne zhorší (pozri graf č. 2.4.). Aj ohľadne dostupnosti štúdia pre väčší podiel uchádzačov si spolu takmer tri štvrtiny odpovedajúcich myslí, že sa zhorší, či už mierne (30 %) alebo výrazne (40,5 %; pozri graf č. 2.5.). Celková úroveň vzdelávania na vysokých školách podľa približne polovice študentov (53 %) ostane rovnaká a 22 % si myslí, že sa mierne zlepší (bližšie pozri graf č. 2.6.).

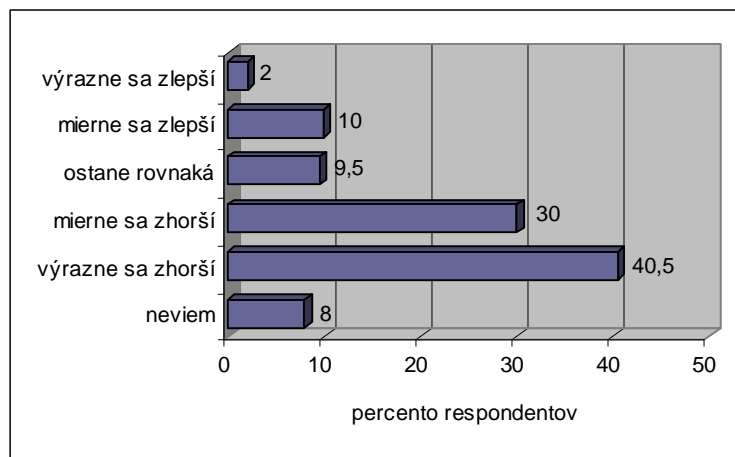
Graf č. 2.3.: Ako by sa podľa študentov SŠ vyvíjala dostupnosť vysokoškolského vzdelania aj pre študentov z finančne slabších rodín, ak by bol schválený návrh zákona o študentských pôžičkách

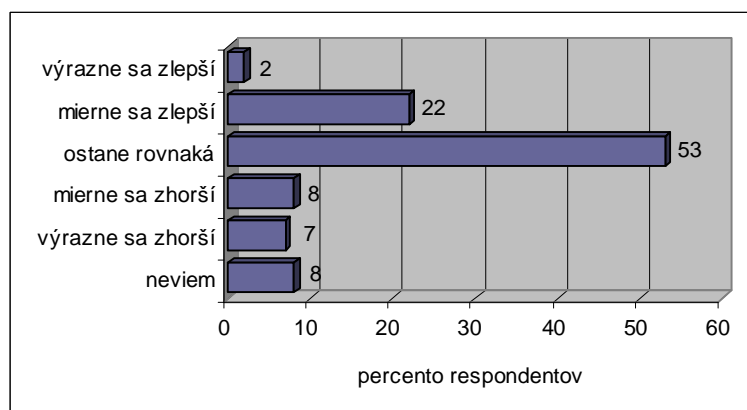
Graf č. 2.4.: Ako by sa podľa študentov SŠ vyvíjala finančná situácia študentov VŠ, ak by bol schválený návrh zákona o študentských pôžičkách

Graf č. 2.5.: Ako by sa podľa študentov SŠ vyvíjala dostupnosť vysokoškolského štúdia (počet prijatých), ak by bol schválený návrh zákona o študentských pôžičkách

Graf č. 2.6.: Ako by sa podľa študentov SŠ vyvíjala celková úroveň vzdelávania na VŠ, ak by bol schválený návrh zákona o študentských pôžičkách

Vo všeobecnosti možno podotknúť, že čím menej je rodina študenta uspokojená vo svojich materiálnych potrebách, tým sú jeho názory na pravdepodobný vývoj situácie negativistickejšie (pozri tab. č. 2.17. až tab. č. 2.20.).

Tab. č. 2.17.: Názory študentov na vývoj dostupnosti štúdia na VŠ (počet prijatých) po zavedení plánovaných zmien (% respondentov)

	máme dostatok na všetko potrebné, nemusíme sa uskrmňovať	máme dostatok, avšak v niektorých výdavkoch sa musíme uskrmňovať	máme menší alebo výrazný nedostatok
výrazne sa zlepší	0	2,5	1,5
mierne sa zlepší	14	9	8
ostane rovnaká	14	10	4
mierne sa zhorší	36	28,5	31
výrazne sa zhorší	29	41	50
neviem	7	9	5,5

Tab. č. 2.18.: Názory študentov na vývoj celkovej úrovne vzdelávania na VŠ po zavedení plánovaných zmien (% respondentov)

	máme dostatok na všetko potrebné, nemusíme sa uskrupňovať	máme dostatok, avšak v niektorých výdavkoch sa musíme uskrupňovať	máme menší alebo výrazný nedostatok
výrazne sa zlepši	0	2	1
mierne sa zlepši	35	21	12
ostane rovnaká	45	55	55,5
mierne sa zhorši	6	7	18
výrazne sa zhorši	4	7	8
neviem	10	8	5,5

Tab. č. 2.19.: Názory študentov na vývoj dostupnosti vysokoškolského vzdelania pre študentov z finančne slabších rodín po zavedení plánovaných zmien (% respondentov)

	máme dostatok na všetko potrebné, nemusíme sa uskrupňovať	máme dostatok, avšak v niektorých výdavkoch sa musíme uskrupňovať	máme menší alebo výrazný nedostatok
výrazne sa zlepši	1	1	1
mierne sa zlepši	7	6,5	3
ostane rovnaká	3	5	9,5
mierne sa zhorši	20	7,5	9,5
výrazne sa zhorši	63	75	76
neviem	6	5	1

Tab. č. 2.20.: Názory študentov na vývoj finančnej situácie študentov po zavedení plánovaných zmien (% respondentov)

	máme dostatok na všetko potrebné, nemusíme sa uskrupňovať	máme dostatok, avšak v niektorých výdavkoch sa musíme uskrupňovať	máme menší alebo výrazný nedostatok
výrazne sa zlepši	0	1	0
mierne sa zlepši	1	2	1
ostane rovnaká	8,5	6	4
mierne sa zhorši	39,5	15	9,5
výrazne sa zhorši	45	72	80
neviem	6	4	5,5

Názor študentov gymnázií a SOŠ na pravdepodobný vývoj celkovej úrovne vzdelávania na VŠ, ak by boli zavedené spomínané zmeny, je vo všeobecnosti významne rozdielny ($p < 0,05$). Väčší podiel študentov gymnázií má pozitívne očakávania, študenti SOŠ zase častejšie zvolili odpoveď, že celková úroveň vzdelávania sa zhorši (bližšie pozri tab. č. 2.21.). Názory študentov gymnázií a SOŠ sa v otázkach pravdepodobného vývoja ostatných skúmaných aspektov nijako významne nelíši.

Tab. č. 2.21.: Názor študentov gymnázií a SOŠ na pravdepodobný vývoj celkovej úrovne vzdelávania na VŠ, ak by bolo zavedené školné

	zlepší sa	ostane rovnaká	zhorší sa	neviem
študenti gymnázia	28,5	55	10,5	6
študenti SOŠ	18	52	20	10
spolu	23,5	53,5	15	8

Takisto medzi názorom na vývoj celkovej úrovne vzdelávania na vysokých školách po prípadnom zavedení navrhovaných zmien a vzdelaním otca aj matky študentov sme zistili signifikantný rozdiel. Značne väčší podiel študentov, ktorých otec, resp. matka majú vysokoškolské vzdelanie, zdieľa názor, že úroveň vzdelávania sa zlepší. Naopak, čím má niektorý z rodičov nižšie vzdelanie, tým frekventovanejšie sa vyskytol názor, že spomínaná úroveň sa zhorší (pre obidve tieto korelácie sme zistili hodnotu $p < 0,05$, bližšie pozri tab. č. 2.22. a tab. č. 2.23.).

Tab. č. 2.22.: Vzťah medzi názorom študentov na vývoj celkovej úrovne vzdelávania na vysokých školách, ak by boli zavedené plánované zmeny, a vzdelaním otca

Vzdelanie otca	zlepší sa	ostane rovnaká	zhorší sa	neviem
VŠ	31	56	8	5
SŠ s maturitou	20	55	16	9
SŠ bez maturity alebo ZŠ	20	46	23	11

Tab. č. 2.23.: Vzťah medzi názorom študentov na vývoj celkovej úrovne vzdelávania na vysokých školách, ak by boli zavedené plánované zmeny, a vzdelaním matky

Vzdelanie matky	zlepší sa	ostane rovnaká	zhorší sa	neviem
VŠ	33	53,5	9	4,5
SŠ s maturitou	20	54	17	9
SŠ bez maturity alebo ZŠ	19	52	20	9

2.3. Porovnanie výsledkov prieskumu za roky 2004 a 2005

Podiel respondentov, ktorí majú, resp. nemajú v pláne uchádzať sa o štúdium na vysokej škole, je za obidva skúmané roky takmer rovnaký (bližšie pozri tab. č. 2.24.), istý posun nastal v zvýšení podielu tých, ktorí sa prikláňajú k tejto voľbe, avšak zatiaľ nie sú jednoznačne rozhodnutí (zo 16 % v roku 2004 na 21 % v roku 2005). Tieto výsledky možno hodnotiť pozitívne, svedčia o zdravej ambicióznosti študentov stredných škôl pokračovať v štúdiu na vysokej škole a ak sa im to podarí, pomerne výrazne zvýšia svoje šance lepšie sa uplatniť na trhu práce.

Tab. č. 2.24.: Zámer študentov stredných škôl uchádzať sa o štúdium na VŠ (% respondentov)

	2004	2005
určite áno	71	68
skôr áno	16	21
skôr nie	4	3
určite nie	1	1
neviem	8	7
spolu	100	100

Istý posun možno pozorovať aj vo zvýšení podielu študentov, prikláňajúcich sa k súhlasnému názoru na zavedenie školného a zmeny systému pôžičiek a štipendií, ak by sa tieto zmeny spájali so skvalitnením výučby alebo zlepšením spomínaného systému verejnej finančnej pomoci (bližšie pozri tab. č. 2.25.). Súčasne sa znížilo percento študentov, ktorí s uvedenými zmenami jednoznačne nesúhlasia (z 57 % v roku 2004 na 50 % v roku 2005).

Tab. č. 2.25.: Názor študentov na zavedenie školného a zmeny v systéme pôžičiek a štipendií (% respondentov)

	2004	2005
súhlasím	1	2
súhlasím, ak to prinesie skvalitnenie výučby	20	25
súhlasím, ak bude fungovať efektívny systém pôžičiek a štipendií	31,5	38
vôbec nesúhlasím	57	50
iný názor	11	9

Ukázalo sa, že medziročne vzrástol podiel študentov, ktorí pevne dúfajú, že aj napriek prípadnému zavedeniu školného sa im podarí vyštudovať na VŠ (z 32 % v roku 2004 na 46 % v roku 2005, pozri tab. č. 2.26.), aj keď po obidva skúmané roky stabilne 11 % z celého súboru odpovedajúcich súčasne uviedlo, že sa pokúsi študovať v zahraničí. Z toho ďalej vyplýva, že sa zvyšuje podiel tých, ktorí sú presvedčení, že sa im aj po prípadnom zavedení školného podarí vyštudovať na Slovensku. Je potešujúce, že takmer vôbec nerastie podiel respondentov, ktorí majú obavy, že nebudú môcť vyštudovať alebo by kvôli zavedeniu školného na vysokoškolské štúdium rezignovali. Takisto klesol podiel tých, ktorí by sa chceli pokúsiť študovať v zahraničí (z 36 % v roku 2004 na 28 % v roku 2005).

Tab. č. 2.26.: Vplyv zavedenia školného na zámer študentov stredných škôl študovať na VŠ

	2004	2005
pevne dúfam, že sa mi aj tak podarí vyštudovať	32	46
mám isté obavy, že nebudem môcť vyštudovať	39	37
mám veľké obavy, že nebudem môcť vyštudovať	15	17
možno sa radšej ani nepokúsím uchádzať sa o štúdium na VŠ	4	6
ak by sa zaviedlo školné, som rozhodnutý(á) neštudovať na VŠ	3	4
pokúsím sa študovať v zahraničí	36	28

Pozn.: Súčet percentuálnych hodnôt prevyšuje 100, pretože študenti mohli zvoliť viacero odpovedí.

Čo sa týka pravdepodobnej stratégie úhrady výdavkov, ak by bolo v blízkej budúcnosti zavedené školné, možno pozorovať isté zvýšenie podielu študentov, ktorí dúfajú,

že by im bolo pridelené sociálne štipendium (z 13 % v roku 2004 na 19 % v roku 2005, pozri tab. č. 2.27.). Na druhej strane sa pomerne výrazne znížil podiel respondentov, ktorí by boli ochotní v prípade potreby vziať si študentský úver (z 33 % v roku 2004 na 20 % v roku 2005).

Tab. č. 2.27.: Pravdepodobné finančné zdroje na úhradu výdavkov, ak by bolo zavedené platenie školného (% respondentov)

	2004	2005
financie od rodičov	73	76
dúfam, že mi pridelia sociálne štipendium	13	19
pokúsil(a) by som sa popri štúdiu si privyrábať	82	79
ak by bolo treba, vezmem si študentskú pôžičku	33	20
som ochotný(á) požiadať o odklad, príp. prerušenie štúdia a pracovať	13	11

Vo všeobecnosti teda badať väčší príklon súhlasiť so zavedením školného, spojeného so zmenami v systéme pôžičiek a štipendií a tiež nárast podielu študentov, ktorí pevne dúfajú, že aj keby v blízkej budúcnosti tieto zmeny boli schválené, podarí sa im vyštudovať, pričom väčšina toto presvedčenie spája jednoznačne so Slovenskom. Takisto sa zvýšil podiel respondentov, ktorí dúfajú, že by im po zavedení spomínaných zmien bolo pridelené sociálne štipendium.

3.1. Diskusia k výsledkom prieskumu

Sociálny status zahŕňa sociálnu pozíciu človeka v určitej spoločnosti, resp. skupine, ktorá je spojená s určitou mierou ocenenia zo strany druhých (Velký sociologický slovník, 1996). Sociologický slovník (2001) ďalej uvádza, že existujú *statusy askriptívne* (dané, prisúdené) a *statusy získané* (dosiahnuté, získané). Askriptívny status získa jedinec väčšinou dedičstvom, pričom ním nemusia byť len hmotné statky (majetok), ale aj rôzne zvýhodnenia (napr. moc rodiny).

Z hľadiska sociálneho statusu sme skúmali vzdelanie rodičov a ich čistý finančný príjem. Zistili sme, že **39 % študentov má otca s vysokoškolským vzdelaním a 27,5 % študentov má matku s týmto vzdelaním. Podľa údajov Štatistického úradu SR, berúc do úvahy všetky vekové skupiny ekonomicky aktívneho obyvateľstva Slovenska, túto úroveň vzdelania malo v druhom štvrtroku 2005 približne 14 % mužov a také isté percento žien.** Na druhej strane **14,5 % študentov má otca s maximálne stredoškolským vzdelaním bez maturity a 12,5 % študentov má matku s touto úrovňou vzdelania.** Porovnajúc tieto výsledky s údajmi, zverejnenými Štatistickým úradom SR, toto vzdelanie malo z ekonomicky aktívneho obyvateľstva v druhom štvrtroku 2005 približne **49 % mužov a 37 % žien.** Existuje teda značne veľký nepomer v proporcionálnosti úrovne vzdelania ekonomicky aktívneho obyvateľstva a subpopulácie rodičov, ktorých deti študujú na vysokej škole. Porovnaním dosiahnutého vzdelania rodičov študentov vysokých a stredných škôl môžeme pozorovať výraznejší rozdiel len v tom, že otca s vysokoškolským vzdelaním má 39 % študentov VŠ, avšak len 29,5 % študentov SŠ. To do istej miery opäť naznačuje, že so vzrastajúcim stupňom navštevovanej školy sa zvyšuje selektivita v prospech uchádzačov, ktorých otec, prípadne aj matka majú vysokoškolské vzdelanie.

Keby sme tieto výsledky chceli porovnať so situáciou v dávnejšej minulosti, k dispozícii sú údaje, publikované v Statistike školství (1980), vzťahujúce sa k roku 1979/80. V tomto období študovalo na slovenských vysokých školách približne 43 % študentov z robotníckych rodín.

Porovnanie uvedených hodnôt indikuje, že na vysokých školách študuje nadpriemerný podiel mladých ľudí, pochádzajúcich z rodín, ktorých rodičia majú vysokoškolské vzdelanie. Možno teda konštatovať, že do istej miery dochádza aj v našej krajine k tzv. **autoreprodukcii vzdelania**. Jedná sa o jav, vyskytujúci sa v rôznych krajinách, bez ohľadu na ich ekonomickú vyspelosť alebo geografickú polohu: v skupinách mladých ľudí, ktorí si vyberajú vzdelávaciu dráhu a dosahujú určitú úroveň vzdelania, sa prejavuje závislosť na tom, akú úroveň vzdelania dosiahli ich rodičia (Průcha, J.,1999).

Experti OECD zistili, že napriek zvyšujúcej sa životnej úrovne a zvyšujúcim sa počtom detí, prijímaných na rôzne školy i napriek reformám, ktoré majú zaistiť rovnosť príležitostí, nerovnosť študijnej dráhy detí z rôznych spoločenských prostredí nemizne a **deti rodičov s nízkou úrovňou vzdelania mávajú všade menšie predpoklady k plnému využitiu možných príležitostí** (Celoživotní učení pro všechny, 1997). Európski politici a sociológovia rozpoznávajú **problém pretrvávajúceho vplyvu socioekonomického prostredia na znevýhodnenie vo vzdelávaní**, pričom sa nejedná o jednoduchý jav a takisto nemá jedinú hlavnú príčinu; je výsledkom zložitej interakcie faktorov, ktoré pochádzajú z rodiny, spoločnosti, socioekonomického a vzdelávacieho systému (Vzdělání a sociální spravedlnost v zemích OECD, 1998).

Na druhej strane dochádza k tzv. **medzigeneračnej vzdelanostnej mobilite**, teda niektoré deti dosahujú vyššiu alebo nižšiu úroveň vzdelania, ako dosiahli ich rodičia, čo možno potvrdiť aj prezentovanými výsledkami výskumu. Zahraníční odborníci dávajú dôraz na to, že **vzostupná vzdelanostná mobilita** (teda keď deti dosiahnu vyššie vzdelanie ako ich rodičia) je **medzi generáciami rodičov a detí stále nedostatočná**. Na druhej strane sa kritizuje **meritokratický princíp**, podľa ktorého postavenie jedinca v spoločnosti je určované najmä jeho výkonnosťou a nie zdedenými zásluhami alebo nejakým obmedzením, vyplývajúcim z jeho pôvodu (Průcha, J.,1999). V súvislosti s tým Sociologický slovník (2001) uvádza, že podľa výsledkov výskumov je nerovnosť príležitostí daná hneď od začiatku nerovnakým sociálnym kapitálom a kultúrnym kapitálom, získaným predovšetkým v rodine a vplyvom ďalších sociálnych väzieb, napr. typom navštevovanej školy.

Vzniká teda otázka, do akej miery existuje v našej krajine sociálna spravodlivosť v otázke dosiahnutia vysokoškolského vzdelania. Sociálna spravodlivosť (*social justice*) je podľa Veľkého sociologického slovníka historicky zakotvená požiadavka na distribúciu, príp. redistribúciu materiálnych hodnôt, postavenia, prestíže, odmien a sankcií. Sociálna spravodlivosť je synonymom distributívnej (rozdeľovacej) spravodlivosti – jedná sa o idey a snahy zrušiť pomocou rôznych sociálno-politických opatrení rozdiely a nerovnosti medzi sociálnymi vrstvami, predovšetkým v ekonomickej oblasti.

Výsledky výskumu poukazujú na skutočnosť, že až **52 % respondentov, študujúcich niektorý zo študijných odborov sociálnych, ekonomických alebo právnych vied, má otca s vysokoškolským vzdelaním. Na druhej strane spomedzi študentov učiteľských (pedagogických) študijných odborov má otca s touto úrovňou vzdelania len 26 %**. Tento jav sa vyskytuje aj v iných krajinách, ako príklad uvádzame výsledky fínskych výskumníkov Kivinena a Rinneho (1995), ktoré potvrdzujú, že vzdelanie otcov významne ovplyvňuje

vzdeláciu dráhu jeho detí. Menovaní autori zistili, že 40 % až 50 % študentov lekárstva, práva, architektúry a politických vied má otca s vysokoškolským vzdelaním, spomedzi študentov učiteľstva pre primárny stupeň základnej školy je to len okolo 20 %. Longitudinálne analýzy vplyvu sociálnych činiteľov na úroveň vzdelania v krajinách OECD dochádzajú k podobným záverom ako paralelne prebiehajúce štúdie sociálnej mobility a prinášajú sklamanie liberálnym nádejam na rast otvorenosti. Vo väčšine skúmaných krajín sa nepotvrdil zreteľný trend k uvoľneniu silnej väzby medzi sociálnym pôvodom a vzdelanostnou kariérou (Vzdělání a sociální spravedlnost v zemích OECD, 1998).

Čo sa týka jednotlivých vysokých škôl, mohli sme porovnať situáciu v rámci Univerzity Komenského v Bratislave, Slovenskej technickej univerzity v Bratislave a Technickej univerzity v Košiciach. Kým spomedzi študentov obidvoch uvedených bratislavských univerzít má otca s vysokoškolským vzdelaním takmer polovica (45 % a 49 %), spomedzi študentov Technickej univerzity v Košiciach túto úroveň vzdelania uviedlo len 32 % respondentov. Tieto výsledky naznačujú vyššiu selektivitu zmienovaných bratislavských univerzít, pre detailnejšiu analýzu by však bolo potrebné zohľadňovať aj iné faktory, ako napr. podmienky na prijatie na štúdium, náročnosť prijímacích pohovorov alebo samotných skúšok počas štúdia.

V priebehu rokov 2003 až 2005 nastalo mierne zvýšenie mediánovej hodnoty celkovej sumy mesačných výdavkov študentov – u bývajúcich počas semestra mimo domácnosti rodičov z 3 000 Sk na 3 500 Sk (teda o 17 %) a u študentov, bývajúcich mimo domácnosti rodičov zo 4 000 Sk na 5 200 Sk (teda o 30 %). Toto zvýšenie je pravdepodobne podmienené medziročnou infláciou a rastom spotrebiteľských cien, avšak nemožno vylúčiť, že rastie takisto miera spotreby študentov.

Čo sa týka výšky priamej finančnej podpory študentov od ich rodičov, počas sledovaného obdobia sme sledovali mierne zníženie podielu študentov, ktorí nie sú od rodičov vôbec podporovaní (zo 6 % v roku 2003 na 3,5 % v roku 2005), prípadne sú podporovaní sumou do 1 000 Sk (z 19 % v roku 2003 na 14 % v rokoch 2004 a 2005). Nastalo výraznejšie zvýšenie podielu študentov, ktorí dostávajú od rodičov sumu viac ako 4 000 Sk mesačne (z 10 % v roku 2003 na 23 % v roku 2004, v roku 2005 táto hodnota dosiahla 19 %). **Na základe výsledkov výskumu možno podotknúť, že od roku 2003 a do roku 2005 sa zvýšila mediánová hodnota priamej i nepriamej finančnej pomoci u študentov, bývajúcich počas semestra v spoločnej domácnosti s rodičmi, a to z 1 000 Sk na 2 000 Sk (v hotovostnej forme) a z 1 500 Sk na 2 000 Sk (v naturálnej forme). Je zaujímavé, že medián obidvoch foriem rodičovskej pomoci zostal u študentov, bývajúcich mimo domácnosti rodičov, za uvedené roky rovnaký.**

Podľa výsledkov predkladaného výskumu dostáva sociálne štipendium 13,5 % študentov. Oficiálny štatistický výstup Ústavu informácií a prognóz školstva uvádza, že toto štipendium poberalo v akademickom roku 2004/2005 približne 11 % študentov (berieme do úvahy študentov verejných vysokých škôl, ktorí majú slovenské štátne občianstvo; Separát štatistickej ročenky školstva SR 2005, zatiaľ nepublikované). Výsledok výskumu je v tomto ohľade takmer identický s oficiálnym štatistickým údajom, zisteným za celé Slovensko, čo poukazuje na vysokú reprezentatívnosť vzorky respondentov.

Približne 9 % respondentov uviedlo, že pobera študentskú pôžičku. Podľa informácií zo Študentského pôžičkového fondu pôžičku v skúmanom období poberalo približne 3,5 % študentov.

Pre porovnanie možno podotknúť, že **pre európske vysokoškolské systémy je charakteristická výrazná finančná podpora študentov**, ktorá pomáha zabezpečiť prístup na túto úroveň vzdelávania čo najväčšiemu počtu z nich. **Štipendium dostáva 30 % študentov a 12 % poberá pôžičky**. Od 60. rokov 20. storočia je základom pre zavedenie rôznych foriem finančnej pomoci **princíp rovného prístupu k vysokoškolskému vzdelávaniu**. Cieľom je zaistiť, aby nedostatočné finančné zdroje nebránili vo vzdelávaní študentom s nízkymi príjmami, ktorí chcú študovať na vysokej škole. So vzrastajúcimi požiadavkami na schopnosti a kvalifikáciu bude tento trend takmer iste posilňovaný a je pravdepodobné, že rôzne druhy finančnej pomoci v budúcnosti aj rozpočty na ne venované budú môcť prispievať k tomu, aby vysokoškolské vzdelávanie bolo dostupnejšie stále širšiemu okruhu ľudí (Finanční pomoc vysokoškolským študentům v Evropě, 2000).

Na základe kritérií návrhu zákona o študentských pôžičkách z roku 2003 by sociálne štipendium malo byť pridelené približne 65 % študentov. Pri výpočte sme vychádzali z údajov, poskytnutých študentmi, pričom **klúčovým údajom bol čistý finančný príjem rodičov na jeden mesiac**. **Možno však predpokladať, že väčšina študentov nevedela uviesť presnú výšku tohoto príjmu, preto tento výsledok možno považovať len za orientačný**.

Výsledky výskumu poukazujú na to, že študenti považujú úroveň vzdelávania z hľadiska jednotlivých testovaných aspektov za priemernú. Ide o subjektívne hodnotenie študentov, avšak napriek tomu má istú výpovednú hodnotu o kvalite slovenských vysokých škôl. Podľa výsledkov medzinárodného hodnotenia kvality univerzít (Academic Ranking od World Universities), realizovaného Shanghai Jiao Tong University aj v roku 2005 je zrejmé, že žiadna vysoká škola na Slovensku sa neumiestnila ani na jednom z prvých päťsto miest. Univerzity boli hodnotené na základe skóre nositeľov Nobelovej ceny, vedeckých citácií, článkov publikovaných v renomovaných vedeckých časopisoch, citačných indexov a akademickej výkonnosti fakúlt. Spomedzi krajín bývalého socialistického bloku strednej a východnej Európy sa medzi prvých päťsto univerzít umiestnila aspoň jedna univerzita z Ruska, Českej republiky a Maďarska, čo znamená, že tieto krajiny majú aspoň jednu univerzitu, ktorá poskytuje kvalitnejšie vzdelávanie ako na Slovensku. Je teda zrejmé, že v záujme skvalitnenia vzdelávania na vysokých školách v našej krajine je potrebné urobiť nejaké opatrenia.

3.2. Záver

Výsledky výskumu možno zhrnúť do nasledujúcich bodov (uvádzame mediánové hodnoty, pri peňažných hodnotách uvádzame ich výšku za jeden mesiac):

- 1. Celková výška výdavkov študentov, bývajúcich počas semestra u rodičov, je podľa odhadov študentov v prvom mesiaci semestra 4 450 Sk a v ostatných mesiacoch semestra 3 500 Sk. U študentov, bývajúcich počas semestra mimo domácnosti rodičov, je táto výška v prvom mesiaci semestra 7 300 Sk a v ostatných mesiacoch semestra 5 200 Sk.**
- 2. Rodičia podporujú svoje študujúce deti, ktoré u nich bývajú aj počas semestra, v hotovostnej forme sumou 2 000 Sk a vo forme stravy, oblečenia a iných osobných potrieb takisto sumou 2 000 Sk. Bývajúci mimo domácnosti rodičov od nich dostávajú v hotovostnej forme 3 000 Sk a v naturálnej forme 1 000 Sk.**

3. **Štipendium** dostáva **14 %** respondentov, **absolútna väčšina** z nich poberá **sociálne štipendium (13,5 %)**. **Študentskú pôžičku** poberá **9 %** respondentov a **2 %** využívajú kombináciu obidvoch zmienovaných foriem verejnej finančnej pomoci.
4. **Počas semestra pracuje približne polovica študentov (49 %)**, väčšina z nich **nepravidelne (43 %** z podsúboru pracujúcich). **Počas tohoto obdobia zarobia** vlastnou prácou popri štúdiu **2 500 Sk** a počas prázdnin **10 000 Sk**.
5. **Počas prázdnin pracuje približne 45 % študentov**, z nich **nadpolovičná väčšina (60 %)** pracuje na Slovensku, **38 %** pracuje v zahraničí a **2 %** uviedli kombináciu obidvoch možností. **Študenti, pracujúci na Slovensku**, zarobia v tomto období **8 000 Sk** a pracujúci v zahraničí **30 000 Sk**.
6. Vo vzťahu k návrhu zákona o študentských pôžičkách z r. 2003, ktorým by sa zmenil systém sociálnej podpory študentov a súčasne by sa zaviedlo školné, sa prejavila ambivalencia názorov. Približne **54 % študentov** s týmto návrhom vôbec nesúhlasí, **42 %** súhlasí, väčšina však pod podmienkou, že by sa ním skvalitnila výučba alebo by fungoval efektívny systém pôžičiek a štipendií, **8 %** využilo možnosť vlastnej formulácie názoru, z nich bola väčšina nesúhlasných (študenti mohli zvoliť najviac dve odpovede, preto súčet percentuálnych hodnôt prevyšuje 100).
7. Ak by boli zavedené zmeny, uvedené v spomínanom návrhu zákona o študentských pôžičkách, **69 % respondentov** by očakávalo, že **pri uhrádzaní výdavkov im pomôžu rodičia**, **52 %** by si chcelo získať financie z vlastnej práce popri štúdiu a **30 %** si myslí, že by sa muselo uskromniť v niektorých výdavkoch. Približne tretina študentov (**31 %**) dúfa, že by dostávala sociálne štipendium alebo a **25 %** by si pravdepodobne vzalo študentskú pôžičku.
8. **Sociálne štipendium** by podľa kritérií spomínaného vládneho návrhu zákona malo byť pridelené približne **65 % študentov**. Takmer polovica študentskej populácie (**47 %**) by potrebovala toto štipendium pravdepodobne vo výške do 5 tisíc Sk na jeden mesiac a **18 %** by malo dostávať viac ako 5 tisíc Sk. Pri týchto výpočtoch sme vychádzali z údajov, poskytnutých študentmi. Jedným z kľúčových údajov bol čistý finančný príjem rodičov. Možno však s určitosťou predpokladať, že väčšina nevedela uviesť presnú hodnotu tohto príjmu, preto aj tieto výsledky majú len orientačnú hodnotu.
9. Ak by boli zavedené zmeny, uvedené v spomínanom návrhu zákona o študentských pôžičkách, **približne dve tretiny študentov** by očakávalo, že sa ich celková situácia zhorší, či už mierne (**32 %**) alebo výrazne (**30 %**).
10. **Súčasnú úroveň kvality vzdelávania hodnotia študenti ako priemernú**, a to vo všetkých skúmaných aspektoch.
11. **Najväčšia časť študentov si myslí**, že po zavedení navrhnutých zmien by celková úroveň vzdelávania na VŠ zostala rovnaká (**48 %**), systém sociálnej podpory študentov by sa mierne zlepšil (**37 %**), avšak finančná situácia študentov by sa výrazne zhoršila (**43 %**).

12. Z dlhodobého časového horizontu spája nadpolovičná väčšina študentov svoju budúcnosť so Slovenskom (63 %), pričom 38 % má ambíciu na kratšiu dobu vycestovať do zahraničia, či už kvôli ďalšiemu štúdiu alebo práci.
13. Na základe výsledkov výskumu nemožno konštatovať, že by sa počas rokov 2003 až 2005 výrazne zvýšili výdavky študentov, bývajúcich počas semestra u rodičov. Dokonca sa nepotvrdil ani kontinuálny rast týchto výdavkov. Celková výška mesačných výdavkov tejto skupiny študentov narástla v skúmanom období z 3 000 Sk na 3 500 Sk, teda o 500 Sk (nárast 17 %). Čo sa týka vývoja výšky výdavkov študentov, bývajúcich počas semestra mimo domácnosti rodičov, tu badať vo vývoji výšky výdavkov istý lineárny rast, aj keď nie v rámci všetkých uvedených položiek. Počas rokov 2003 až 2005 narástla celková hodnota ich mesačných výdavkov zo 4 000 Sk na 5 200 Sk, teda o 1 200 Sk (nárast 30 %). Nemožno však strácať zo zreteľa, že tieto údaje majú len orientačný charakter.
14. Polovica respondentov zo stredných škôl vôbec nesúhlasí s návrhom zavedenia školného so simultánnou zmenou systému sociálnych štipendií a študentských pôžičiek, polovica zvolila aspoň jednu z odpovedí, vyjadrujúcu súhlas s uvedenými zmenami (študenti mohli zvoliť najviac dve možnosti).
15. Takmer polovica (46 %) študentov stredných škôl pevne dúfa, že ak by sa v blízkej budúcnosti zaviedlo školné, aj tak sa im podarí vyštudovať. Treba však podotknúť, že približne štvrtina z tejto skupiny (24 %) súčasne zvolila odpoveď, že sa pokúsi študovať v zahraničí. Na druhej strane obavy z nedoštudovania kvôli plateniu školného vyjadrila približne polovica (54 %). V zahraničí by sa pokúsilo študovať 28 % respondentov.
16. Ak by sa v terciárnom vzdelávaní zaviedli plánované zmeny, u študentov stredných škôl prevládajú vzhľadom na ďalší vývoj situácie skôr nedôvera a negatívne očakávania. Podľa najväčšej časti z nich by sa dostupnosť vysokoškolského vzdelania pre študentov z finančne slabších rodín, finančná situácia študentov aj dostupnosť štúdia pre väčší podiel uchádzačov výrazne zhoršili (74 %, 69 % a 40,5 %). Celková úroveň vzdelávania na vysokých školách by podľa približne polovice študentov (53 %) ostala rovnaká.

3.3. Prílohy

3.3.1. Zloženie súboru respondentov z vysokých škôl

Tab. č. 3.1.: Zloženie súboru respondentov podľa pohlavky

Pohlavie	Počet respondentov	Percento (%)
muž	449	53
žena	404	47
spolu	853	100

Tab. č. 3.2.: Zloženie súboru respondentov podľa rodinného stavu

Rodinný stav	Počet respondentov	Percento (%)
slobodný/á	717	98
ženatý/vydatá	4	1
iné	8	1
spolu	729	100

Tab. č. 3.3.: Zloženie súboru respondentov podľa ročníka štúdia

Ročník štúdia	Počet respondentov	Percento (%)
prvý	199	23
druhý	219	26
tretí	246	29
štvrtý	184	22
spolu	848	100

Tab. č. 3.4.: Zloženie súboru respondentov podľa spôsobu ubytovania počas semestra

	počet respondentov	percento (%)
u rodičov	275	32
vo vysokoškolskom internáte	498	58,5
v podnájme	40	5
prenájomame si byt (sám alebo so spolužiakmi, kamarátmi)	30	3,5
inde	9	1
spolu	852	100

Tab. č. 3.5.: Zloženie súboru respondentov podľa miery úplnosti rodiny

Miera úplnosti rodiny	Počet respondentov (%)	Percento (%)
s oboma rodičmi	720	85
s jedným rodičom	112	13
oddelené od rodičov	11	1,5
iné	4	0,5
spolu	847	100

Tab. č. 3.6.: Zloženie súboru respondentov podľa počtu nezaopatrených detí v rodine

Počet nezaopatrených detí v rodine	Počet respondentov	Percento (%)
jedno	208	28
dve	325	44
tri	160	22
štyri a viac	44	6
spolu	737	100

Tab. č. 3.7.: Zloženie súboru respondentov podľa počtu študentov VŠ v rodine (denné štúdium)

Počet študentov VŠ (denné štúdium)	Počet respondentov	Percento (%)
jeden	430	62
dvaja	235	34
traja a viacerí	32	4
spolu	697	100

Tab. č. 3.8.: Zloženie súboru respondentov podľa mesta, kde študujú

	počet respondentov	percento (%)
Bratislava	317	37
Trnava	21	2,5
Nitra	97	11
Trenčín	33	4
Žilina	50	6
Ružomberok	50	6
Banská Bystrica	43	5
Zvolen	50	6
Prešov	53	6
Košice	141	16,5
spolu	855	100

Tab. č. 3.9.: Zloženie súboru respondentov podľa kraja trvalého bydliska

kraj	počet respondentov	percento (%)
Bratislavský	99	12
Trnavský	42	5
Nitriansky	88	11
Trenčiansky	68	8,5
Žilinský	127	16
Banskobystrický	77	10
Prešovský	152	19
Košický	148	18,5
spolu	801	100

Tab. č. 3.10.: Zloženie súboru respondentov podľa študovanej oblasti

	počet respondentov	percento (%)
výchova a vzdelávanie	176	21
humanitné vedy a umenie	54	6
sociálne, ekonomické a právne vedy	173	20,5
prírodné vedy	45	5
konštruovanie, technológie, výroba a komunikácie	198	23
pôdohospodárske a veterinárske vedy	47	6
zdravotníctvo a sociálne služby	52	6
služby	55	6,5
informatické vedy, matematika, informačné a komunikačné technológie	47	6
spolu	847	100

3.3.2. Zloženie súboru respondentov zo stredných škôl

Tab. č. 3.11.: Zloženie súboru respondentov podľa študovanej strednej školy

	Počet respondentov	Percento (%)
študenti gymnázia	244	52
študenti SOŠ	224	48
spolu	468	100

Tab. č. 3. 12.: Zloženie súboru respondentov podľa pohlavia

	počet respondentov	percento (%)
študenti	163	35
študentky	302	65
spolu	465	100

3.4. Použitá literatúra

1. Academic Ranking of World Universities 2005, webová stránka Shanghai Jiao Tong University <http://ed.sjtu.edu.cn/ranking.htm>
2. Celoživotní učení pro všechny, Praha, Učitel'ské noviny – Gnosis 1997, preklad publikácie *Lifelong Learning for All*, Paris, OECD, 1996), in: Průcha, J.: Vzdělávání a školství ve světě, Portál, Praha 1999
3. databáza SLOVSTAT, webová stránka Štatistického úradu SR, <http://www.statistics.sk>
4. Finanční pomoc vysokoškolským studentům v Evropě. Trendy a diskuse. Klíčová témata vzdělávání. Svazek I, Ústav pro informace ve vzdělávání, Nakladatelství TAURIS, Praha 2000
5. Jandourek, J.: Sociologický slovník, Portál, Praha 2001
6. Kivinen, O., Rinne, R.: The Social Inheritance of Education, Helsinki, Hakapaino, 1995, in: Průcha, J.: Vzdělávání a školství ve světě, Portál, Praha 1999
7. Klener, P. (ed.): Velký sociologický slovník, Karolinum, Praha 1996
8. Návrh zákona o študentských půjčkách z r. 2003
9. Průcha, J.: Vzdělávání a školství ve světě, Portál, Praha 1999
10. Statistika školství, Ústav školských informací, 1980, in: Průcha, J.: Vzdělávání a školství ve světě, Portál, Praha 1999
11. Štipendisti a vyplatené štipendia v školskom roku 2004/2005, Ústav informácií a prognóz školstva, Bratislava, zatiaľ nepublikované údaje
12. Vzdělání a sociální spravedlnost v zemích OECD, Učitel'ské noviny – Gnosis, spol. s r. o. Praha 1998, preklad publikácie *Education and Equity in the OECD countries*, Paris, OECD 1997
13. Zburín, L., informácie o počte poberateľov študentskej pôžičky v akademickom roku 2004/2005, získané telefonickým rozhovorom